

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • DUBEN • APRÍL • KWIECIEŃ 1985 (ČÍSLO 323) CENA 8 ZŁ

AKÝM
SI
STROMOM?
?

Voľakedy dávno Galovia, ktorí boli keltského pôvodu, verili, že charakter a budúcnosť každého človeka závisia a sú silne spojené so Zemou a Slnkom a osud už v deň narodenia určuje poloha týchto dvoch planét.

Druidovia, čiže galskí žreci, boli dedičmi veľmi starej keltskej vieri spočívajúcej o. i. v uctievani síl prírody, najmä svätých stromov. Dokonca samotné pomenovanie druidov sa považuje za grécke, pochádzajúce z kultu svätých dubových hájov. Druidovia mali veľký vplyv na život Galie. Zaoberali sa liečením, veštením, učením a riešením sporov súkromných a verejných. Romanizácia Galie na prelome nášho letopočtu spôsobila zánik druidov a vysokej keltskej kultúry.

Hlavné stredisko druidov sa nachádzalo na britskom ostrove Mona, kam prichádzali žiaci z celej Galie, aby sa učili. Novoprijati počas 20 rokov noviciátu sa pripravovali na činný život, venovali sa učeniu tajomných textov a meditáciám, medzi ktorými práva prírody a kult stromov zohrávali veľkú úlohu. Obrady uskutočňovali uprostred lesov a na vrcholkoch samotných hôr. Vyšší knázi boli obklopaní slávou mudreov a veštev popisujúcich minulosť a predpovedajúcich budúcnosť. Druidovia, ktorí takým veľkým kultom obklopovali prírodné javy, najmä sväté háje, v istej etape začali veriť, že každá ľudská bytosť má svojho dvojníka v jednom strome, s ktorým je spojená podobou a črtami charakteru. Predsa stromy sa medzi sebou lišia tak, ako ľudia. Sú stromy pevné, vytrvalé a ozdobné, iné — nenápadné, samotné, potrebujúce pomoc. Z týchto znalostí o právach prírody vznikol galský horoskop, ktorý má svojské čaro. Každý v ňom nájde seba. Či to plati — prečítajte si v čísle a porovnajte! Želáme príjemnú zábavu.

CELOSTÁTNNA PORADA RICHTÁROV sa konala 29. marca t.r. vo Varšave za účasti prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu vlády, arm. gen. Wojciecha Jaruzelského a predsedu Státnej rady Henryka Jabloninského. Zúčastnilo sa jej ok. 230 richtárov z celej krajiny, ktorí rokovali o význame a úlohách vidieckej samosprávy v realizácii programu rozvoja poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva. Tento program predvída postupné dosahovanie samostačnosti vo výžive našej krajiny, ako aj zlepšenie pracovných a životných podmienok na vidiek. Na snímke: gen. W. Jaruzelski medzi účastníkmi porady.

OCHRANA BRITSKEJ KRÁLOVSKÉ RODINY. Podle výzvédne služby hrozí královské rodiné stále väčšia nebezpečie ze strany IRA a iných partyzánskych skupín. Byla provedena nová ochranná opatrenie. Patnáctičlená osobná stráž projde zvláštnym školením ve středisku speciálních služeb letectva. Britská vláda objednala pro královnu zvláštnu vlnku skládajúcu sa ze 14 vagónov, jejichž obrnený kryt odolá raketám a okenní tabule kužilom. Vagóny budou stát 7,5 miliónu liber.

LIBANONSKÉ DRAMA. Mesto Sajda, ležiaci 35 kilometrov na jih od Bejrútu, osvobozené z izraelskej okupacie, prežívá krvavé drama. Tzv. libanonské sily, vzbudené oddíly Falangy, neuznávajúce politické vedenie Falangy, vypovedeli válku mohamedánskemu obyvateľstvu žijúcemu na východ od Sajdy a pravidelným oddílom libanonského vojska. V krvavých srážkach zahynulo niekoľko desiatok ľudí. Vzbourení z Falangy vyhánajú mohamedánske obyvatele z domu, rabujú, ničia a páli všechno na své cestě. Obyvateľstvo v panice utíka do Sajdy a Bejrútu.

SPANIELSKO A PORTUGALSKO V EHS. Představitelé zemí EHS na březnovém setkání v Bruselu došli k porozumění v otázce pomocí státům EHS v oblasti Stredozemného mora, která by vyrovnala následky konkurenčné španielského a portugalského zemědělství po jejich přijetí do EHS. Týká se to Řecka, Francie a Itálie. Toto rozhodnutí odstranilo poslední překážku na cestě

k přijetí Španielska a Portugalska do EHS od 1. ledna 1986.

TRYBUNA LUDU z 27. března t.r. v článku „Trvalé základy a príčiny zneklidnení“ píše o náboženskej politike a vzťazoch mezi státem a cirkvemi. Nejdôležitejší teze jsou tyto:

Náboženská politika našeho státu je stabilná, její zásady jsou trvalé a hluboce zakorenéné v praxi. Ústava PLR obsahuje tyto zásady: svobodu svědomí a vyznání, právo církvi a náboženských organizací svobodně plnit náboženské funkce, oddělení církve od státu, uznání, že „šíření nenávisti nebo pohrdání, vyvolávání vášní nebo ponížování člověka pro jinou národnost, rasu nebo vyznání je zakázáno“.

Tyto ústavní zásady jsou neporušitelné a kdokoliv je naruší, ten nejen porušuje ústavu, ale ohrozuje nejdôležitejší hodnoty, jimiž jsou dobro polského národa, nezávislosť a bezpečnosť, upevňování socialistického státu; naruší základy občanského soužití a součinnosti.

VÍDEŇ. Skončilo 35. kolo vídeňského jednania o odzbrojení. Socialistická strana predložila návrh redukcie 20 tisíc vojáků SSSR a tisíc USA ve strednej Európe a dalších opatrení pro odzbrojenie na kontinentu. Západní strana neprijala tyto návrhy. Některé státy se rozhodly odvolať zvláštni velvyslance a svéfit dalsí účast v jednaniu svým stálým diplomatickým zástupcům ve Vídni. Další, již 36. kolo v téměř dvacítiletých dějinách vídeňských jednání začíná 23. května t.r.

V OSVIENČIME, na mieste bývalého nacistického koncentračného tábora, kde zahynulo vyše 4 mil osôb z 24 krajín, sa 30. marca t.r. uskutočnila veľká protivojná manifestácia, ktorá sa stala hlavným bodom osláv 40. výročia oslobodenia väzňov všetkých býv. nemeckých koncentračných a vyhľadzovacích taborov. Zúčastnilo sa jej niekoľko desiatok tisíc osôb, v tom predstavitelia najvyšších orgánov s predsedom Státnej rady PER Henrykom Jabloninským, bývali väzňovia, vojaci a účastníci odbojového hnutia a mnohé zahraničné delegácie. Účastníci manifestácie sa obrátili s výzvou medzinárodných výborov koncentračných taborov k všetkým národom sveta o vyuvinutie úsilia proti pretekom v zbrojení a riešenie konfliktov mierovou cestou. Na snímke: položenie vencov pri pamätníku Obeti Osvienčima.

POLSKO-NSR. Počas krátkej pracovnej návštavy vo Varšave spolkového vicekancelára a ministra zahraničných vecí NSR Hansa-Dietricha Genschera na pozvanie ministra zahraničných vecí PIER Stefana Olszowského sa zdôrazňovalo, že jediným základom ďalšieho rozvoja vzájomných vzťahov musí byť dodržiavanie a plná realizácia rozhodnutí dohody medzi PIER a NSR zo 7. decembra 1970. V hodnotení aktuálnej medzinárodnej situácie bolo poukázané na význam začínajúcich sa rokovania ZSSR a USA vo veci jadrových a kozmických zbrojení. Na snímke: ministri S. Olszowski a H.D. Genscher počas stretnutia.

Akým si
stromom?
str. 16-17

V ČÍSLE:

Folklórna prehliadka...	6—7
Slavnost pohribívání basy	10—11
Výpis do dejín Spiša	12
Čeští antifašisti v siedradském vězení	13
Páračky v Krem-pachoch	20
Chlieb náš každodenný...	22

RZESZÓW. Tunajšie Rádiové závody Unitra vyrobili prvú informačnú sériu stereofonických miniprijímačov na slúchadlá. V aprili začala sériová výroba. Rozhlasový prijímač váži 10 dkg a má rozmer 120×70×25 mm.

40. VÝROČÍ VÍTĚZSTVÍ

U PŘÍLEŽITOSTI 40. VÝROČÍ PROLOMENÍ POMOŘSKÉHO VALU se na pilské zemi konaly vlastenecké manifestace, kterých se zúčastnili první tajemník UV PSDS, armádní generál Wojciech Jaruzelski, před 40 lety důstojník rozvědky 5. pluku 2. varšavské pěchotní divize H. Dąbrowského, Jan Dobraczyński, předseda Celostátní rady PRON, Kazimierz Zygmunt, ministr kultury a umění, sborový generál Florian Siwicki, ministr národní obrany, a představitelé kombatantů — dobyvatelů Pomořského valu.

Bitva na Pomořském valu byla největší bitvou 1. polské armády za II. světové války. Trvala 35 dní (29.I. — 6.III.1945) v průběhu dvou velkých operací Sovětské armády: odsko-viselské a pomořské. Zúčastnilo se ji přes 70 tisíc vojáků. V těžkých bojích bylo rozdrceno silně opevněné seskupení 10. armádního sboru SS gen. leut. Günthera von Krappe. Do zajetí se dostalo asi 9 tisíc německých vojáků. Bylo osvobozeno několik měst a městeček a několik desítek větších obcí. Cena vítězství byla vysoká. 1. polská armáda ztratila 4281 padlých, 9722 raněných a 2547 nezvěstných (údaje Vojenského historického institutu).

Během slavnosti v Miroslawci Wojciech Jaruzelski otevřel Muzeum bojů o Pomořský val. Byly v něm shromážděny exponáty dokumentující boje polských vojáků v posledních měsících války a dějiny polských zbraní v obraně Západního Pomoří před germánskou rozpínavostí. V pamětní knize Wojciech Jaruzelski napsal:

... Je naší trvalou povinností zachovat věčnou paměť o oněch dnech, z minulosti čerpát příklady vlastenectví, obětavě sloužit nejvyššímu dobru Poláků — socialistické vlasti. Na Pomořském valu polští vojáci prokázali to, co je v člověku nejcennější a nejhodnotnější. Cestu vítězství značili vlastní krví, hroby těch nejlepších, věrných až do konce. Za svobodu vlasti, za návrat prastrárych piastovských zemí k Polsku platili nejvyšší cenu...

Rovněž v Miroslawci na setkání s tvůrci kultury a umění, kombatanty a mládeži Wojciech Jaruzelski řekl mj.:

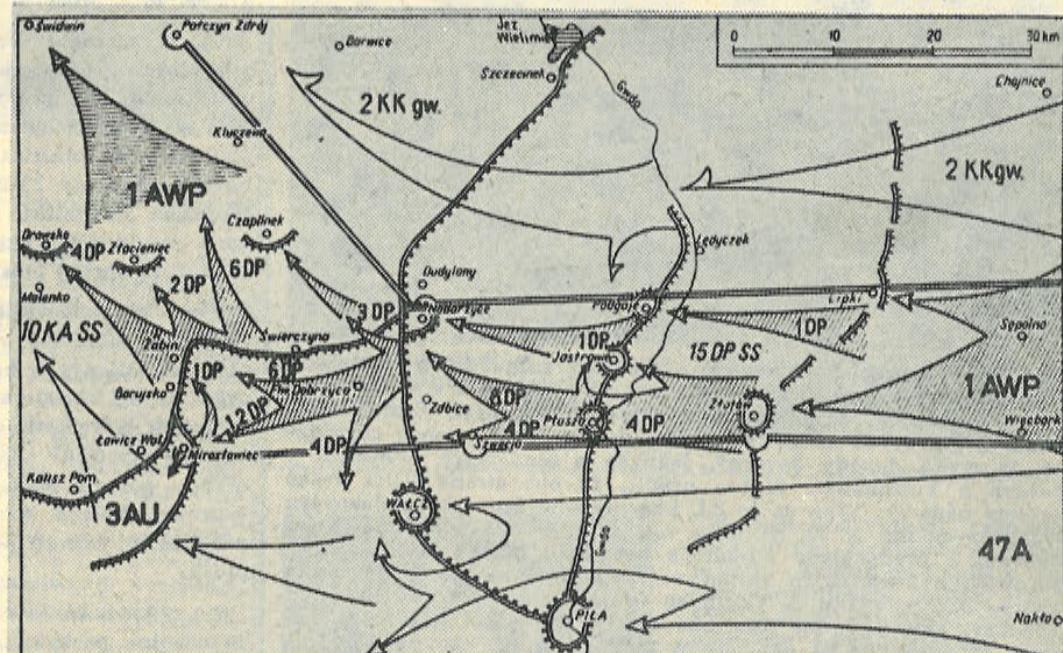
Díky bratrskému spojenectví se Sovětskou armádou, se Sovětským svazem mohla Polská lidová armáda vybojovat hranice na Odře a Nise. Jsme schopni udržet je dnes, zítra a navždy pro socialistické Polsko.

V bojích Polské lidové armády o národní a společenské osvobození se realizovalo široce chápáne národní porozumění. Od prvních dnů vzniku našeho vojska na sovětské zemi byl nás přístup k dějinám jednoznačný. Uznali jsme za svoje všechno, co bylo vlastenecké. V jednotné vlastenecké službě Polsku plnime vůli Poláků — vojáků, kteří šli různými cestami do spravedlivé, silné a bezpečné vlasti. Na západních územích musíme hájit naše zájmy rozhodně a nezlonmě.

Opevnění Pomořského valu, zničené v bojích.

V několika obcích v okolí Piły se konaly slavnosti u příležitosti 40. výročí prolomení Pomořského valu. Byla to jedna z největších bitev, kterou svedly příslušníci Polské lidové armády v závěrečné fázi II. světové války. Oslav výročí se zúčastnil generál Wojciech Jaruzelski, který v Miroslawci otevřel Muzeum bojů o Pomořský val. Na snímku: Wojciech Jaruzelski a Jan Dobraczyński v obci Zdbice na místě bojů o prolomení Pomořského valu.

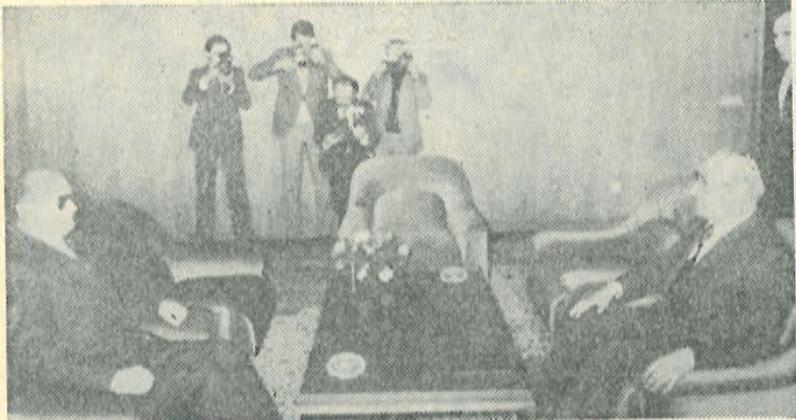

12. února 1945 po dobytí řady obcí za řekou Gwdou 1. polská armáda a sovětská vojska prolomily Pomořský val. Na snímku mapa bitvy 1. polské armády o prolomení Pomořského valu.

Vojáci 1. polské armády v bojích o Kołobrzeg.

Foto: CAF

NA PRIATELSKEJ JEDNODŇOVEJ NÁVSTEVE v Bulharsku bol prvý tajomník ÚV PZRS a predseda vlády, arm. gen. Wojciech Jaruzelski. Prerokoval s generálnym tajomníkom ÚV KSB a predsedom Štátnej rady BLR Todorom Živkovom rad otázok týkajúcich sa ďalšieho prehľbenia spolupráce a vzájomnej súčinnosti medzi obojoma bratskými stranami a štátmi, ako aj aktuálnej medzinárodnej situácie, v tom potreby prehľbovania jednoty so Sovietskym zväzom a ďalšími štátmi socialistického spoločenstva. Obaja štátenci zdôraznili nutnosť upevňovania Varšavskej zmluvy a vyslovili sa za jej predĺžením. Na snímke: záber zo stretnutia Wojciecha Jaruzelského s Todorom Živkovom.

Na snímku (zľava) spolkový kanclér H. Kohl, spolkový minister zahraničných vecí G.D. Genscher a minister hospodářství NSR M. Bangemann.

PLR—NSR. Otázky normalizace vzájemných stýků a nejdôležitejší problémy mezinárodní situace byly tématem tří setkání představitelů PLR a NSR v minulém měsíci. Na setkání předsedy rady ministrů W. Jaruzelského s kanclérem H. Kohlem v Moskvě bylo zahájeno projednávání aktuálních problémů mezi oběma státy. Obě strany vyjádřily vůli jejich zlepšení. Pokračováním těchto rozhovorů směřujících k pokroku v různých oblastech vzájemných vztahů důležitých pro oba státy byla jednodenní pracovní návštěva náměstka kancléře, federálního ministra zahraničních vecí G.D. Genschera ve Varšavě. Setkal se s ministrem Stefanem Olszowským a byl přijat Wojciechem Jaruzelským. Polská strana znova vyjádřila vůli pokračovat v procesu normalizace na základě smlouvy mezi PLR a NSR ze 7. prosince 1970.

Na V. zasedání smíšené vládní komise PLR—NSR pro otázky hospodářské, průmyslové a technické spolupráce, které se konalo ve Varšavě, byl projednán aktuální stav hospodářských a obchodních stýků mezi oběma státy. Komise jednala po šestileté přestávce pod vedením ministra S. Olszowského a ministra hospodářství NSR, nového předsedy FDP Martina Bangemanna, kterého přijal rovněž Wojciech Jaruzelski. NSR je prvním obchodním partnerem Polska mezi rozvinutými kapitalistickými státy a druhým — za SSSR — v hrubém obratu polského zahraničního obchodu.

Výsledky rozhovorů a V. zasedání komise byly vysoce oceněny tiskovým mluvčím vlády ministrem Urbanem. Byla prodloužena platnost smlouvy o hospodářské spolupráci mezi oběma státy. Předpokládá mj. kooperaci průmyslových podniků, rovněž malých a středních a řemeslnických. Byla dohodnuta intenzifikace obchodní výměny, společný vývoz na třetí trhy a modernizace polských podniků s pomocí NSR. Západoněmecká strana uznala velký význam vědeckotechnické spolupráce v hospodářských stýcích obou zemí a vyjádřila ochotu podepsat smlouvu upravující zásady této spolupráce.

Na tiskové konferenci ministr Bangemann prohlásil, že vláda NSR je ochotna poskytnout Polsku nový úvěr, což je důležitým faktorem pro Pařížský klub, který parafoval dohodu o refinancování garantované části polského zadlužení. Zdůraznil rovněž, že NSR podporuje přijetí Polska do Mezinárodního valutového fondu.

SÉF SOVIETSKÉJ DIPLOMACIE, I. náměstník ministerského předsedu Andrej Gromyko sa stretol v Ríme s ministrom zahraničních vecí Giuliom Andreottim a inými talianskymi politikmi o. i. vo veči vzáhov Východ-Západ v kontexte sovietsko-amerických rozhovorov o odzbrojení. Vo Vatikáne šéf sovietskej diplomacie prijal pápeža Ján Pavla II. Toto druhé stretnutie pápeža s Gromykom (prvé bolo v r. 1979) trvalo 1 hod. a 48 min.

MAUNO KOIVISTO má už za sebou polovicu 6-ročného volebného obdobia vo funkcií prezidenta Fínska. Prevzal túto funkciu po starom Kekkonenovi ako prvý sociálnodemokratický prezident po vojne. Táto zmena neprerusila ani cestu fínskej zahraničnej politiky, ani zásady širokého do rozumenia mnohých strán vo vnútornej politike. Nadálej však pokračuje prechádzanie od prezidentského systému k parlamentnému na úkor oslabenia moci šéfa štátu. Úspešný rozvoj ekonomiky podporuje upevňovanie obrazu Koivista ako prezidenta mieru a stabilizácie.

KIM DAE JUNG, významný činitel juhokórejskej opozicie sa vrátil domov po niekoľkoročnom pobytu v USA. Na letisku v Seulu ho ihned obklopili policajti a nasilu ho odvezli do jeho vily. V r. 1980 bol Kim odсудený na dlhorocné väzenie za podvratnú činnosť. Pod nátlakom Washingtonu mu dovolili odcestovať do USA „zo zdravotných príčin“ a naposledy sa vrátil domov pod podmienkou, že zanechá politickú činnosť. Spolu s Kim Young Samom stojí — neformálne — na čele v januári založenej Demokratickej strany novej Kórey, ktorá v posledných voľbách získala až 30 percent hlasov.

KRONIKA V OBRAZECH

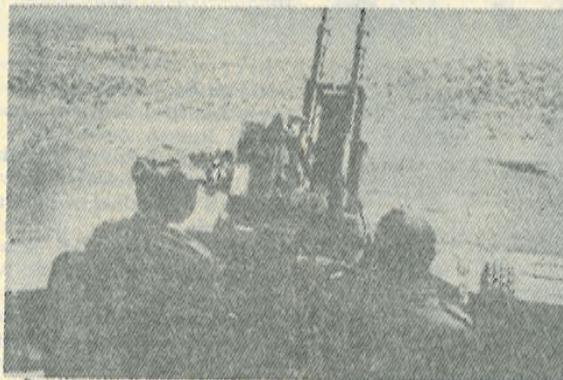
BRUSEL. Belgický předseda vlády Wilfried Martens odváděje v parlamentu rozhodnutí o rozmištění amerických atomových raket středního doletu Cruise na belgickém území. K tomuto rozhodnutí donutil vládnoucí centopravice-vou koalici nátlak Washingtonu, přes protesty belgického veřejného mínění. Po ohlášení rozhodnutí se protiatomové demonstrace v Bruselu zúčastnilo asi 150 tisíc osob.

LIBANON. Izraelské vojska väznia v táborech v južnej časti krajiny Palestincov a Libanoncov, ktorých zadržali počas posledných pacifikačných akcií. Väzňov tohto tábora (na snímke) odvezú do Izraela.

FOTO:
CAF
AP
SPIEGEL

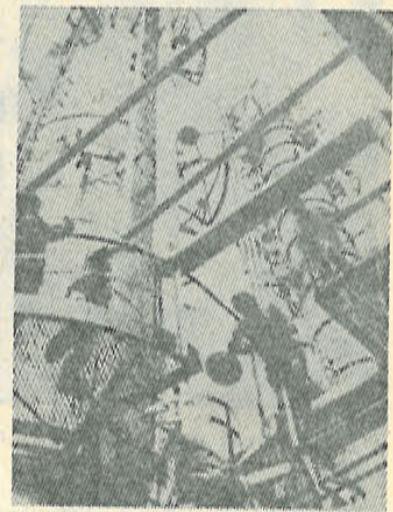
RABAT. Hliadka marockých vojsk na Západnej Sahare, nedaleko hranic s Mauretániou. Marocký kráľ Hassan II. sa naposledy opäť vyslovil proti autonómii tohoto územia. Marocká strana odmieta tiež akékoľvek rozhovory s Frontom Polisario, ktorý bojuje za nezávislosť Západnej Sahary.

ATÉNY. Grécky parlament zvolil Christosa Sartzetakisa (na snímke), 56-ročného sudsú za nového prezidenta Gréckej republiky. Hlasovalo naň 183 poslancov, teda minimálne viac ako tri pätiny, ktoré sú podľa ústavy nutné ku zvoleniu v treťom kole volieb. Volbu Sartzetakisa neuznala konzervatívna opozícia Nová Demokracia. V súvislosti s tým možno očakávať, že v nastávajúcom období môže v Grécku dojst k vážnym politickým rozporom.

V BULHARSKU vznikla řada objektů ve spolupráci s partnery z RVHP. Na výstavbě a vybavení velkého chemického kombinátu nad Devnou nedaleko Varny se podílely SSSR, Polsko, ČSSR, NDR a Maďarsko.

MANAGUA. Nicaragujská hliadka pred odchodom do oblasti hraničiaci s Hondurasom. Na tomto území sú mimoriadne aktívni protisandinoví partizáni. Kontrarevolucionári z Nicaragujských demokratických síl dostávajú materiálnu a logistickú pomoc od CIA a honduraskej armády.

● Najvzdialenejšou pevninou od všetkých civilizačí na Zemi je ostrov Tristan da Cunha v južnom Atlantickom oceáne. Od r. 1506 sa ostrov nachádza pod portugalskou administratívou. Jeho plocha je 98 km štvorcových a od najbližšej pevniny oddeluje 198 obyvateľov tohto ostrova 2735 km.

● Mohlo by sa zdáť, že najvzdialenejším bodom od prostredia Zeme je vrchol najvyššej hory (Cu-mu-long-ma — 8848 m.n.m.), avšak vysvitlo, že týmto bodom je vrchol hory v Ekvádore zvanej Chimborazo (6267 m) a je to ešte jeden dôkaz, že Zem nie je guľou.

● A nakoniec ešte zaujímavosti o riečach: do roku 1953 považovali za najdlhšiu rieku Amazonku — 6480 km, avšak vysvitlo, že dlhší je Nil majúci 6671 km. Ale nie sú žiadne pohybnosti o tom, ktorá rieka je najkratšia. Je to rieka „D“ (doslovene D River) v Oregone v USA, dlhá... 134 m.

Na snímke: Zem ako vypádá z vesmíru. Dobre viditeľná je severná Afrika, ako aj Amazonka tečúca v brazílskej džungli.

VARŠAVA. Polští melomani měli příležitost obdivovat známého kanadského zpěváka balad Leonarda Cohena. Během krátkého turné navštívil Poznaň, Wrocław, Zabrze a Varšavu. Cena vstupenek na černém trhu dosála do 10 tisíc zlatých.

ZEM BEZ TAJOMSTIEV. Vieme už všetko o našej planéte Zemi? Nemôžeme povedať, že vieme o nej všetko, ale pravda je aj to, že vieme o nej dosť. Napriek všeobecnej mienke Zem nie je guľa — premier Zeme meraný pri Polárnom kruhu je 12 713,51 km čo znamená, že je menší od priemeru Zeme meranej na rovníku o vzdialenosť 42,77 km. Zem je teda sféroidom s rovníkovým obvodom — 40 075,03 km a poludníkovým obvodom — 40 007,89 km.

● Možno Zem odvážiť? Nuž, hádam nie doslovne, ale vedecky vypočítali, že váha Zeme je 5976×10^{15} ton.

FOLKLÓRNA PREHLIADKA V NEDECI

Už po deviatykrát sa milovníci spišského folklóru zišli v Nedeci na peknom podujatí a vlastne prehliadke folklórnych súborov — Spišská zima '85, ktorá sa konala 9.—10. februára t.r.

... rozkázali si pekne hrať a na nôžky pozerať. Tancuje trio z nedeckej Veselice.

Na Spiškej zime vyhrala, ako vždy, ľudová kapela z Vyšných Lapšov pod vedením kr. Severina Bizuba.

Na úvod Spiškej zimy sa v malebnej pivniči nedeckého zámku uskutočnila súťaž ľudových spevákov a huslistov. Vystúpilo spolu deväť spevákov a speváčok z Nedece, Nižných a Vyšných Lapšov a Fridmana, ktorí prednesli rad krásnych piesní v spiškom nárečí. Iba jeden zo spevákov Jozef Kužel z MS v Nedeći sa „odvážil“ zaspievať „Ej, načo mi je mladá žena“ v slovenčine. Najlepšie sa však v súťaži spevákov predstavila nedecká gazdinka a naša krajančka Anna Vyžkovská, ktorá získala prvú cenu.

O súťaži huslistov som sa vôbec nemienil zmieniť, keďže sa jej zúčastnili dokopy traja hudobníci. Jednako kvôli novinárskej povinnosti uvediem, že opäť bol najlepší vyšnolapšanský primáš kr. Severin Bizub, ktorý v tejto súťaži „kraľuje“ už niekoľko rokov.

Vrátme sa však k hlavnej časti Spiškej zimy — prehliadke folklórnych súborov, ktorá sa konala v nedeču v Kultúrnom dome v Nedeči.

Prvý v súťaži sa predstavil s programom Spišský Stredý večer folklórny súbor z Nižných Lapšov, ktorý pôsobí pri Podhalanskom zväze. Potom nasledovali ďalšie súbory. Celkovo sa predstavilo 6 súborov. Našu Spoločnosť reprezentoval súbor Veselica z MS KSSCaS v Nedeći a súbor MS KSSCaS v Novej Belej. Zasa mládežnícku organizáciu SZPM reprezentovali súbory z Vyšných Lapšov a Nedece. Po prvýkrát sa na Spiškej zime ukázal školský súbor z Fridmana.

Nedecká Veselica prišla na Spiškú zimu s Ondrejským večerom, teda programom, s ktorým úspešne vystupovala na minulorocných folklórnych slávnostach v Detve. Keďže nie som národopisným odborníkom poslúžim si tuná pripomienkami, ktoré súťažná porota pod vedením prof. Romana Reinfussa odovzdala vedúcim súborov na záver celého podujatia.

Na prvý pohľad prijemné prekvapia diváka prekrásne nedecké kroje. Páperovitá biele farba košiel a záster kontrastuje so živou čierňou, zelenou a modrotou sukni a lajblíkov. Mimoriadne starostlivo pripravené všetky doplnky a rekvizity. Nedečania sa na scéne chovali veľmi prirodzene a tak divák má pocit priamej účasti na danom zvyku. Vidno tu režisérsku prácu vedúcej súboru Žofie Bogačkovej. Vynímali sa aj pekné spevy, zvučné hlasy, no a rezké tance, predovšetkým čardás a polka. Zdôraznil by som tuná aj takú maličkosť, ktorá ich vystúpenie robí ešte prirodzenejším, že na scéne vystupujú krajanči a krajančky skoro všetkých vekových kategórií. Jediným nedostatkom Veselice je hudobný sprievod. Totiž nemajú dosť huslistov, čo spôsobuje, že v sláčikovej kapele vystupuje aj harmonika, ktorá, podľa poroty, k ľudovej hudbe nepatria.

Podobný nedostatok vytyla porota aj súbor MS KSSCaS z Novej Belej, hoci zdôraznila, že jej hudba hrala veľmi dobre. Novobelenia predstavili Spišské priádky s prímesou humoru v podaní „amerikánok“, spevu a tanca. Aj Novobelenia majú veľmi pekné kroje, ibaže mužské košeľe so širokými rukávami sa k nim — podľa poroty — nehodia, keďže široké rukávy sú valašského pôvodu. Vo vystúpení novobelského súboru sa však prejavili isté režijné nedostatky. Ako sa neskôr ukázalo, Novobelenia nevenovali dos času na nacvičenie svojho programu. Veľmi pôsobivé boli však prvé scény predstavujúce kúdeľnú izbu. Podobne veľmi dobrý dojem zanechalo aj vystúpenie troch starsích gazdiniek, medzi ktorými „prvá husle hrala“ kr. Mária Majerčáková. Celkovo však vystúpenie novobelského súboru treba uznáť za vydarené.

Podobne ako v predošlých rokoch porota neklasifikovala jednotlivé súbory. Rozhodla, že všetky súbory obdržia rovnakú odmenu vo výške 13 tis. zl. Pripomienim, že naša redakcia, ako jeden zo spoluorganizátorov prispela na odmeny sumou 30 tis. zl.

Nie, to nie je kankan. To iba nedeckí mládenci predvádzajú rezký čardáš.

Na záver prehliadky sa ešte konala súťaž tanečných párov. Najlepšie polku a čardáš zatancovali Žofia Bogačíková a Valent Stronček z MS v Nedeči, ako aj Anna Bižiaková a František Dronžek z Vyšných Lapšov. Obidva páry získali prvú cenu — po 2 tis. zl.

Osobne veľmi kladne hodnotím toto podujatie, lebo je nesporným prínosom pre rozvoj folklórneho hnutia na Spiši. Treba v tejto súvislosti vyzdvihnuť to, že súbory odišli od stereotypných programov, ktoré neboli vždy reprezentatívne. Dnes skoro všetky súbory, okrem Fridmančanov, načerli do bohatej pokladnice ľudových tradícií a ukázali zvyky, ktoré ešte aj dnes, hoci v zmenenej podobe, pretrvali na spišských dedinách.

K nedostatkom tohto podujatia, patrilo podľa mňa to, že nebolo dosťažne rozpropagované pomedzi potenciálnymi divákmami a záujemcami na celom Spiši. Zdalo sa, akoby to bola súkromná záleženosť organizátorov, teda GV SZPM v Nižných Lapšoch a GKS v Nedeči, ktorí sa obávajú nielen ďalších spoluúčastníkov, ale aj väčšej organizačnej aktivity našej Spoločnosti.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Novobelský pár vo výre polky.

Novobelské krajanky nezaháľali ani na scéne. Priadli, vyšívali, ba si aj zaspievali a zatancovali so švarnými mládencami.

A vraví sa, že vraj není čo do hrnca vložit ... Nedečanky v ondrejský večer hľadajú v hrnci proroctvo o budúcnosti.

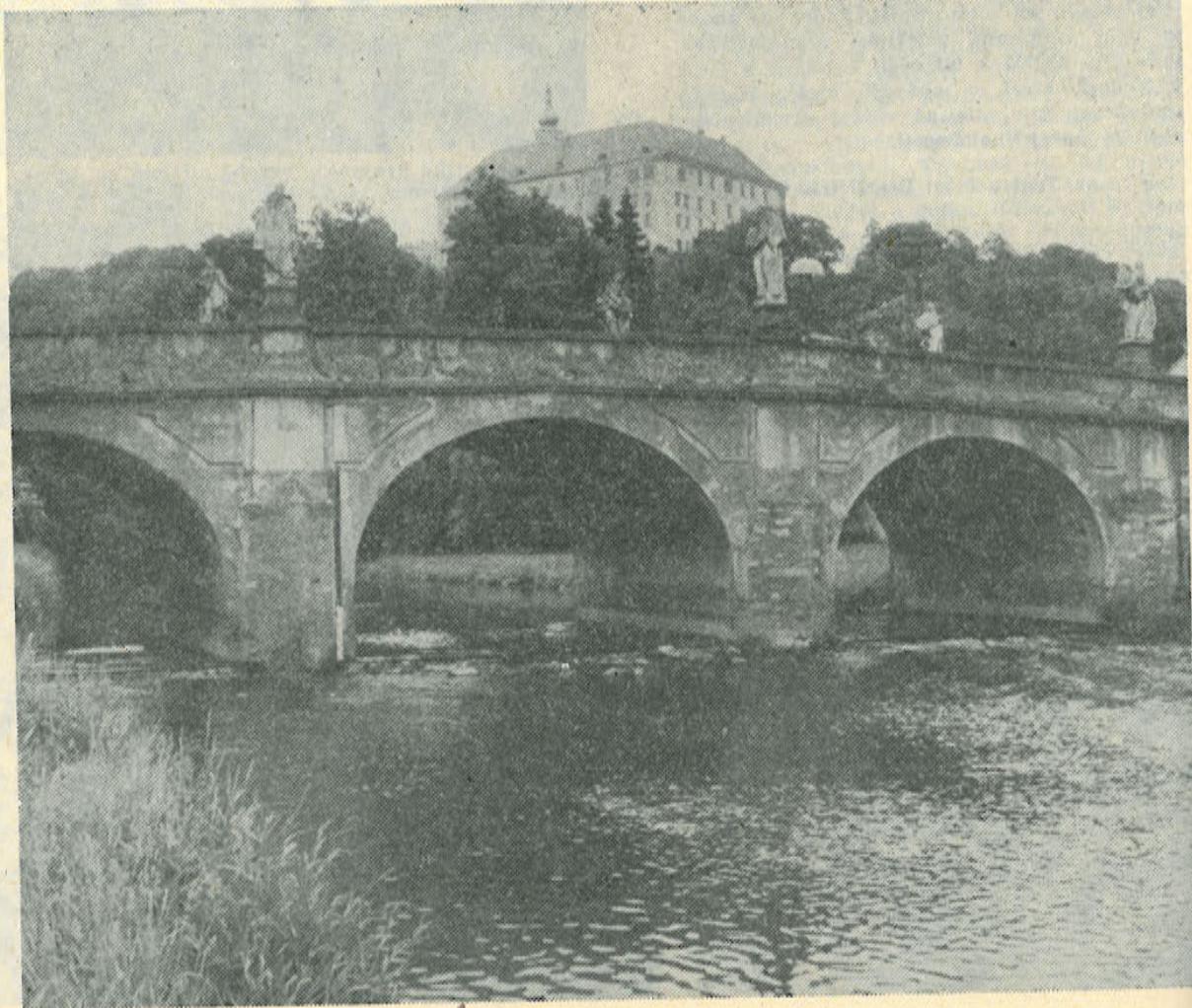

Galerie na mostě

Na západ od Brna, asi 40 kilometrů vzdálena, leží Náměst nad Oslavou. Město proslulé svou kulturní tradicí: bývala zde známá tiskárna, kterou v roce 1530 zřídili pánové z Lomnice pro reformistickou církev „Jednotu bratrskou“ a kde v roce 1533 vyšla první „Mluvnice česká“ sepsaná Benešem Optátem.

Co však láká turisty na Náměstí dnes, je barokní kamenný most přes řeku Oslavu, bohatě zdobený sochami. Most zvaný Karlův most, protože nemá jinde obdobu, jen v Karlově mostě přes řeku Vltavu v Praze, byl vystavěn v roce 1737. Nese se přes řeku sedmi oblouky, je dlouhý 62 metrů, široký 7 metrů. Traduje se, že ho stavěl italský stavitel Santini, který působil na Moravě, avšak pravým stavitellem mostu je Václav Adrian z Enckvoirtu. Bohatou výzdobu dosal most v roce 1744 — dvacet barokních soch vytvořil Brokoffův žák J. Winterhalter spolu s A. Jelinckem.

Jelikož galerie na mostě pochází z údobi vrcholící protireformace, nebyla zamýšlena pouze jako ozdoba, ale sochy svatých byly právě na parapetu umístěny na posměch kacířům. A není divu — právě v tomto kraji bylo hnuti reformace silné — například nedaleko odtud v Kralicích byla vytisklá v dosud nejlepším českém překladu Bible kralická (1579—1593).

VILIAM TURČÁNY

DVA

RISPETY

POVEDZ, POVEDZ, STAHOVAVÉ VTÁCA,
 aká je to nevýslovná tiaž,
 že hned zjari, čo ti sily stačia,
 k domovu sa znova navraciaš!

Aká hvieza ťa to nevedomky
 viedie presne v staré známe domky,
 aby jar, jar rozjasaná celá,
 zas istou sladkou piesňou znela?

POVEDZ, POVEDZ, AK TI SLOVÁ STÁCIA,
 srdece moje, povedzže, ak vieš,
 či jak ono stahovavé vtáca
 v známy kraj sa musíš vracať tiež!

Či zas budeš očakávať zbožne,
 kedy gaštan svoje sviecie rozžne,
 aby milá, sladká, tvoja milá,
 cestou k tebe potme nezblúdila?!

JAROSLAV SEIFERT

Kresba: Areta Fedaková

JARNÍ

APOSTROFA

Ty, ktorý rozvazuješ hlásky
 v hrdlích pramien
 a dávás blesky mrakům za opasky
 a nohy do trmenů,

ty, ktorý páčiš poupe konvalinek,
 vzpomeň si na včely,
 dotkní se úlu ako hracích skrinek,
 aby již zaznely.
 A rozbij sklo, jímž spoutány jsou břehy
 svsu pružnou oprati,
 pak poruč větrům zhasit bílé sněhy,
 at se již nevrátí.

Zavřená země jako ústa ženy,
 cudná před lásky hrou,
 ať pro polibek větrem nadnášený
 prudce se otevrou.

A husopasce, jež jde po úvoze,
 dej proutek ubohý,
 ať housátka jak vločky na mimo
 spadnou ji pod nohy.

SLOVNÍK ŽIVOTA (I2I)

Jedným z predpokladov správneho písania veľkých začiatočných písmen vo vlastných menách je rozlišovanie všeobecných podstatných mien, ktoré sa pišu s malým začiatočným písmenom a vlastných mien, ktoré sa pišu s veľkým začiatočným písmenom. Všeobecné podstatné mená označujú pojmom alebo druh na základe spoločných znakov (príznakov) a používajú sa v najširšom všeobecnom pomenovanacom dosahu: človek, kniha, dom. Vlastné podstatné mená slúžia na rozlišenie jednotlivin v rámci tohto istého druhu, napr. vrchov (Kriváň, Sitno, Rozsutec), riek (Dunaj, Váh, Hron), ľudských sídiel (Bratislava, Košice, Prešov). No mnohé všeobecné podstatné mená a naopak zas niektoré vlastné mená sa stávajú všeobecnými pomenovaniami, napr.: pravda — Pravda (meno novin), partizán (bojovník) — Partizán (meno ozdravovne), družba — Družba (meno konkrétneho hotela) atď.

Ako vlastné mená sa používajú nielen jednoslovne názvy, napr. Jozef, Bernolák, Štúr, ale aj spojenia slov, napr.: Slovenská socialistická republika, Slovenská akadémia vied a pod.

POESKY

SLOVENSKY

ČESKY

limba
 limfatyczny
 limit
 lina
 lingwista
 lingwistyka

limba
 limfatický
 limit
 povraz, lano
 lingvista
 lingvistika

limba
 lymfatický
 limit
 provaz, lano
 lingvista
 lingvistika

linia
 linia krzywa
 linia prosta
 linia autobusowa
 linia kolejowa
 linia lotnicza
 linia okrągła
 linie komunikacyjne
 linia telefoniczna
 linia elektryczna
 linia napowietrzna
 linia produkcyjna
 linieč
 linijká
 liniowač
 liniowiec
 wojsko liniowe
 linka
 sznur elektryczny
 linoskoczek
 linowy
 lipa
 lipcowy
 lipiec
 lipieň
 lipny
 lipowy

línia, číara
 krivka
 priamka
 autobusová linka
 železničná trať
 letecká linka
 lodná linka
 dopravné spoje
 telefónna linka
 elektrické vedenie
 vonkajšie vedenie
 výrobňa linka
 lieňat sa,
 číarka
 linkovať
 vojenská loď
 frontové vojsko
 povrázok
 elektrická šnúra
 povrazolezec
 povrazový
 lipa
 júlový
 júl
 lipen
 falošný
 lipový

linie, čára
 křivka
 přímka
 autobusová linka
 železniční trať
 letecká linka
 lodní linka
 dopravní spoje
 telefonní linka
 elektrické vedení
 venkovní vedení
 výrobní linka
 línat, pelichat
 čárka
 linkovat
 válečná loď
 frontové vojsko
 provázek
 elektrická šnúra
 provazolezec
 provazový
 lípa
 červencový
 červenec
 lipan
 falešný
 lípový

SLAVNOST POHŘBÍVÁNÍ BASY

Ten den, v pondělí 18. února 1985, řádila v Krzanovicích, a vlastně na celém polsko-moravském pomezí, sněhová vánice. Tak říkají boží dopuštění. Nebylo to rozhodně příjemné pomyšlení. Masopustní rej, na který jsme přijeli, se totiž několikrát tady, ale v sousedních Wojnowicích. Což je o dobrých 5 km dál. Nutno ovšem podotknout, že nás hostitel, náčelník krzanovické gminy Jerzy Walek, se svým „maluchem“ všechny překážky nakonec s úspěchem zdolal. Takže jsme na místo dorazili pouze s hodinovým zpožděním. (O to horší to bylo v noci, kdy jsme při návratu zapadli do závěji. A nebýt ochotných krzanovických občanů, kteří pomohli auto vyprostit, zůstal „maluch“ tam, kde byl, a my došli pěšky ...).

Zábava už byla v plném proudu, a zatím se ničím nelišila od těch předešlých. Snad jenom výzdoba sálu vypadala slavnostněji.

A protože předmasopustní přípravy měly začít až hodinu před půlnocí, sedli jsme si trošku stranou, a začali si povídат s manželi Uršulou Černou a Bernarem Černým, kteří se tady starali o jídlo a pití a patřili tak říkajíc ke spoluorganizátorům nadcházející podiváně.

„Masopust ve Wojnowicích? Ten je zde odjakživa. Když býval ve všech okolních vesnicích, teď se už drží jen u nás a vede v Samborowicích. Víte, lidi si na to tak zvykli, že si nedovedou představit jiný konec karnevalu než tenhle. Sami se také starají, aby slavnost posledního večera před popeleční středou nezanikla. Takže už několik týdnů dopředu se pilně zkouší, opravují se staré a vyrábějí nové masky. A proč máme masopust v pondělí? V úterý by musela zábava končit o půlnoci: takhle je to

lepší; můžeme se bavit až do rána ...“ Jenže to už s námi diskutovali vedle manželů Černých i vlastní aktéři dnešního večera, pochopitelně zatím ještě bez masek. Ti starší a zkušenější, a také omladina, jež teprve začíná. Prý je jich dohromady víc než třicet. A musejí každý rok mnoho zájemců odmítat. Zejména z řad mládeže.

Hodiny na zdi a zvýšený ruch v sousední místnosti ale napovídají, že je čas končit. Blíží se totiž zlatý hřeb. Masopustní průvod masek, ukončený pohřbíváním basy. Do sálu za doprovodu smutečního pochodu pítoreskné vcházejí hasiči s márami, na nichž trní do smutečního roucha zabalená basa, sbor plaček, Smrt s kosou, d'ábel, Jenž všechny přítomné maže sazemi, škaredá bába, tlačící před sebou kočárek s „opilým“ dospělým dítětem, ministranti, kostelník, „farář“ s nezbytným kbelíkem „svécené vody“ a štětkou, kterou vydatně kropí přihlížející ... A pak dlouhé vtípné litánie, tklivé loučení s karnevalem 1985, smuteční pohřební obřady nad basou, naříkavé písňě plaček, divoký tanecní rej, a nakonec opět pochod — tentokrát však ve veselém rytmu. Prostě hodina výborné zábavy, jež rozhodně stála za to.

Ale že mi to sluší, co? Ještě pěknou holku, a můžeme jít tancovat ...

Kam s tou sítkou, mladá paní? Na motýla, nebo na ...

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

KVĚTEN — MÁJ

1. máje. Svátek práce, ustanovený na zakládajícím kongresu II. internacionály, od roku 1890 je slaven jako Den mezinárodní solidarity pracujících. Sjednocuje všechny, kteří bojují za ideje svobody, míru a společenského pokroku. Po 95 letech od prvních prvomájových oslav dnes neexistuje světadil ani země, v níž by neslavili 1. máj. Tohoto dne zdravíme pracující celého světa a obzvláště srdečné pozdravy posíláme těm, s nimiž nás pojí svazky přátelství a společný cíl mirově výstavby socialismu, a také těm, kteří ještě bojují za společenské a národní osvobození.

1.V.1945. 1. polská armáda po boku Sovětské armády se účastnila berlinskobrandenburské operace. 2. května Berlin kapituloval. 1. divize Tadeusze Kościuszka končí svou bojovou cestu v Berlíně, kde vztyčila na pruském Sloupu vítězství polskou vlajku. 3. května 1. polská armáda — její 14. pluk — došla na břeh Labe, kde zakončila svou bojovou cestu ve druhé světové válce. 2. polská armáda bojovala na předpolí Drážďan a Budysína a v pražské operaci. Pro ni válka trvala déle, protože hitlerovská vojska polního maršála Schörnera neuznala kapitulaci a boje s jejimi oddily trvaly do 11. května. Předchozího dne vojska 2. polské armády osvobožily české město Mělník a 11.

května předvoj polských tanků došel do Čakovic na předměstí Prahy. V té době polští tankisté z 1. obrněné divize generála St. Maczka ze složení vojsk maršála Montgomeryho po bojích ve Francii, Belgii a Holandsku vstoupili do přístavního města a hitlerovské vojenské základny Wilhelmshaven v severozápadním Německu (dnes NSR).

3.V.1945. Sovětská armáda osvobodila z německé okupace poslední zbytky slovenského území.

3.V.1945. Zemská národní rada jmenovala hlavního velitele Polské lidové armády, generálpukovníka Michala Rola-Zymierského maršálem Polska.

5.V.1945. V Praze vybuchlo ozbrojené povstání jako součást národně osvobozenecího boje českého lidu proti německým okupantům. V čele povstání stála Česká národní rada, vytvořená illegální KSC. Hlavní silou povstání byl pražský lid, zvláště dělnici z pražských závodů. Těžké boje s německou posádkou v Praze a oddíly 6. armádní skupiny polního maršála Schörnera, která se odmítla vzdát a snažila se proborovat přes Prahu na západ, trvaly do 11. května. Na pomoc pražskému povstání přišla přímo z berlinské operace sovětská vojska 1. ukrajinského frantu maršála I. Koněva, a v jejím složení jednotky 1. československého sboru v

SSSR a vojáci 2. polské armády. 9. května Prahu osvobodila 3. a 4. obrněná gardová armáda.

Den 9. května se stal národním a státním svátkem ČSSR.

9.V.1945. Den vítězství nad fašismem. Toho dne v 0,45 hod. moskevského času (8. května v 22,45 hod. středoevropského času) na předměstí Karlshorst ve východní části Berlina nacistické Německo politicky i vojensky poražené podepsalo akt bezpodmínečné kapitulace před vítěznými státy protihitlerovské koalice. Skončila svůj neslavný život III. říše, trvale spojená s agresí, terorem a zločiny proti lidstvu. Byl to konec II. světové války v Evropě, kterou vyvolaly spojené sily německého fašismu a militarismu a jejich spojenci. Byla to nejstrašnější válka v dějinách lidstva. Zachvátila území více než 40 států ve třech světadilech — Evropě, Africe a Asii. Cena vítězství byla obrovská: přes 55 milionů padlých a zavražděných nacistů, 35 milionů raněných a zmrzačených. Nejvyšší cenu za vítězství zaplatily národy Sovětského svazu, a v procentech Polsko.

10.V.1945. Do osvobozené Prahy se vrátila československá vláda.

12.V.1820. Na Starém Městě v Praze se narodil Josef Mánes, syn malíře Antonína Mánesa, největší český malíř. Jeho podobiz-

Už proto, že si ji lidé připravili sami pro sebe. Pro radost a potěšení svých spoluobčanů.

Když jsme se na druhý den odpoledne přesouvali z Krzanovic do Samborovic, nebylo počasí o nic lepší. Spíš naopak. Taktak jsme dojeli. Bohužel, o několik hodin později se to už našemu hostiteli podruhé nepodařilo a zůstal se svým „maluchem“ (a tím i s naší taškou) beznadějně trčet v závějích. Skoda. Druhou masopustní zábavu jsme tedy absolvovali bez něj a jeho manželky, a já navíc v džínách, svetr a kozačkách ... (Což rozhodně nebylo tak nejhorší proti oném 6 kilometrům, které mě druhý den čekaly ve fujavici a spoustách sněhu ze Samborovic do Krzanovic) ...

Popisovat pohřívání basy v Samborovicích, to je totéž, jako bychom nosili dříví do lesa. Málo platné, jsou to přece jenom sousední vesnice a mají tudiž i skoro stejné zvyky, obyčeje, lidovou kulturu ... Něco však v Samborovicích přesto mají navíc. Něco, co se jen tak někde nevidí. Karnevalový průvod masek po vesnici. Bez basy, ale za to s kapelou a dvěma medvědy. Velkým a malým „mísou“. A je to vskutku nádherný pohled. Neutuchající sněhová vánice, mráz až prašti, a děti i dospělí, převlečení do masky, táhnou z jednoho konce vsi na druhý. U každé chalupy zahraje muzika, medvědi, čert, řezník či myslivec provedou v kole hospodyně (někdy také dceru nebo babičku), hospodář nabídne „štamprdli“ pro zahráti, a neposedný čert společně s dvěma ježibabařemi pomažou sazem obličeji každému, na koho natrefí. Lidi vracející se domů z práce, řidiče a spolcestující v osobních autech, neváhali dokonce ani zastavit autobus Orbisu a počastovat svými „dary“ nic nechápací pokojné turisty.

Večer pak všechny masky, tentokrát už „způsobně“, zahájily v sále zdejšího kulturního domu poslední karneval letosní sezóny. Po odmaskování odešly školou povinné děti spát (těch bylo mimochodem z téměř čtyřicetičlenného kolektivu víc než polovina), ti ostatní se zapojili do zábavy. A protože do půlnoci bylo ještě daleko, zeptal jsem se naši dnešní hostitelky a organizátorky celé akce paní Renaty Robenkové, jinak též radní a předsedkyně kulturní komise Národní rady v gmině Velké Petrovice, na zdejší tradice

masopustu. „Pokud vím, tak v této podobě se masopust v Samborovicích slaví asi od roku 1906. Teď jsme několik let měli přestávku. Až letos si naše ženy z organizace vesnických hospodyň (KGW) řekly, že by se to mělo obnovit. Při kulturním domě máme soubor šikovných mladých lidí, výsledek se tedy dostavil. Jak odpoledne při průvodu, tak i večer. Těch 150 platicích návštěvníků v tomhle malém sále, vezme-li v úvahu pouze 800 obyvatel Samborovic, to už je úspěch. Nejenom nás žen a mladých ze souboru; pomáhali i ostatní. Například manželé Nevěrovi šili kroje a jejich domék sloužil účinkujícím jako převlékárna, děti a někteří dospělí vyráběli masky, prostě každý něco. A příští roky? Rozhodně v tom chceme pokračovat!“ Reditel Gminného střediska kultury ve Velkých Petrovicích, mgr. Leon Wachowski, který si k nám mezičím přisedl, k tomu ještě dodává: „Tento druh zábavy bychom měli co nejvíce podporovat a rozvíjet. Je to staroslovanský zvyk, součást našeho bytí, naši slo-

vanské kultury a sounáležitosti. Umocňuje to náš vztah k tradicím předků, bez ohledu na národnost a hranice ...“

Lze říci, že stejně jako ve Wojnowicích, tak i v Samborovicích se všichni bavili nádherně. Manželka tvrdila, že tak dobré si nezatancovala už dobrých 15 let. A co se hrálo a zpívalo v obou vesnicích českých písniček ...

Prostě, bylo to překrásné. Člověk tady tak nějak omládl. Cítil se najednou jako doma. Mezi svými.

Když jsem poprvé v loňském roce tyhle vesnice navštívil, napsal jsem tenkrát, že lidé tady umějí pracovat. Domnívám se, že tato věta po dnešku potřebuje doplnit. Lidé tady totiž umějí nejenom dobré pracovat, ale taky dobré se bavit. A za to jim patří dík. Zá tu práci, i za tu radost, kterou nadešluji sobě i druhým.

JIŘÍ F. PILOUS

Vydrž! Ještě chvíliku a ohřejeme se, šeptá medvěd řezníkovi.

Foto Barbara Pilousová.

ny, obrazy „Petrarka s Laurou“, „Dürer“, cyklus akvarel „Život na panském sídle“, skvělé ilustrace k národním písním a Rukopisu Zelenohorskému, dvanáct obrazů pražského Staroměstského orloje, historická díla „Zížkovo narození“ a „Zížkova smrt“ a mnoha další díla patří k nejcennějším pokladům české národní tvorby. (Zemřel 9.XII.1871.)

12.V.1625. Byla založena Trnavská univerzita, která na začátku měla filosofickou a teologickou fakultu, od 16. ledna 1667 byla rozšířena o fakultu právnickou.

13.V.1945. V podhorské vesničce Kobeliarovu (okres Rožnov) se narodil Pavel Safárik, významný slovenský jazykovědec, historik a básník, národní buditel a hlasatel slovanské vzájemnosti. (Zemřel 26.VI.1861 v Praze.)

14.V.1921. V karlínském Národním domě v Praze se konal XIV. sjezd Československé demokratické strany (levice), který přešel do dějin jako ustavující sjezd Komunistické strany Československa.

14.V.1955. Ve Varšavě byla podepsána obnánná Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi evropskými socialistickými státy, nazvaná Varšavská smlouva. Zaručuje bezpečnost socialistických zemí, jejich hranic a území, přispívá ke koordinaci v mezinárodní politice, odporování mezinárodnímu napětí a uplatňování zásady míru-

vého soužití států s různým společenským zřízením.

17.V.1860. V dolnooravské vesnici Jesenové se narodil jeden z nejvýznamnějších slovenských spisovatelů Matej Benčúr, který vstoupil do literatury pod jménem Martin Kukučín, zakladatel slovenské realistické a humoristické povídky. (Zemřel 22.V.1828 v Lipniku v Chorvátsku.)

18.V.1910. V Grodně zemřela Eliza Orzeszková, spisovatelka, přední představitelka pozitivismu. Kromě bohaté literární tvorby se v Grodně zabývala veřejnou a vydavatelskou činností. V četných povídkách a románech psala o problémech současné společnosti po lednovém povstání 1863, vyzývala k vzdělání a rovnoprávnosti žen. V jejím díle se odráží láska k přírodě a k venkovu. (Nar. 6.VI.1841 v Milkowszczyzne u Grodna.)

18.V.1943. V Novochapersku vznikla 1. čs. samostatná brigáda v SSSR, která se vytvořila ze spojení 1. čs. samostatného polního praporu a náhradního pluku v Buzuluku.

18.V.1944. Vojáci 2. polského armádního sboru na Západě dobyli hitlerovskou pevnost, klášter Monte Cassino v Itálii.

19.V.1480. V Krakově zemřel Jan Dlugosz, vynikající polský historik, arcibiskup — nominát Ivošký, kanonik krakovský; první

tvůrce polské historické vědy, autor „Dějin Polska“, které jsou největším dílem polské středověké historiografie; vychovatel synů krále Kazimíra Jagellonců, pozdějších králů Jana Olbracha, Alexandra Jagellonců a Zikmunda Starého. (Nar. 1415 v Brzeźnici.)

19.V.1965. Ve Varšavě zemřela Maria Dąbrowská, vynikající polská prozaička, publicistka a překladatelka. Literární tvorbu začala povídami Třešňová haluz. Jejím prvním velkým úspěchem byla sbírka psychologických povídek Lidé z tamté strany ze života vesnické chudiny. Vrcholem její tvorby je čtyřdílný románový cyklus Noci a dny, jehož děj se odehrává v letech 1863–1914. Ukazuje všechny historicko-spoločenské problémy na osudech čtyř generací. Psala i básně a tvorbu pro děti, jakož i literární historické práce o polských a světových klasických. Obraz proměn na polském venkově zachytily mj. ve studii Rozcestí a sbírce povídek Zornička. (Nar. 6.X.1889 v Russově u Kališe.)

20.V.1940. V Bratislavě zemřel Jozef Gregor Tajovský, klasik slovenské literatury, kriticko-realisticí a dramatický spisovatel. (Nar. 17.V.1874 v Tajově.)

24.V.1925. V Praze byl otevřen Tyršův dům jako reprezentativní sídlo české tělocvýchovy.

JOZEF JURGOVSKÝ

Výpisy z prameňov do dejín Spiša

Doluuvedené pramene, vyhotovené v poľštine, pochádzajú zo zbierky dr. Jana Bednarského — v rokoch 1920—1925 spišsko-oravského starostu — darovanej Jagellovskej knižnici v Krakove jeho synom Lolkom Bednarským. Zobrazujú snahy gminných orgánov Tribša a spišsko-oravského starostu o výstavbu cesty Gronków-Tribš-Nižné Lapše vyjadrené v ich intervencii u starostu dr. Bednarského a zasa starostu u vyšších orgánov.

Prvý dokument, to je služobný záznam starostu zo stretnutia s predstaviteľmi gminy Tribš, pravdepodobne napísaný v ten deň, keď prijal trjbšskú delegáciu. Z obsahu záznamu nevyplýva, ktorého dňa bol napísaný. Keď však predpokladáme, že vec s ktorou prišli Spišiaci starosta uznal za plnú, možno s veľkou pravdepodobnosťou považať, že Tribšania sa so starostom stretli 9. apríla 1925 alebo niekoľko dní skôr.

Druhý dokument — list starostu z 9. apríla 1925 na Vojvodský úrad v Krakove — ukazuje vecný vzťah starostu k predloženej záležitosti a jeho snahy na vyšších orgánoch o kladné vybavenie výstavby cesty už cez skôr vybudovaný most na rieke Bialke pri Tribši. Treba si všimnúť, že tak z kompetenčno-formálneho hľadiska, ako aj z finančného vec prekračovala možnosť starostu vybaviť ju vo vlastných medziach t.j. v Novom Targu. Preto list vojvodskému úradu, ktorý napísal, plne podporoval, a použil v nôm aj argumentáciu: ekonomickú, vojensko-strategickú a politickú v prospech výstavby cesty. Z listu nevyplýva, kedy začali a kedy prerušili práce na tejto dopravnej investícii.

O termíne, kedy začali práce, informuje tretí dokument, čiže odpis krátkej kritickej noticky o prerušení výstavby cesty na menovanom úseku, uverejnenej v Gazete Podhalanskej č. 13 zo dňa 29. marca 1925. Z vety: „ktorú (cestu) pred tromi rokmi začali budovať“ — vyplýva, že výstavbu cesty začali na jar roku 1922.

Konfrontujúc doluuvedené pramene s inými faktami, možno dospiť k záveru, že takáto služobná notička, ako aj list z 9. apríla 1925 nie sú dielom samotného starostu dr. Jana Bednarského — inakšie vieme, že v tom čase bol na dovolenke — ale úradníka zo starostva, neznámeho meno, ktorý ho v tom čase zastupoval, a ktorý tiež asi (zavisiť to od dátumu stretnutia) prijal Tribšanov. Pretože uvedené pramene sa nachádzajú v papieroch Jana Bednarského a okrem toho citovaný intervencií list končí podpisom „starosta“ — považoval som za správne — aspoň vo formálnom zmysle — nazvať dr. Jana Bednarského hlavnou postavou udalostí preložených v dokumentoch.

Nepoznám pokračovanie veci. Najmä neviem odpovedať na otázku, či a kedy sa pohla vý-

stavba cesty a kedy ju ukončili. Bez odpovede bude tiež otázka, či táto investícia bola realizovaná výlučne vďaka intervencii Bednarského alebo aj z iných ohľadov. Avšak v každom pripade intervencia samosprávnych orgánov Tribša a po nej nasledujúca činnosť starostu boli istou príležitosťou pre obohatenie mapy Spiša o linku jednej dôležitej cesty.

* * *

Na mape Spiša a Podhalia z roku 1913 (harok 4264: Neumarkt und Zakopane) nejestuji žiadna cesta medzi Tribšom (Ujterebes) a Groniom. Avšak už v tom čase — čo nesúhlasí s tým, čo písal starosta Bednarski — dediny uprostred Spiša mali spojenie so svetom a to pomerne dobrú cestou z Tribša cez Vyšné Lapše (Felsölapos), Nižné Lapše (Alsólapos) do Nedece (Nedecz) a Czorsztyna. Odbočky tejto cesty vedli z Nižných Lapšov do Durština (Derceseny), ako aj z Nedece do Kacvina (Szentmind-szent). Tieto cesty, všeobecne povedané tej istej triedy čo cesta Nový Targ — Jurgov (Szepesgyörke), bola iba o niečo horšia ako cesta Nový Targ — Czorsztyn. Cesty s nespevneným povrchom spájali Durštín s Krempachmi (Bélakorompa) a Novou Belou (Újbéla), jedinou uhorskou dedinou na ľavom brehu Bialky od času zmeny koryta rieky okolo roku 1600. Ostatné dedinky severozápadného Spiša mali tiež cesty s nespevneným povrom. Takéto cesty spájali Spiš s Podhalom — čo vidime aj na mape z roku 1913: Novú Belu s Gronkowom a Lopusznou, Fridman (Frigyesvágása) s Děbnom. Avšak je tiež pravdu, že v Tribši sa končí svet na západе. Cesta Tribš — Nižné Lapše si v roku 1925 vyžadovala nanajvýš modernizáciu, cesta Tribš — Groň nejestovala.

Systém cest na Zamagurí umožňoval v roku 1913 a iste aj skôr účinné hoci stážené spojenie s Novým Targom, kam z času na čas chodili na jarmoky. Nevedno akým spôsobom sa v domácom archíve autora v Jurgove zachoval krátky úradný text napísaný v Osturni (Osztoranya) v roku 1882 zniejúci nasledovne: „Svedectvo mocy kereho my nižej podepsane urad obcy Oszturnya hodinoverne svedčíme, že Andrej Zavaczky žene, 2. 4 ročne biki jeden plovi a jeden cisavi do Novéhotarhu na jarmark ze udraveneho mesta i jeho vlastnost. Oszturnya dne 13/8 882... (priezvisko nečitateľné — J.J.) Matej richtar“. Na dokumente sa nachádzajú dva kolky v hodnote päť grajclarov (öt krajczár) každý, na ktorých je pečiatka gminy Osturna (Oszturnya község pecsetje). Potvrdenie richtára bolo teda aj veterinárskym potvrdením, potvrdením vlastníctva zvierat, ako aj prieskumom umožňujúcim prekročenie štátnych hraníc medzi Uhorskou a rakúskou korunnou zem-

mou Haličom. Aj platné predpisy, aj systém cest umožňovali maďarským Spišiakom prechod do rakúskeho Nového Targu na jarmok. V roku 1925 — ako vyplýva z pripojených textov — tento dopravný systém uznali za veľmi nedokonalý. Uplývajúci čas prináša zmeny, v tom aj nový štýl života, snahy ľudí, žiť lepšie, pohodlniešie a dôstojnejšie. Prináša tiež snahy o stále lepšiu dopravu. To, čo bolo dobré v roku 1882 pre osturianského ríchára, bolo nevystačujúce v roku 1925 pre trjbšského náčelnika Modlu tak, ako dnes systém dopravy, ktorý navrhoval, je nevystačujúci pre obyvateľov Lapšanky (do r. 1918 nazývanej maďarsky Kislapos), ktorí celkom správne bojujú o asfaltový povrch cesty. Také je právo uplyvajúceho času.

DOKUMENT C. 1: služobná notička spišsko-oravského starostu dr. Jana Bednarského zo stretnutia s delegáciou gminy Tribš. Strojopisový odpis originálu sa nachádza v Jagellovskej knižnici (rukopis č. 8882, stránka 131).

„P.U. Prichádza delegácia obyvateľstva gminy Tribš s náčelníkom Modlom na čele a prosí o podniknutie krokov za účelom pokračovania v práciach na výstavbe cesty Gronków-Tribš-Nižné Lapše, ktorú im svojho času vláda slúbila ako cestu nutnú a navýhnutne potrebnú a z neznámych príčin práce boli zastavené. Bez tej cesty sa nemôžu zaobistiť, lebo nemajú žiadne spojenie so svetom a sú od neho z dopravného hľadiska prakticky odrezaní. Železny most na Bialke stojí ako na posmech, keďže spája dva protiľahlé brehy v širokem poli a pre dopravné účely nemôže slúžiť pre nedostatok cest. Obyvateľstvo sa smeje z

toho mostu a hani poriadky vládnuce v Poľsku a nazdáva sa, že v tom všetkom musí byť nejaká zlomyselnosť, že sa úmyselne budujú mosty v širokem poli a nebudujú sa cesty aby sa voľačo ukázalo. Veľmi prosia o starostlivosť v tejto veci a postaranie sa o to, aby cesta bola vybudovaná ešte tento rok.“

DOKUMENT C. 2: list spišsko-oravského starostu dr. Jana Bednarského — zo dňa 9. apríla 1925 — na Prezidiálne oddelenie Vojvodského úradu v Krakove, vo veci výstavby cesty Gronków-Tribš-Nižné Lapše. Kópia originálu v Jagellovskej knižnici (rukopis č. 8882, stránka 131 v).

SPIŠSKO-ORAVSKÉ STAROSTVO v Novom Targu

L. 42/pr. dňa 9.IV.1925
Výstavba cesty na Spiši Gronków-Tribš-Nižné Lapše

VOJVODSTVO
(Prezidiálne oddelenie)

predkladám s prosbou o vyvinutie nátlaku na patričné činitele (Oblastné riaditeľstvo verejných prác — Min. verej. prác) za účelom vynaloženia potrebnych úverov a spôsobenia čo najrýchlejšieho začatia práce na výstavbe tejto nevyhnutne potrebnej cesty, pričom poznámenávam, že je to skutočne neslyšaná vec, aby hotový most so všetkými nákladmi a okázaťou vykonaný z najlepšieho materiálu na nádherných betonových oporných pilieroch a so solídnom železnou konštrukciou stál v širokem poli tam, kde neexistuje cesta. Teoreticky hľadiac na vec, je to prišerné a nemožno sa diviť, že obyvateľstvo, ktoré predovšetkým potrebuje cestu spájajúcu ju s Poľskom (lebo pre Spiš Nový Targ je Poľskom a doprava s ním neexistuje), to nemôže pochopiť za akým účelom bol most vybudovaný, keď sa cesta nerobí.

Dodnes v Tribši vybudovali nielen peknú asfaltovú cestu, ale aj niekoľko verejno-prospešných objektov. Napríklad v júni min. r. odovzdali do užívania pekný hasičský dom, v ktorom dostala miestnosť na klubovňu tamojšia miestna skupina KSSČaS. Foto: D.S.

Musím pritom poznamenat, že ako to už svojho času správne vyzdvihli z vojenských kruhov, projektovaná cesta Gronków-Tribš-Nízne Lapše môže mať v danom prípade mimoriadne dôležitý strategický význam, bola by to tciž jediná cesta spájajúca centrum poľského Spiša (Nízne Lapše) s hlavnými dopravnými tepnami a následkom nedostatku tejto cesty — celý Spiš (s výnimkou gminy Jurgov, nachádzajúcej sa pri ceste do Javoriny a gminy Nedeca nachádzajúcej sa pri ceste Czorsztyn-Sromowce) je vlastne od Poľska doslovnne odrezaný.

Veľmi prosím o nadviazanie stykov v tejto veci s veliteľstvom Oblastného zboru v Krakove, ktorý celkom iste zo svojej strany vyvinie patričný nátlak na nevyhnutnosť obdržania potrebných úverov a urýchlenie akcie výstavby tejto cesty.

Konečne poznamenávam, že aj z politického hľadiska je veľmi dôležité, aby raz doprava medzi Novým Targom a zainteresovanými gminami (Nízne Lapše, Tribš) bola vytvorená, keďže je to územie práve pripojené k štátu, vyžadujúce si mimoriadnu starostlivosť vlády a priam fyzické zlúčenie s poľským Podhalom — a takéto podstatné zlúčenie možno vytvoriť iba pomocou uľahčenia dopravy doposiaľ prakticky neexistujúcej.

Kvôli ilustrácií, ako už dokonca aj miestna tlač sa zaujima o túto vec, dovoľujem si pripojiť výstrížok z Gazety Podhalanskej č. 13 z 29. marca t.r. zaobrájajúci sa otázkou mostu nachádzajúceho sa v poli, o ktorom som spominal a bez cesty, o ktorej výstavbu ide a ktorá zatiaľ neexistuje.

Zo svojej strany, ako vedúci administrativy okresu, nemôžem sa zdržať, aby som nevyjadril priam vrelú prosbu o čo najpriaznivejšie vybavenie tejto veci."

STAROSTA

DOKUMENT Č. 3: odpis kriticej tlačovej noticky o výstavbe cesty Gronków-Tribš z Gazezy Podhalanskej č. 13 z 29. marca 1925. Odpis sa nachádza v Jagellovskej knižnici v Krárove (rukopis č. 8882, stránka 131v).

"Mosty bez cesty. Na ceste z Gronkowa do Tribša na Spiši, ktorú začali budovať pred tromi rokmi, vidiel v šírom poli stojace mosty železno-betónovej konštrukcie, ako aj železný most na Bialke, ku ktorým však nevedie cesta. Poľská vláda chcela svojho času vybudovať kratšiu cestu z Nového Targu na Spiš a tie mosty vybudovala. Avšak teraz si to vláda rozmyslela, mosty sa nachádzajú v poli a chybaju k nim cesta. Naši ľudia dnes rozmyšľajú o týchto mostoch, lepšie cesty bez mostov, ktorých je lenko v okrese, alebo mosty bez ciest, ktoré tu vidia po prvýkrát na svete. Je možné, aby slovutná Vláda nedobudovala k týmto mostom tak veľmi tuná potrebnú cestu na Spiš a nedokončila začiaté dielo, aby sa ľudia uspokojoili?"

Vězení v Sieradzi vzniklo v budově někdejší manufaktury Adolfa Harrera, kterou po jeho bankrotu převzaly úřady. Bylo to jedno z největších vězení v Polském království, v němž byly vězněni členové dělnických stran —

Polské socialistické strany a Sociální demokracie Polského království a Litvy. Podobnou úlohu plnilo sieradské vězení i v mezizálečných letech. Byli tu vězněni především členové Komunistické strany Polska, mj. Władysław Gomulka a Marian Buczek. Když se v roce 1939 přiblížila k Sieradzi fronta, dozorci zavřeli cely a vrata vězení a ponechali vězně osudu. Věznům se podařilo vypádat vrata. Některí se vrátili ke svým rodinám, jiní šli bránit Varšavu před blížící se německou armádou. Byli mezi nimi i W. Gomulka a M. Buczek, který padl v obraně Varšavy.

Význam sieradského vězení značně stoupil za hitlerovské okupace. Byla to jedna z největších a nejdůležitějších věznic v tzv. Warthelandu, zahrnující území Poznaňského a Lodžského vojvodství, připojená k Německu. Vězňové tu pracovali v dílnách při výrobě plátna a také na stavbě vojenských objektů.

Zachovala se akta vězňů české národnosti, většinou členů Komunistické strany Československa. Tato akta obsahují bohatý materiál o protihitlerovské činnosti KSČ v několika českých městech a obcích v letech 1939—40. V letech 1942—1944 zde byla vězněna osmičlenná skupina českých komunistů. Byli to tkalci František Faltus, Jaroslav Halama, Emil Kaplan, Vladislav Mühl, František Scholc, Josef Subr, Bedřich Starý a Antonín Vokál. Všichni byli odsouzeni německým soudem v Litoměřicích za boj proti hitlerovským okupantům, za organizování tajných schůzí, kolportáž tisku a letáků KSČ. Ze soudních akt vyplývá, že KSČ bojovala proti okupantům již od prvních dnů protektorátu Čechy a Morava; organizovala sabotáže, stávkové a manifestace obyvatelstva.

Ceští komunisté odsouzeni v Litoměřicích a uvězněni v Sieradzi tvorili dvě skupiny, působící ve dvou oblastech, a třetí skupinu působící jednotlivě v různých městech. K první patřili F. Scholc a F. Faltus, tkalci ze Skalice u Náchoda. Zároveň s nimi byl zatčen a odsouzen skalický tkadlec Josef Bouček, který však nebyl převezen od sieradského vězení. Bouček a Scholc byli zkušenými pracovníky KSČ od roku 1923. Faltus začal spolupracovat s KSČ teprve v roce 1939. Obžaloba je obvinila, že v letech

Čeští antifašisté v sieradském vězení

1939—40 spolupracovali s místním vedením KSČ ve Skalici, s Josefem Křenkem organizovali tajné dělnické schůze a kolportovali tisk a letáky KSČ s protihitlerovským obsahem. Bouček a Scholc byli 14. srpna 1942 odsouzeni k 2 letům a 8 měsícům vězení a Faltus k dvěma letům. Nejdříve byli vězněni v Litoměřicích. Koncem ledna 1943 byli Faltus a Scholc převezeni do Sieradze. Po uplynutí trestu nebyl Scholc jako zvlášť nebezpečný propuštěn, ale předán gestapu v Lodži. Faltus byl po vypršení trestu předán k dispozici gestapu v Hradci.

Druhou skupinu českých komunistů v sieradském vězení tvořili J. Halama a F. Starý, tkalci z Nové Vsi u Chotěboře. Halama byl členem KSČ od roku 1935, Starý od roku 1925. V Nové Vsi založili Rudé odbory, spolupracující s KSČ. V průmyslových závodech v Chotěboři začali skupiny KSČ, kolportovali stranický tisk a letáky využívající k sabotáži a boji s okupanty. Byli odsouzeni k 2 letům a 8 měsícům vězení. Koncem ledna 1943 se ocitli v sieradském vězení, kde pracovali jako tkalci. Po uplynutí trestu rovněž nebyli propuštěni, ale předán gestapu.

Třetí skupinu českých komunistů v Sieradzi tvořili E. Kaplan, V. Mühl, Josef Subr a Antonín Vokál, kteří působili v různých městech. Kaplan pracoval v Moravcově továrně u Náchoda. Do KSČ vstoupil v roce 1940; organizoval činnost KSČ, přednášel referáty. V roce 1942 byl odsouzen k 3,5 roku vězení. Po uplynutí trestu nebyl z Sieradze propuštěn, ale předán gestapu v Hradci, které ho poslalo do pražského vězení. V. Mühl pracoval jako tkadlec v Klazarově továrně ve Dvoře Králové. Byl aktivním členem odboru a sympatikem KSČ. Byl to jediný český komunista, který po uplynutí trestu byl ze sieradského vězení propuštěn na svobodu. Josef Subr, tkadlec z Hořic, byl starým, zkušeným pracovníkem KSČ. Do strany vstoupil v roce 1925 a reprezentoval ji v městské radě v Hořicích. Od roku 1939 pracoval v ilegální KSČ, kolportoval letáky a Rudé právo. V roce 1942 byl před soudem v Litoměřicích odsouzen k 3,5 roku vězení. Do Sieradze byl převezen v lednu 1943 z vězení Gollnow. Antonín Vokál, tkadlec z Hlinska, navázal spolupráci s KSČ teprve za okupace. Byl zatčen v roce 1942 s 29člennou skupinou, odsouzenou za protihitlerovskou činnost a kolportáž letáků KSČ. Skupinu vedli Hugo Sitař, Jan Dostálka, Jaroslav Glicksmann a Zdeněk Roztočil, vedoucí pracovníci KSČ v Chrudimi, spolupra-

cující bezprostředně s vedením KSČ v Pardubicích. Vokál byl do vězení v Sieradzi převezen v lednu 1943 z vězení Gollnow a byl tu do 31. května 1944. Po uplynutí trestu byl předán k dispozici gestapu v Praze.

Uvedeme ještě několik informací o sieradském vězení za okupace. Byli tam vězni Poláci z území připojených k říši a z tzv. Generálního gouvernementu. Kromě Poláků tu byli i vězni Rusové, Ukrajinci, Litevci, Lotyši, Němci a Češi. Ve vězni ských aktech jsou doklady 14 tisíc vězňů, odsouzených různými soudy III. říše. Na začátku zde bylo vězni 1146 osob, v roce 1942 počet vězňů činil 3500—3625 osob. Vězňové byli odtud vyváženi mj. do tábora v Osvětimi a Mauthausen. Podmínky ve vězni byly těžké. Vězňové hladověli, pracovali dvacet hodin denně v dílnách a v hospodářství. Umrtnost vězňů byla vysoká. Prováděly se tu popravy. 14. listopadu 1939 bylo zastřeleno 20 rukojmi z okresu Sieradz. Koncem roku 1942 byly založeny stálé odbočky vězení v Bogumiłowě, Niechmirowě, Burzenině, Zduńském Wole a Zelově.

V roce 1942 hitlerovci organizovali v Zelově a pak na jeho předměstí v Herbertově pracovní tábory. Byly to odbočky vězení v Sieradzi. Kromě vězňů tu pracovali i civilní zaměstnanci, Poláci a Češi, kteří pomáhali vězňům, především jim přinášeli jídlo. Pracovní tábor v Zelově byl umístěn v budovách bývalých závodů J. Jersáka. Bylo tam dostavěno 6 baráků a celý tábor byl ohrazen ohradním drátem a zdí. V továrně K. Rajcherta v Herbertově Němci zahájili výrobu pro potřeby vojska. Vězňové pracující v Herbertově byli rovněž ubytováni v Zelově, kde bylo místo pro tisíce osob. Vězňové pracovali v nělidských podmínkách. Po dvanácti hodinách práce v Herbertově ještě museli nosit cihly na stavbu zdí. To vše bylo doprovázeno bitím a hladověním. Na českém hřbitově v Zelově je pochováno šest vězňů, kteří zemřeli otrávením. Do Zelova byli přiváženi vězňové z celého Poľska.

Likvidace tábora v Zelově a Herbertově začala v srpnu 1944. Většina vězňů, stroje a zařízení byly evakuovány do Ambergu. Část vězňů zůstala na místě až do ledna 1945. Kopali protitanové zákopy. Na stavbu obranných opevnění Němci svezli do zelovského tábora 3 tisíce žen a 2 tisíce mužů, hlavně z Lodže a bývalého Lodžského vývodství.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

KAREL ČAPEK

Ukrazený spis
139 / VII. odd. C

Ve tří hodiny ráno zařinčel telefon na posádkovém velitelství. „Tady plukovník Hampl z generálního štábku. Pošlete ke mně ihned dva muže vojenské policie; a vzkažte pro podplukovníka Vrzala, no ovšem že z informačního oddělení, člověče, po tom vám nic není, aby ke mně hned přišel. Ano, teď v noci. Ano, ať si vezme auto. Tak honem, hergot!“ A dost.

Za hodinu byl podplukovník Vrzal na místě; bylo to až bůhvídle ve vilové čtvrti. Přivítal ho starší a hrozně ustaraný pán v civilu, to jest jenom v košili a kalhotech. „Podplukovníku, mně se stala sakramentská věc. Sedni si, kamaráde. Zatracená věc mizerná svinská pitomá neřádná. Potvora jedna zlořečená. Tak si to představ: předečírem mně dá šéf generálního štábku jeden spis a povídá: „Hample, zpracuj to doma; čím miň lidí o tom ví, tím líp — v kanceláři ani muk; tak marš, máš dovolenou a seď na tom doma, ale pozor!“ No dobrá.“

„Jaký to byl spis?“ ptal se podplukovník Vrzal.

Plukovník Hampl okamžik váhal. „No,“ řekl, „ať to teda ví: bylo to z oddělení C.“

„Aha,“ minil podplukovník Vrzal a počal vypadat nad míru povážlivě. „Tak dál.“

„Tak koukej,“ povídal zdrcený plukovník. „Včera jsem na tom dělal celý den; ale co s tím mám u všech sakramentů dělat v noci? Dát to do šuplete, to nic není; pokladnu nemám; a kdyby někdo věděl, že to je u mne, tak je s tím amen. Člověče, já jsem to na první noc schoval do své postele pod matrací; do rána jsem to zválel jako kanec.“

„To věřím,“ řekl podplukovník Vrzal.

„Co chceš,“ vzdychl plukovník, „má žena je ještě tlustší. No, tak druhou noc mně žena poradila: „Viš co, dáme to do plechové piksly od makarónů a schováme to na noc do spíže. Já spíž na noc zamýkám a klíč beru k sobě,“ povídá žena — my totiž máme takovou strašně tlustou služku, která všechno sní. „Tam to nebude nikdo hledat, že?“ No dobrá, to se mi libilo.“

„Má vaše spíž dvojitě nebo jednoduché okno?“ přerušil ho podplukovník Vrzal.

„Hrom do toho,“ vybuchl plukovník, „to mě nenapadlo! Jednoduché okno! Já jsem pořád myslil na sázavský případ a jiné takové pitomosti, a zapomněl jsem se podívat na okno! Zatracená věc zlořečená!“

„Tak dál,“ upominal ho podplukovník.

„No, co by bylo dál. Ve dvě ráno slyší žena, jak dole piší služka. Šla se zeptat, co je, a Máry ječí: „Ve špajzu je zloděj!“ Žena běží pro klíč a pro mne, já letím s pistolí do spíže a sakramentská neřádná věc, okno ve spíži je vytento, vypáčeno, a piksla se spisy pryč. A zloděj taky pryč. To je všechno, oddychl si plukovník.

Podplukovník Vrzal bubnoval prsty na stole. „A, pane plukovníku, věděl někdo, že máš ten spis doma?“

Nešťastný plukovník rozvodil rukama. „To nevím. Kamaráde, ti lumpové špióni vyšpičují všechno.“ Přitom si vzpomněl na funkci podplukovníka Vrzala a upadl do rozpaků. „Totíž jsou to moc chytří lidé,“ opravoval se chabě. „Ale já jsem to neřekl nikomu, čestné slovo. Jenže,“ dodal víceně, „nikdo přece nemohl vědět, že jsem to dal to plechovky od makarónů.“

„A kdepak jste to dávali do té plechovky?“ ptal se mimochodem podplukovník.

„Tady, u toho stolu.“

„Kde přitom stála ta plechovka?“

„Počkejme,“ vzpomínal plukovník. „Já jsem seděl tuhle a měl jsem tu plechovku před sebou.“

Podplukovník se opřel o stůl a dival se sníve do okna. V rosném úsvitu se naproti rýsovala šedá a červená vila. „Kdopak tam bydlí?“ ptal se unyle.

Plukovník bouchl do stolu. „Hergot sakra, na to jsem nevzpomněl! Zatracená věc, teď už do toho vidím! Vrzale, mně se zdá, že jsme na stopě!“

„Já bych rád viděl tu spižku,“ řekl podplukovník vyhýbavě.

„Tak pojď. Tudy, tudy,“ vedl ho plukovník horlivě. „Tady to je. Na tom nejvyšší regále byla ta krabice. Máry,“ zařval plukovník, „tady nemáte co koukat! Jděte na půdu nebo do sklepa!“

Podplukovník si oblékl rukavice a vyšvihl se na okno, které bylo poněkud vysoko. „Okenní pažení je ovšem z měkkého dřeva; pane plukovníku, to rozštipe každý kluk.“

„Zatrápená věc,“ dvíl se plukovník. „Zatracení lidé, že dělají tak mizerná okna!“

Venku před mříží čekali dva vojáčkové.

„To je vojenská policie?“ ptal se podplukovník Vrzal. „To je dobré. Já se ještě povídám zvenčí. Pane plukovníku, musím ti povědět, abys do eventuálního rozkazu neodešel z domu.“

„To se rozumí,“ souhlasil plukovník. „A proč vlastně?“

„Abys byl k dispozici, kdyby snad — Ti dva vojáci zůstanou ovšem tady.“

Plukovník zafuněl a něco spolk. „Rozumím. Nechtěl bys trochu kafe? Žena by ti uvařila.“

„Teď na to není kdy,“ řekl podplukovník suše. „O tom ukradeném spise zatím ovšem nikomu neříkej; leda až... až tě zavolají. A ještě něco: služce řekni, že ten zloděj ukradl konservy, nic víc.“

„Ale poslyš,“ zvolal plukovník zoufale, „ty přece ten spis najdeš, že?“

„Budu hledět,“ pravil podplukovník a srazil služebně paty.

Toho rána seděl plukovník Hampl jako hromádka neštěsti. Chvíli si představoval, jak ho přijdou dva důstojníci zatknot; chvíli si hleděl nějak vymyslit, co asi dělá podplukovník Vrzal a jak uvádí v pohybu celý ten veliký a skrytý aparát vojenské informační služby. Představoval si poplach u generálního štábku a sténal.

„Karluši,“ říkala mu podvacáté jeho paní (— už dávno z opatrnosti ukryla jeho revolver do služebního kufru), „nechtěl bys něco sníst?“

„Dej mi pokoj, k sakru,“ utrhl se plukovník. „Já myslím, že to viděl ten odnárodi.“

Paní jen vzdychla a šla do kuchyně plakat.

Vtom zařinčel zvonek. Plukovník vstal a narovnal se, aby přijal s vojenskou přísností důstojníky, kteří ho přicházejí zatknot. (Kterípak to asi budou? uvažoval roztržitě.) Ale místo důstojníků vešel zrzavý člověček s tvrdáškem v ruce a vyčenil na plukovníka veverčí zuby. „Prosím, já jsem Pištora z policijského komisařství.“

„Co chcete?“ vyhrkl plukovník a nenápadně s přesnul z pozoru v pohov.

„Prý vám tu vykрадli špajz,“ zubil se pan Pištora s jakousi důvěrností. „Tak už jsem tady.“

„A co vám je po tom?“ vyštěkl plukovník.

„Prosím,“ zářil pan Pištora, „tady to je náš rajón. Ona ta vaše služka říkala ráno u pekaře, že vám vykradli špajz, a tak já povídám, pane komisaři, já si tam zaskočím, že jo.“

„To nestojí za to,“ zavrčel odmitavě plukovník. „Ukradli jenom... jenom krabici s makaróny. Nechte to laskavě plavat.“

„To je divné,“ minil pan Pištora, „že nemálik víc.“

„Je to moc divné,“ řekl hořce plukovník. „Ale po tom vám nic není.“

„Asi je někdo vyrušil,“ zazářil pan Pištora v náhlém osvícení.

„Tak máucta, pane,“ úfal plukovník.

„Prosím,“ pravil pan Pištora s nedůvěřivým úsměvem, „to já bych se na ten špajz dív dív musel podívat.“

Plukovník chtěl vybuchnout, ale pak se poddal své bídě. „Tak pojďte,“ řekl znechuceně a vedl hož včeložku do spíze.

Pan Pištora se nadšeně rozhlídl po úzké komírk. „No jo,“ řekl potěšeně, „vypádá okno dlátem; tak to byl Pepek nebo Andrlík.“

„Co prosím?“ ptal se ostře plukovník.

„To udělal Pepek nebo Andrlík; ale Pepek snad sedí. Kdyby vymáčkl jenom sklo, tak by to mohl být Dundr, Lojza, Novák, Hosická nebo Kliment. Ale tohle bude Andrlík.“

„Abyste se nemýlil,“ zahučel plukovník.

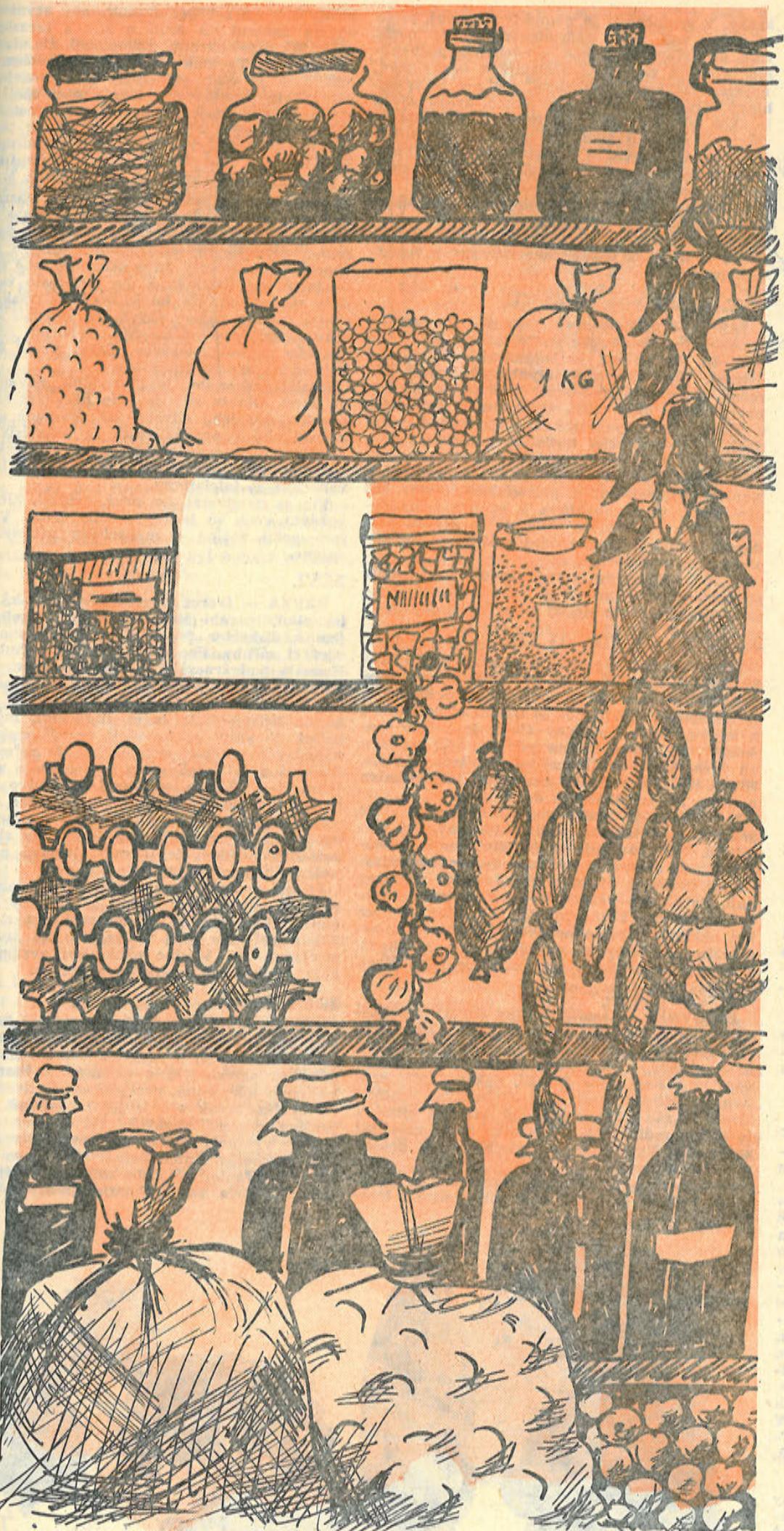
„Ze by tu byl někdo nový na špajzy?“ zvážněl náhle pan Pištora. „To snad ne. Toži on Mertl taky jde na okna pácidlem, ale nikdy nechodi na špajzy, nikdy, pane; ten jde skrz záchod do bytu a bere jen prádlo.“ Pan Pištora vyčenil veverčí zuby. „No, já se mrknou k Andrlíkovi.“

„Ze ho nechám pozdravovat,“ vrčel plukovník. To je neuvěřitelné, minil, když byl zase ponechán svým trudným myšlenkám, jak je tahle policie neschopná. Kdyby aspoň hledali otisky prstů, nebo šlépéj — dobrá, v tom je odborná metoda; ale tak pitomě na to jít — Kdepak by se policie hrabala na mezinárodní špiónáž! To bych rád věděl, co dělá Vrzal.

Plukovník neodolal tomu pokušení a zavolal telefonicky podplukovníka Vrzala; po půlhodinovém zuření dostal konečně spojení. „Haló,“ volal medově, „tady Hampl. Prosím tě, jak daleko — Já vím, že nemůžeš nic říkat, ale já jen — Já vím, ale kdybys mně jen laskavě řekl, je-li to už — Ježíšmarjá, ještě pořád nic? Já vím, že to je těžký případ, ale — Jen okamžik, Vrzale, prosím tě. Mě tak napadlo, že ze svých prostředků, rozumíš, dám deset tisíc tomu, kdo toho zloděje dopadne. Já víc nemám, ale to viš, za takovou službu — Já vím, že ne; ale já čistě soukromě — No ano, to bude má soukromá věc; služebně to nejdě. — Nebo se to může rozdělit těm civilním detektivům, že? — Ale ovšem, ty o tom jako nevíš; ale kdybys těm lidem nějak naznačil, že plukovník Hampl slíbil deset tisíc — Tak dobré, tak ať řekne tvůj strážmistr. Prosím tě, kamaráde! — Tedy promiň. Děkuji ti.“

Plukovníku Hampsovi se poněkud ulevilo po tomto štědrém rozhodnutí; měl dojem, že teď aspoň má sám nějaký podíl na stíhání toho zatraceného zlodějského špióna. Lehl si na sofa, protože byl unaven tím rozčilováním, a maloval si, jak sto, dvě stě, tři sta mužů (všichni byli zrzaví a cenili veverčí zuby jako pan Pištora) prohlížejí vlaky, zastavují auta, leticí k hranicím, čekají na svou kořist za rohem ulice a náhle vykročí se slovy: „Ve jménu zákona. Pojďte se mnou a držte hubu.“ Pak se mu zdálo, že skládá zkoušku z balistiky na vojenské akademii, i hekal těžce a probudil se zpocen. Někdo zvonil.

Plukovník Hampl vyskočil a pokoušel se srovnat své myšlenky. Ve dveřích se zjevily veverčí zuby pana Pištory. „Tak už jsem tady,“ řekly veverčí zuby. „Tak prosím, byl to on.“

Kresba: Areta Fedaková

„Kdo?“ snažil se pochopit plukovník.

„No přece Andrlík,“ podivil se pan Pištora tak, že přestal cenit zuby. „Kdopak jiný? Pepek je totiž na Pankráci.“

„Ale co máte pořád s tím Andrlíkem?“ utrhla se netrpělivě plukovník.

Pan Pištora vykulil svá světlá očka. „Ale přece on ukradl ty makaróny ze špajzu,“ pravil důklivě. „Už ho sbalili na komisařství. Prosím, ale já jsem se přišel zeptat — On, Andrlík, říká, že tam bylo jen takové lejstro. Tak jestli je to jako pravda.“

„Clověče,“ vykřikl plukovník bez dechu, „kde máte lejstro?“

„V kapsce,“ vycenil zuby pan Pištora. „Kampak jsem to —“ pravil, hrabaje se v listrovém sáčku, „— aha. Je to vaše?“

Plukovník mu vytrhl z ruky drahocenný, pomačkaný spis číslo 139/VII. odd. C. Oči se mu zazářily slzami úlevy. „Clovíčku zlatý,“ vydechl, „já bych vám za to dal nevím co. Ženo,“ zařval, „pojd' sem. To je pan komisař — pan inspektor eh —“

„Agent Pištora,“ řekl mužíček, ukazuje svůj chrup co nejpotešeněji.

„Tak on už našel ten ukradený spis,“ hlaholil plukovník. „Jdi, ženo, přines skleničky a koňák. Pane Pištore, já bych... ani nevíte jak... totiž abyste věděli... Napijte se, pane Pištore.“

„Vždyť to nic nebylo,“ zubil se pan Pištora. „Pane, ta piše! Jo, a ta piksla, milostpani, je na komisařství.“

„Cert vem pikslu,“ bůrácél blaženě plukovník. „Ale drahý pane Pištore, jak jste tak rychle ten spis našel? Na zdraví, pane Pištore!“

„At slouží,“ děl pan Pištora uctivě. „Božíčku, to nic není. Když je vylomený špajz, tak jdeme na Andrlíka nebo na Pepka, ale Pepek teď kroutí dva měsíce na Pankráci. Když je to půda, tak to máme Piseckýho, Tonduru chromáka, Kanera, Zimu a Housku.“

„Ale, ale,“ divil se plukovník. „Poslouchejte, a jakpak, když je, dejme tomu, případ šponzáže? Prosíte, pane Pištore!“

„Děkuju uctivě. — Jako špionáž, to my u nás nemáme. Ale mosazné klinky, to je Ceněk a Pinkus, na měděné dráty je teď Jenom jeden, nějaký Toušek, a když to jsou plivní trubky, tak to musí být Hanousek, Buchtá nebo Šlesinger. Pane, my jdeme najisto. A kasaře, ty máme z celé republiky. Je jich — hup! je jich teď dvacet sedm, ale šest jich sedí.“

„Patří jim to,“ prohlásil plukovník krveláčně. „Panu Pištore, napijte se!“

„Děkuju uctivě,“ řekl pan Pištora, „ale já moc nepiju. Prosím, zdravíčko! Oni tihle — hup! tihle gauneré, to není žádná intelligence, pane; každý umí jenom jeden kousek a ten dělá, dokud ho zase nechytnem. Jako ten Andrlík. Aha, povídá, sotva mé zmerčil, to je pan Pištora skrz ten špajz. Pane Pištore, to přece nestojí za to, dyt sem popad jen lejstro v pikslu. Dyť já sem se musel zdejchnout dřív, než jsem něco namakal. — Tak pojď, já mu povídám, ty troubo, vyfáseň za to nejmíň rok.“

„Rok vězení?“ minil plukovník Hampl soucitně. „Není to trochu moc?“

„Ale vždyť je to vlopání,“ vycenil zuby pan Pištora. „Tak děkuju uctivě, pane; já mám ještě jednu výkladní skříň, to bude Klečka nebo Rudl. A kdybyste něco potřebovali, tak se jen zeptejte na komisařství. Stačí říct pan Pištore.“

„Prosím vás, pane,“ řekl plukovník, „kdybyste snad — hm — za tu službu — Totiž to lejstro je... totiž nijak zvlášť, ale... já bych to nerad ztratil, víte? Tedy, kdybyste snad přijal za tu službu,“ pravil honem a strhl panu Pištorevi do ruky paděsátkorunu.

Pan Pištora překvapením a dojetím vzážněl. „Ale to nebylo třeba,“ řekl strkaje honem ruku s bankovkou do kapsy. „To přece nic nebylo — tak já děkuju uctivě, pane; a kdybyste někdy zas potřebovali —“

„Dál jsem mu totiž paděsát korun,“ řekl pan plukovník Hampl své ženě blahovolně. „Dvacet korun by pro taktového tulipána taky stačilo, ale —“ Pan plukovník mávl velkomyslně rukou. „Jen když se ten zatracený spis našel.“

AKÝM SI STROMOM?

POKRAČOVANIE ZO STR. 1

1.—10.IV. a 4.—13.X.

JARABINA — mlivost. Jarabina je bohatá na dary prírody, radostná a jemná, ale zároveň pevná, vytrvalá a energicky sa stavia proti všetkým búrkam a vetrovom osudu. Na jej tvári možno častejšie vidieť usmev ako slzy napriek tomu, že každu starosť — svoju aj cudzú — hlboko prežíva. Má umelček a filozofické sklonky, ale aj v iných povoleniach dosahuje vysoké miesta. Žije, aby žiť, má ráda pohyb, ne-pokoj a dokonca komplikácie. Všetkým úkladom sa vie postaviť celom.

V láske postupuje nepredvídaným spôsobom. Je prudká, citlivá, ale nie je stála, svoje sympatie často mení s večným hladom srdca. Ne-možno ju rozčarovať, jarabina totiž nikdy ne-odpuší a najčastejšie ona ruší manželské zväzky. Má veľké spoločenské vlohy, styky s nou sú však ľahké, chyba jej totiž jednoduchosť. Mohla by sa zabávať jasnovidečtvom, keby verila, že je to pravda.

11.—20.IV. a 14.—23.X.

KLEN — mudre. Klen nie je obyčajnou poslavou. Zlý či dobrý vždy je veľkou individualitou, je niekym kto sa vynáma v dave, je hrdý a má vysoké ambicie. Je trochu sebec, zdržanlivý a často nesmelý. Ak chce nesmelosť ukryť, býva cynický. Je neobyčajne inteligentný, má dobrú pamäť a Tahko si prisvojuje vedomosti. Zaujíma ho svet, udalosti a má nenasýtenú túžbu po novinkách. Má vždy veľa nápadov, niekedy neobvyklých niekedy extravagantných, ktoré sa mu zriedkavo podarí realizovať. Nie-kedy je zalúbený do seba, je rád, keď sa o ňom hovorí, je citlivý na pochvahy. Keď je to potrebné vie žiť veľmi skromne. Býva zdravý, ale subjektívne sa zlé cíti a často sa vie nerovo zrútiť. Má mnohé komplexy.

Láska je u klena veľmi zložitá. Aj tu chce imponovať a predovšetkým vnučuje vyuvolenej svoju vôle a vrtoxy, čím dosahuje pravý opak. Život mu uplynne zajimavo, hoci nie je vystlá-ný ružami.

21.—30.IV. a 24.X.—2.XI.

ORECH — Má charakter plný rozporov, tvrdý, často bezohľadný je zároveň štachetný, má široký rozhľad. Je všeestranné inteligentný, má pozorovací zmysel a je realista. Kto žije v jeho blízkosti, má zaujímavý život, ale plný neobvyklých a neočakávaných udalostí, často, aj ne-prijemných. Geniálny stratég vo vyšších funkciách a schopný organizátor: v obyčajnej práci v povolaní sa tiež vyznamenáva ctižiadostou a pracovitosťou. Nezáleží mu na ľačnej populárite, má nevšedný život a neznáša kompromisy. Možno s ním počítať.

V láske nie je jednoduchým partnerom, od-daný, žiarlivý, prežíva každý cit. Nie vždy ho majú radi, často ho využívajú, ale vždy obdi-vujú a teší sa autoritou. Stretnutie s orechom je vždy plné vzrušenia.

4.—8.II., 1.—14.V. a 3.—13.VIII.

TOPOĽ (topola): Je to dekoratívny strom, milý očiam, nestarnúci. Schne, keď je mu príliš tesno, ale nerád žije osamote. Aj osoba, ktorej je topoľ prisúdený je krásna, skromná, odvážna, iba v rozhodujúcich momentoch je akoby na vopred prehranej pozicii, súčasne má vysoké nároky, takže býva často osamelá. Čas odohráva v jej živote veľkú úlohu, dáva jej premenivo dobré a zlé. Má srdce veľkých citov, ale v láske zriedka nachádza uspokojenie. Má umelčekovú povahu, veľkú citlivosť rýchlo vzplanie a to jej neuľahuje vztahy k ľuďom. Je do-brým organizátorom, má zmysel pre filozofiu, svoje zájazdy hlboko uschováva. Pesimizmus, ktorý ju sprevádzá v živote sa strieda s nad-sením. Smelo zastáva svoje názory. Odvaha, hrdošť a ambícia sú pre ňu oporu v ľahkých životných chvíľach. Preto dosahuje veľa. V manželstve sa zriedkavo rozwádzia. Hoci je veľmi nezávislá, v láske sa stáva závislou a mäkkou.

15.—24.V. a 12.—21.XI.

GASTAN — spravodlivý (kasztan): je krásny a nevšedný. Získava iba pri bližšom zozná-mení, keď sa neusiluje, zapáčiť. Má hlboký zmysel pre spravodlivosť, každé jeho protirečenie vyvoláva hlboký odpór. Reaguje živo, vie bojoovať za nejakú vec, ale vie sa tiež stiahnuť. Je rodený diplomat, ale nemá rád taktické zá-

kroky. V spoločnosti je popudlivý, nesvoj, preto aj často volí pôzu nadradenosť, preto nemá veľa priateľov. Trpi, keď nenachádza pochope-nie. Vie byť rozvážny, dôsledný a predvidavý, napriek ľahkemu charakteru, ale nie je tvrdohlavý. Život sa mu ukladá dobre, avšak závisí to skôr od okolnosti a od iných ľudí. Preto sa stáva, že zajde ďaleko, ale stáva sa aj, že celý život musí bojovať s prekážkami a len nie-kedy dosiahanie uspokojenie. Gaštan sa najlepšie rozvíja, keď je akceptovaný okolím.

V láske je raňovaný, ale ľahko nachádza partnera, hoci veľmi po tom túži. Keď sa raz zalúbi, je to na celý život. V rodine je od-daný, uvažlivý a neobvykle schopný v doma-cích prácach.

25.V.—3.VI. a 22.XI.—1.XII.

JASEŇ — ctižiadostivý (jesion): Jeho povaha je nevšedná, neobvykle milý, skoro každý ho má rád. Avšak nie je jednoduché žiť v jeho ústrani. Charakter má impulzívny, veľmi ná-ročný. Neznáša obmedzenia. Robí to, čo mu od-povedá a čo chce robiť, vysmieva sa kritickým a zlomyselným poznámkam, je ponad svoje okolie. Vytyčený cieľ dosiaha pomerne ľahko, a keď mu dačo nevyjde, radšej sa stiahne. Ctižiadostivý, inteligentný, schopný, často oslnujúci. Napriek priaznivosti a priateľskosti vie byt egoistický, všetko nakláňa k svojim požiadav-kám. Chce veľa, preto žongluje so svojim osu-dom a uháňa životom hladajúc niečo neobvyklé, ale možno mu dôverovať.

V láske je vždy verný, rozvážny, niekedy dokonca rozvaha prevyšuje ciele. V blízkosti ja-seňa nie je nikomu zle, aj v búrlivých dňoch.

4.—13.VI. a 2.XII.—11.XII.

HRAB — estét (grab): Studené je kúzlo hra-bu, hoci v mladom veku príťahuje veľa pohľa-dov. Veľmi sa stará o svoj výzor, o kondíciu, je disciplinovaný. Vôbec je trochu egoista, estét a snilko. Vedia rozumny život, je veľmi sve-domitý, ale potrpí si na potlesk. Vidi sa sám na vrcholkoch, avšak najčastejšie tam nedôjde. Hľadá teplého, citlivého partnera, obdiv a sníva o sláve, ale zriedkavo ju dosahuje.

V láske túží prežiť dačo neobvyčajné, ale zriedkavo je šťastný. Je skôr milovaný, než sám miluje. City považuje za dôležité vec a je ná-klonný sa obetovať. Hrab je dosť nedôverčivý. Často uvažuje, niekedy príliš dlho, vždy sa boji, že sa zle rozhodne a strach pred omy-lom sprevádza každú smelšiu iniciatívu. Nechce byť oklamany, preto nedôveruje ľuďom, čo mu prináša problémy v medziludských vzťahoch. Táto charakteristická črta zatažuje jeho život.

14.—23.VI. a 12.—21.XII.

FIGOVNÍK — sentimentálny (figa): Osobnosť silná, čudná, nie každému sa páči a nie všade sa dobre cíti, potrebuje lásku a teplo. Figovník je nezávislý v úsudkoch, ľahko znáša proti-venstvá a keď môže dovoliť, dokonca nič proti-vník. Miluje život a predvsetkým rodinný život, je rád vždy obklopený vrelými citmi a to nielen rodinnými. Nedostatky alebo nestálosť znáša zle. Vyznačuje sa srdečnosťou k deťom, má rád zvieratá.

Schopnosť a inteligencia figovníka je prak-tická. Potichu sa priznáva k pohodlnosti a leni-

Kresby: A. Fedaková

vosti. Má zmysel pre humor, ale pevne stojí oboma nohami na zemi a žije s ceruzkou v ruke. Má mnohostranné schopnosti, ale nie vždy ich uplatní. To málo, čo urobí, vie dobre pre-dať. Keď je však obklopený láskou a pocho-pnením vie urobiť veľa. Kto s ním spojí svoj život, nebude ľutovať, hoci nemože neočakáva-ť žiadne záchrany.

23.III.

DUB — náura silná (ďab): Je silný a živo-taschopný. Jeho krasa nemá krehký charakter. Dokonca žena-dub nepotrebuje ochranu a často je sám fyzicky a morálne silnejším parne-rom. Solidnosť, hrdosť, zodpovednosť — to sú charakteristické črty duba. Nemá v sebe žiadnu pružnosť ani ústupčivosť, čo mu často zapriči-ňuje starosti a veľa ho to stojí. Je však ľhe-rály, uznáva názory iných. Je vytrvalý a do-sahuje vytýčené ciele. Má výborné zdravie, neznáša choroby, lekárov, lieky, nevie stena-Pohľad na krv ho rozčluje.

Inteligencia duba je konkrétna, pevne stojí na zemi. Okrem sily je jeho hlavným kladom odvaha. Ale jeho odvaha má pramene skôr v hrdošti ako v opovážlivosti. Je nezávislý, skôr konzervatívny, egocentrický, nemá vo zvyku od-volávať svoje rozhodnutia. V práci je to člo-vek činu, je iniciatívny.

Vie sa zamilovať na prvý pohľad, ale... za každým verí, že je to na celý život. V star-šom veku začína o manželstve uvažovať re-zumne.

24.VI.

BREZA — tvorca (brzoza): Sympatická a mi-lá, nikdy nerobí starosti svojmu okoliu. Je jemná, diskrétna. Nikomu nevnučuje svoje názory či záľuby. Pre seba vyžaduje veľmi málo. Neznáša vulgárnosť a hrubé vystupovanie. Je skromná, úplne zbavená snobstva a plná tole-rancie voči iným. Miluje život v prírode a Tahko sa prispôsobuje iným situáciám, má rád pokoj. V práci je to však pravý opak, pln-nápadov a schopný organizátor. Je veľmi in-telligentná a jej inteligencia je spojená s obrazom tvornosťou. Ak sa okolnosti priznivo uloží bude vždy tvoriť pracovať. Obvyčajne si všetci väžia. Inteligencia, fantázia a pracovito-sť by je malí otvoriť všetky dvere. Má skromu požiadavky. Stačí jej domov, tvorivá práca najčastejšie dobrá knižnica.

Lásku neprežíva náruživo. V manželstve stála a verná. Vždy urobí všetko, aby bol ľahkou partnerom. Štastná a nenarušená mu rozpo-deľuje svoj výber, iba ak trafi moriadne zle. Vládne okolo nej ovzdušie pokoja, spokojnosti, pohodlia a šťastia.

23.IX.

OLIVA — mudre (oliwka): Spájame ju s obou plnou krásy, pôvabu, rozumu a pocho-pnenia. Miluje slnko a rozkvítia v teple citov. V hýba sa agresívnym a prudkým scénam. Diskrétna a tolerančná, nemieša sa do života svého okolia, avšak nie je jej ľahostajné, hlboké prežíva starosti blízkych. Má miernu povahu a silne vývinutý zmysel pre spravodlivosť. Tu chuu psychológ. Intelligentná, veľa času venovala rozmyšľaniu, má rada knihy a rozvíja své záujmy. Rada sa obklopuje mýdrymi ľuďmi.

Z chorob ju po celý život prenasleduje reumatizmus.

V láske nie je žiarlivá, a v žiadnom prípade ju neprejavuje. Toleruje slobodu svojho partnera, dokonca aj vtedy, keď jej to spôsobuje bolest. Nie je to slabosť ani rezignácia, ale vyplyva to z jej životnej filozofie. Ked sa o ňu starajú, nádherne sa rozvíja. Do domácnosti vždy prináša pokoj a štastie, preto sa na ňu milo spomína.

22.XII.

BUK — podnikavý (buk): Je to tvrdý a neustupný strom. Taký je aj človek, ktorému bol vyznáčený. Bojuje za svoje práva z celej sily a prievlmi dbá o svoj zvahačok. Má dobrý vodus, tak v obliekaní, ako aj v zariadení bytu, k-mu to prostriedky umožňujú. Je výborným organizátorom vlastného života. Robí smelé plány a ešte je ďalejnejšie. Vždy ich vie úspešne realizovať. Je praktický a vyborne hospodári domácim rozpočtom. Setrny, ale nie lakomý, jednoľucho nepremární svoju námahu. Vo všetkom uvažuje: za a proti a nikdy nerizikuje. Je z neho schopný vedúci.

Rozumný je tiež v láske a nevyznamenáva sa fantáziou. Je však výborným manželom. Chce mať pohodlné zariadené domov, deti a všetko to, čo obohacuje jeho život. V neskoršom veku prežíva jeden, dva flirty — dobrodružstvá. Veľmi sa stará o svoju formu. Robí všetko, aby si zachoval siluetu a krásu až do neskorého veku. Materialista. Všetko hodnotí zo zorného uhla vlastných ziskov, chce byť bohatý a šťastný. Nie je ľahko s ním vyjsť.

23.XII.—1.I. a 25.VI.—4.VII.

JABLOŇ — láska (jablon): Nepríliš pevnej postavy je tento strom, ale je sympatický, priaznivý a má mnoho osobného čara. Vedia zaujímavý život, nikdy pokojný a nudný, vžade je ho plno. Jabloni celkom chýba vypočítavosť, je priateľská, rada pomáha a keď treba, rozdeli sa o posledný groš. Preto aj jej náklonnosť priateľstvo býva často zneužívane. Jabloni najčastejšie nemyslí na zajtrajšok, žije dneškom, často je roztržitá. A vôbec je tak trochu filozofka a má plno fantázie.

Po celý život citlivá, zamilovaná — šťastne aj neštastne, vždy je naklonená k flirtu a dobrodružstvu. Ak v manželstve nájde spokojnosť bude pokojnejšia, ale len... cez rozum, lebo chce milovať a byť milovaná. Napriek tejto náklonnosti je verným a veľmi citlivým partnerom. Jabloni vďaka rôznejm schopnostiam a priaznívým podmienkam, vie niekedy zájsť veľmi vysoko, dosiahnuť uznanie, tituly. Žije život plný vzruchu.

2.—11.I. a 5.—14.VII.

JEDĽA — mystik (jodla): Jej krásu je drsná, chladná a elegancia vždy originálna. V spoločnosti vyniká kultúrou. Má rada krásu v každej podobe. Je náladová, rozmarná, hľavatá a často usamotená v svojich názoroch. Má náklonnosť k egoizmu, hoci nie vždy si to uvedomuje. V kruhu najbližej rodiny je veľmi oddaná a hotová pre ňu veľmi veľa obetovať. Málovavná, má skromné požiadavky, pre cudzich drsná. Je ambiciozna, nadaná a pracovitá. Pomerne ľahko si osvojuje vedecké poznatky. Žije dlho, hoci ju môže prenasledovať chronická choroba.

V láske je často neuspokojená. Chce veľa a sama dáva menej. Ak trafi na svoj typ, náruživo sa zamiluje a je verná. Jej inteligencia dáva veľké možnosti vzdelenia. Povolenie, ktoré vykonáva často nemá nič spoločného s diplomom. Má často nepriateľov, ale aj veľa úprimných priateľov, hoci má tažkosti v nadvádzaní priateľstva. V prípade potreby sa možno na ňu spoľahnúť.

12.—24.I. a 15.—25.VII.

BREST — moralista (wiaz): Statnosť tejto postavy upozorňuje na seba, oblieka sa vokusne a elegantne. Nekomplikuje život sebe ani iným. Vyznačuje sa pokojom, sebaovládaním a duševnou pohodou. Vyžaduje veľa sám od seba, preto neznáma chyby ani u druhých, vytýka aj najmenšie omaly. Nemá príliš veľa priateľov. Má krehké zdravie, často je nemocný, ale nie nebezpečné. Vzbudzuje dôveru u ľudí, vo svojom povolaní má autoritu. Je veľkým moralistom, rád riadi ľudí, nerád poslucho, ale v podstate je úsudzny a obetavý. Má živú inteligenciu, ale konkrétnu a praktickú. Má nadpriemerný rozum a schopné ruky.

V manželstve verný a čestný, veľmi vázne myslí na svoje rodinné povinnosti, niekedy je despotický. Život si plánuje a využíva rozvážne. Má zmysel pre humor, ale aj svoje nálady...

25.I.—3.II. a 26.VII.—4.VIII.

CYPRUS — vernosť (cyprus): Je to skutočná individualita. Má soľidnu a svalnatú postavu. Taký istý je v živote, pevný, bujný, ale aj lrylický, plný pohody a optimizmu. Šťastie mu padá samo do lona. Všade a v každých podmienkach vie byť spokojný. Rýchlo dosadosahuje zrelosť a samostatnosť, ale pri svojej povahove bude dľho mladý. V jeho živote majú veľký význam peniaze a sláva. Nemá rád samotu, vždy chce byť obklopený rodinou a priateľmi. K podriadeným je často prisny, pedantný, nemá však organizačný talent a často spôsobuje zmätky. Neznáša diskusiu, ale sám rád rozpráva a má náklonnosť k refleksii. Jeho živá inteligencia a pružný charakter mu uľahčujú život.

V láske je prudký a neuspokojený, žiada príliš veľa. Miluje rodinu, podporuje ju a sám chce byť milovaný, je obetavý a verný priateľ. Život si zariadenie podľa okolnosti, skoro vždy pokojne, dávkuje si prácu a príjemnosti. Ale napriek všetkému čosi mu vždy chybuje.

9.—18.II. a 14.—23.VIII.

CÉDER — optimista (cedr): Je to pevný, uraštený, mimoriadne krásny strom. Jeho krásu je zriedkavá. Taký je aj človek v tomto znamení: mocný, sebaistý, rozhodný, dokonca populárny. Rád rozhoduje a žiari. V túžbach chce pre seba vždy najvyšší komfort, ale má aj veľké schopnosti prispôsobiť sa ku každým životným podmienkam. Často býva hudobne nadaný. Máva náklonnosť pozerať na svet zhora. Verí v seba, neúspechy ho neodradzujú. Je ozajstný optimista, preto ho ľudia radi vyhľadávajú.

Tak isto je aj v láske. Jeho partneri mávajú oporu v jeho optimizme a v jeho tieri si zariadenie život. On je často preberčívý a dokáže celý život čakať na jedinú, veľkú lásku. Rád

tiež imponuje ľuďom, napokon má čím, je totiž inteligentný, schopný a pracovitý. Vždy dosahuje plánovaný cieľ. Je však do istej miery marnivý a ľahko ho možno oklamat. V práci rýchlo rozhoduje. Zbožňuje dobrodružstva a dokonca po nich túži. Veľmi má normálny, ale veľmi pohyblivý život.

19.—29.II. a 24.VIII.—2.IX.

BOROVICA (sosna): Je si vedomá svojho kúzla, trochu zahadená do seba. Rada sa obklopuje príjemnými ľuďmi a peknymi vecami. Napriek zdanlivým slabostiam, je smelá a odvážna: ľudi a podmienky naklánia k vlastným požiadavkám, vie bojovať s tažkostami a život si zariadenie tak, ako je pre ňu pohodlné. V povoleni, ktoré si zvolí, dosahuje úspech. Je dobrým spoločníkom, ale v nadvádzaní priateľstva je zarazilivá. Je tiež dobrým organizátorom a teší sa dôvere okolia. Praktické vlohy a smelosť jej prinesú dobre výsledky.

V láske horí borovica jasným, prudkým ohňom, ale tak isto rýchle jej láska hasne. Hlubočko prežíva každé sklamanie, ale to neukazuje. Kým najde vhodného partnera, uspokojenie nachádza predovšetkým v práci. S novými citmi zaobchádza veľmi sentimentálne. Borovica je príaznivým znamením najmä pre ženy.

1.—10.III. a 3.—12.IX.

VŘBA (wierba): Krásna, ale smutná, melancholická. Ak je to žena, má prirodzené kúzlo, je veľmi nežná a citlivá, túži po láske. Muži z tohto znamenia majú veľký úspech u žien. Vŕba je tiež vrtošivá a zamyslená, závislá od nálady. Teda nie je ľahkým partnerom. Má umelčeké skly a miluje krásu v každej podobe. Tahá ju do sveta, túži po cestovaní, zároveň je však zviazaná s domovom a rodinou. Ale nepríkájuju ju sprevádzajú všade. Spájajú sa v nej dve povahy: jedná rojčivá a vnímatvá, druhá — nepríkájuju a menlivá. Uspokojí sa v manželstve. Má čestný charakter, ale veľmi náladový, ak treba voliť tažšiu cestu. Podlieha vplyvom blízkych osôb. Má tak citlivú intuiciu, že často predvíva rôzne udalosti, čím prekvapuje svoje okolie.

V láske má veľké nároky, avšak často zakúsí trpkosť. Stáva sa tiež, že nachádza polohy prístav v manželstve, vtedy sa v hlbke duše počítava za podceňovanú a nepochopenú.

11.—20.III. a 13.—22.IX.

LIPA — skeptik. Jej kúzlu podliehajú všetci, má v živote úspech a uznanie, čím je staršia, tým tento úspech je väčší tak v rodine, ako aj medzi priateľmi. Je pokojná, mierna hoci trochu nerozohnaná a ustrašená. Je však veľmi sympatická, čo jej dáva pocit bezpečnosti. Unáhlenosť, námaha, boj — to sú jej nepriateľmi. Nekritizuje bližných, neznechucuje sa, keď ju sklamú. Rýchlo odpúšťa. Stále sníva o bohatom živote, o cieloch, ktoré najčastejšie nedosahuje. Preto má skoro vždy tichý žiaľ na svoje okolie. V práci je agilná, pracovitá, neráda sa uchyluje k ústupkom. Rada zaujíma výkľuvací postoj. Vždy po niečom túži a často narieka. Napriek tomu je život s ňou ľahký, milý, lebo lipa sa vie obetovať pre svojich bližných.

V láske zriedkavo nachádza šťastie. Je inteligentná a praktická, má rozvinutý organizačný zmysel, ale chýba jej vytrvalosť. Lipa je skoro vždy žiarlivá.

22.—31.III. a 24.IX.—3.X.

LIESKA — neobvyklá (leszczyna): Hoci nehnadná a málo efektná, má veľký vplyv na druhých. Jej kúzlo je skoro magické, všetci mu podliehajú. Vie sa pásiť, nútia iných aby ju obdivovali a milovali, čo jej pomáha v dosahovaní životných cieľov.

Je veľmi prívetivá, rada vystupuje na verejnosti a vie si získať ľudí. Ale je aj príaznivá k iným, diskrétna, skromná, štedrá. Ľahko získavá popularitu, na ktorej leží v hlbke duše veľmi záleži. Zato sa menej stará o osobný život a svojej rodiny. Vyznačuje sa vysokou inteligenciou. Intuiciu vie dobre hodnotiť udalosti a dôsledky svojho správania. V láske je vrtošivá, poctivá, tolerantná a verná, ale má tiež svoje vrtochy. Zaľúbená do partnera urobí všetko, aby ho urobila šťastným. Ale keď iu niekto bolestne zraní, vie byť aj nebezpečná. Lieska máva nevšedný život, búrlivý a vôbec nie ľahký.

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(22)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

So slovami: „Chudoba cti netratí, chudoba cti nemá!“ vošiel do mlynice pastier Pavol Svoda, vrstovník Sama Pichandu. Ešte pri dverách dodal: „Moje mozole, tvoj mlyn!“ Samo sa obzrel, usmial a povedal: „Zasa si utahuješ zo mňa aj zo seba?“ Pastier sa rozosmial: „Nože, Samko, vymenme sa! Ja budem mlynárom a ty pastierom. Pristal by si?“ — „A ty by si pristal?“ spýtal sa Samo. Pastier sa poškrabal za uchom: „Vieš, že ani nie! Asi by som tu zblaznel a za kravkami by som smútil každý deň.“ Pastier si sadol na kopu vriec: „Vieš, prečo som prišiel?“ — „Obrat si ma prišiel!“ pohrozil Samo pastierovi. „Veru obrať,“ súhlasil pastier. „Celý rok som ti kravy pásol, daj mi, čo mi patrí!“

Pastier Pavol Svoda bol posmeškár a výmyselník. Vedel si utiahnuť zo svojej chudoby i zo seba samého, a tak mu odpustili, keď si utiahol aj z iných. Vôlakedy bol slúžil pri husároch, predal koňa spod seba a utiekol domov. Hľadali ho štريا žandári. Bajonetmi pichali do sena, v ktorom bol ukrytý, ale ho netrafili. Frajerka mu do šoppy nosila jedlo a zostávala s ním aj na noc, nuž tam vydržal týždeň. Potom sa prihlásil sám. „Školy majú, a nechytili ma,“ vystavoval sa, keď kráčal na žandársku stanicu v husárskej uniforme. Rok si posedel, doslužil vojenčinu a vrátil sa domov. Prvé, čo urobil, bolo, že z pasie a zo sranky ukradol susedovi päť kačiek a bubnárovi bubon. Nosil kačky v koší po obci na chrbte, bubnoval a vykrikoval: „Kačky na predaj!“ Sused ho nežaloval, ale kačky mu zobrať. Frajerka ho nechala a z trusu sa vydala. Nebanoval za ňou ani deň a neskôr nebolo vdovy, ktorú by neboli zviedol. Chlap to bol silný a smely. Keď obec potrebovala pastiera kráv, prihlásil sa bez obáv. „Nedbám na honor,“ hovorieval, „aj Kristus bol pastier!“ Nemal pole, neoral, nesial, tváril sa však, akoby mu patrili všetky lúky, na ktorých pásol. Hovorieval: „Tu hrb, tu jama, to Švodenova poľana.“ Býval sám v dreveničke a pri pasení kráv si nachystal dreva na celú zimu. Neraď výčitoval pánu bohu: „Utiš, bože, utiš, Švodenovi voda haluzinku berie, a ty len príš a príš!“ Keď sa na paši behala niektorá krava, hned večer to majiteľovi zvestoval: „Pán gazda, krava sa ti lámal.“ Za to mu patrila pri najmenšom večera. A tak každý večer u niekoho večerál. Dievky sa na neho s úľubou usmievali, chlapci však za ním pokrikovali: „Krava sa ti lámal, krava sa ti lámal!“ Po behol chytil ktoréhokoľvek z nich a zvrieskol mu do tváre: „Tvoja mat sa lámalá tejto noci, so mnou a tri razy!“ Keď sa chlapec rozplakal, napominal ho: Vidiš, bol to ti treba? Keby si bol čušal, neboli by si takto dostal! Hľadal sa rád a do úmoru, ale nikomu rukou neubližil.

Samo za zohol a vytiahol spoza vriec fašku, v ktorej ločkalo trocha pálenky,

— Nech ti neuškodi!

— A ty?

— Nebudem!

Svoda vypil a spakruky si utrel ústa.

— Dás mi aj to, čo mi patrí? — spýtal sa.

— Zober si vrece múky, môžeš celú zimu variť halušky.

— Zoberiem, ale teraz nie! — povedal pastier.

— Po iné som ja prišiel...

Samo sa na neho skúmavo pozrel.

— Matej Švanda ma posielala, chcel by sa s tebou o niečom poradiť.

Samo sa zamyslel, potom prikývol.

— Povedz mu, že prídem!

Farár Kreptuch bol od rána namrzený. Kostolník Július Mrázik sa vzdal kostolníčenia.

— Prečo sa, sused, vzdávate tejto bohumilnej služby? — spýtal sa ho farár.

— Pre susedské vzťahy! — povedal Mrázik.

— Ako to? — nerozumel farár.

— Ta hnušuba a hnida, prepáčte mi, pán farár, suseda Krištofíková ma obvinila, — začal sa stažovať Mrázik, očervenel v tvári a žily na sluchách mu navreli, — že vraj kradnem z ofery a že ona dovede nebudete chodiť do kostola, kým Judáš zaviera za vami pred oltárom dvierka... Ja a Judáš, pán farár! Chýbala niekedy z ofery čo i len byťka? Nech sa hned prepadnem...

— Dobre, dobré, Mrázik! Porozprávam sa s ňou...

— Môžete, pán farár, ale ja už nepristárem byť ďalej kostolníkom!

— Mohli ste počkať do konventu, tam by sa to vyriešilo.

— Nie, pán farár! Trvám na svojom rozhodnutí...

Július Mrázik sa nedal prehovoriť, stál tvrdovo svojom slove a farára to rozmrzelo. Bude musieť hľadať nového kostolníka. Bude ho musieť vyskúšať a vycibíť. Bude... Všetky budúce nevyhnutnosťi sa mu už teraz protivili. O niečo neskôr na hodine náboženstva sa opäť rozčúllí. Vyviedol žiakov do farárskej záhrady a začal kázať o bohu. A tu pred všetkými žiakmi sa ho spýtal samopasný Peter Pichanda:

— Pán farár, či jesto boha na svete?

— Jesto, syn môj!

— Neverim, nevidel som ho!

— Nebol si hoden...

Farár pokročil k mladému Pichandovi a ten si myslí, že ho chce vyzauškovať. Skrútol sa a rozbehol, ale pred ním bola veľká mláka, pozostatok včerajsieho dažďa. Odrazil sa a vyskočil. Skočil do vody, zatackal sa a vystrel na chrbát. Celý bol mokrý.

— Vidiš, pánboh fa potrestal! — povedal farár Kreptuch. — Len vždy takto fačkuj, doplatíš!

Koncom roka v pichandovskej rodine sa narodili štyri deti. Prvý syn Marek sa narodil Márii a Samovi Pichandovcom. O týždeň porodila Kristína syna Ivana, ktorého Julio Mitron prijal za svojho a vystrojil mu krštenie. Hanka Kolárová rodila tažko. Tri babice ju ratovali, ale dieťa sa narodilo mŕtve. Na druhý deň zomrela aj Hanka. O mesiac prišla na rad Valentova Hermína, ktorá porodila syna Mariána. Samo Pichanda už nadobro stratil záujem o politiku. Pracoval a čakal na zmeny. Koncom roka mlynára zabil splašený kôň. Obecná rada prenajala mlyn Samovi, ktorý sa doňho prestahoval s celou rodinou a stal sa mlynárom. Samo sa rozhodol zbohatnúť. Okrem mletia obrábal svoje a Valentove pole. Musel sa však poriadne zvrátiť. Len čo sa skončili polné práce, v každé ráno sa pred mlynom zjavovali vozy zo zrnom. V jedno slnečné popoludnie sa stalo neštastie. Na stráni vedľa mlyna sa bavili dve dievčatká v čase, keď drevorubáči spúšťali do rieky vytaté stromy. Jeden zo spúštaných kmeňov vrazil do nepozorných dievčat a na mieste usmrtil dcéru Máteja Švandu. Drevorubáč, ktorý sa cítil vinným nehody, skočil v podnapitom stave do rieky a utoplil sa.

Ziaci sa zhľkli okolo mláky a posmievali sa Petrovi Pichandovi.

— Neverte, chlapci, ja sám som spadol! — skrícial Peter s placom. — Naschvál som nespokočil, aj šmykol som sa naschvál!

— Klamár, klamár! — vykrikovali žiaci.

Peter sa neovládol, nahlas sa rozplakal a mokrý odbehol. Farár Kreptuch stretol po obede jeho matku a pozval ju na faru.

— Zle vychovávate svoje deti! — povedal prísne.

— Prečo, pán farár? — vyfakala sa Mária.

— Rastú z nich neznabohovia ako ich otec. On je spupný a spupné začinajú byť aj deti. Spamäťte sa, Mária! Prach ste a v prach sa obráťte... Dnes doobeda vás Peter vykonal bohorúhačský čin...

Farár rozpovedal, čo sa stalo, a Mária sa rozplakala.

— Viem, vy ste slušná, pobožná a bohabojná žena, ale také by mal byť aj vaše deti. Venujete sa im viacej vy a s pomocou božou vyrastú z nich dobrí kresťania.

Mária slúbila a rozrušená odišla. Ponáhľala sa do mlyna. Obišla mlynicu, aby sa vyhla Samovi, a hned si zobraťala Petra na paškál.

Večery sa predlžovali a Mária s dcérou Emou sa vybrali na priadky. Po polhodinke rýchlejšej chôdze boli v obci. Keď prechádzali popod katolícku vežu, ozval sa v nej krik a zvada. Pastieri Pavol Svoda a Stefan Pirčík sa podpili a bez ostychu na veži hulávali. O chvíľu prerušilo zvadu zvonenie, ale aj to čoskoro ustalo. Matka s dcérou prekvapene zastali a pozreli na vežu, odkiaľ opitý Svoda hľasil:

Chval, každý duch, Hospodina,
i Ježiša, jeho syna,
už odbila dvanásťa hodina.
Opatrujte svetlo, oheň,
aby neboli ľuďom škoden.
Spočívajte s Pánem Bohem!

Zvon sa ozval a namiesto Švodu sa zjavil vo vežovom okne Štefan Pirčík. Opito zvolal hromovým hlasom:

Ej, vy staré poprdele,
sadajte už pod kúdele.
A vy mliadie, s mužmi spite,
ešte sa dosť narobíte!

Pod vežou sa mihol farár Domanec. Pozrel hore, pohrozil k oknu a zmizol vo dverách.

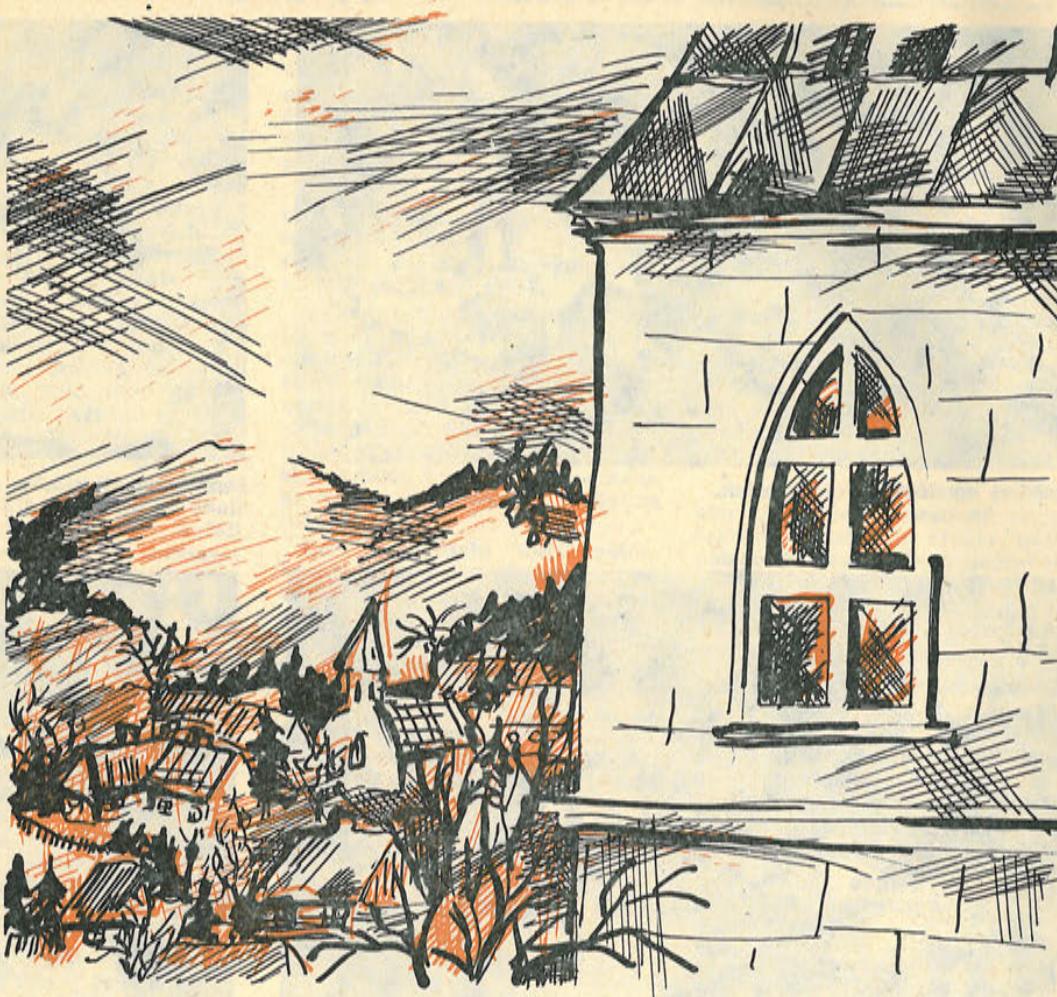
— Tak im treba! — povedala Mária. — Salugovia, ešte nie je šest, a už ako vystrájajú! Pod!

Domanec bol spravodlivý rozhorený, lebo zvoniilo sa až o deviatej večeri a len potom hlásnik hľasil bez trúby svoj veršik. Hlásníci a vartáši sa však v poslednom čase nebývale spustili a svoje roztopaňné spôsoby prenesli od kráv aj na vežu, k zvonom. Keď sa zoži-

milo, kládli si pod zvonmi malý ohník a obyčajne sa pri nôm opili, spievali rúhačské pesničky a zašpinili vežu výkalmi. Farár Domanec ich často karhal prísnym slovom, ale to nepomáhalo. Nakoniec bol proti tomu, aby sa hlásilo z veže, ale nepochodil, lebo jeden zvon bol obecný. Aj hodiny na veži boli obecné a tie musel ktosi do týždňa natahoval. Hlásnici boli dvaja a vartáši tiež dvaja, len tí prví trúbili na trúbe, druhí písali na pištálkach. S vartášmi chodila večer po obci aj obecná varta z poriadky. Hlásnici a vartáši obyčajne aj páslia a platila ich obec. Boli štyria, a tak každý z nich z povinnosti kopal ešte každú štvrtú jamu na cmetieri. Dvaja a dvaja sa každý druhý deň striedali v službe na veži či na varte v obci. Hlásnici zbadali z veže, pokiaľ boli triezvi alebo nespali, vždy prví ohň v obci a začali bít srdcom na jednu stranu zvona. Vartáši v uliciach, pokiaľ ich povoľné vdomov nevtiahli kam si do krovia, začali vykrikovať: „Horí, horí!“ Obec a ľudia v nej sa tak báli ohňa, že prepáčili hlásnikom a vartášom aj narušenú pravopisnosť. Obecná rada sa na farárove námietky uzniesla a nechala zaprotokolovať toto rozhodnutie: „Lepší zhýrali hlásnici na veži či smilní vartáši v uliciach ako obec fahnutá popolom!“ Proti tomuto rozhodnutiu nebolo odvolania. Farár Domanec sa však nevzdal a dôrazne žiadal: „Teraz, keď majú už aj luteráni vežu, nech sa striedavo po mesiaci hlásia aj z nej!“

Clenovia obecnej rady, obložení chlebom, klobásou a pálenkou, sa dlhé hodiny potili nad novým farárovým argumentom. Kým zmietnu tento problém zo stola, povieme si niečo o luteránskej veži. Zhorela pri požiari roku 1902. Luteráni sa rozhodli namiesto drevenej postaviť vežu múranú. Skladala sa na ňu celá luteránska cirkevná obec. Milodary najprv tiekli, potom iba kvapkali a nakoniec celkom vyschli. Farár Kreptuch chodil z domu do domu a žobral na vytúženú vežu. Apelovanie na kresťanské svedomie nakoniec pomohlo a roku 1905 bola veža dostavaná. Do jej útrob vložili štyri zvony, ale na hodiny už nezvýšilo. Skôr ako strhli lešenie, štyri dievčatá vyniesli hore na drevených nosidlách pozlátený krížik a zámočníci ho upevnili na pozlátený guľu. Veža bola hotová. Dvaja údovia cirkevného konventu zhodili zhora najprv päť fliaš vína, jedna sa nerozbila; potom začal rozhadzovať drobné mince a národ, zhromaždený pod vežou, sa a neruval. O niečo neskôr sa konvent rozhodol vymaľovať kostol znútra. Objednali z Bystrice maliara, ktorý obnovil ornamenty a namaľoval nový oltárny obraz. Farár a údovia konventu zostali po dokončení pred obrazom a spýtal sa maliara: „Majstre, prečo Kristus pán na križi nekráca z boku ako na starom obrazu?“ Maliar odpovedal: „To je Kristus chvíliku predtým, ako povedal: Dokonáno! A vtedy ešte nemal ranu v boku!“ Údovia konventu pozreli na seba, na farára a všetci mlčky súhlasili. Vyplatili maliara a ten sa podčakoval za dôveru. Do kostola vošla mladá a pekná upratovačka Božena. „Mám iba jedno želanie,“ povedal maliar. „Aké?“ spýtal sa farár. „Zahrat si na novom organe!“ — „Zahrajte si!“ súhlasil farár. Keď maliar prechádzal okolo zapýrenej Boženky, šepol: „To bude pre vás, Boženka!“ Kostolník mu tahal mechy a on hral pesničku Láska, bože, lásk... Boženka sa rozplakala. Najmenej desať dní, dennodenne a opakovane, plodili v sakristii Boženka s maliarom prvorodného syna. A ten syn... Moment! Obecná rada dozasadala a rozhodla nasledovane: „Týmto, sa dáva na známosť, že od dnešného dňa je na katolickej veži píti, smilin a špiní zakázané pod pokutou päťdesiat zlatých. Okrem toho obec dá na vlastné trovy vežu vyčistiť a zdnuka vymaľovať, ako aj zaplati zvýšený nájom za vežové priestory.“ Punktum!

Mária s dcérou medzitým došli ku Kristíne na priadky. Tam už veselo klebetili Kristíne kamarátky Stáza, Hanka a Zuza. V rozprávaní prerušená Zuza sa opäť rozzravela: „nuž, ako som už bola spomínať, stolárova žena sa bála búrk, a tak sa pred búrkou vždy zavieraťa do skrine. Stolár, nemravník a betár, jej ešte dlho

Kresba: Areta Fedaková

po skončení búrky búchal haluzou na skriňu. Chudera sa od strachu, s prepáčením, pošťala...“ Ženy sa chichotavo zasmiali do dlani. „Iba raz,“ pokračovala Zuza, „ju od strachu zráca vychytala a ženička zomrela. Stala sa z nej vila a spolu s ostatnými vilami bývala v starej vŕbe nedaleko stolárovho domu. V noci s vilami tancovala a spievala. Stolár raz začul jej hlas, šiel za ním a zistil, že sa mu žena aj po smrti schováva vo vŕbe. Zobral sekuru, prišiel k vŕbe a skričal: Vyjdeš von, žena moja, alebo nevyjdeš? To opakoval celý týždeň, a keď sa mu žena ani po týždni neozvala a z vŕby nevyšla, zaťal. Sekal, rúbal, tal a po každom zaťale vystreklas z vŕby krv. A kde sa len krv stolára dotkla, hned na ňom naveky prischla a do smrti si ju nemohol zmyť! Ema sa tak vyfakala, že skoro stúpila v prítmí na štet na česanie ľanu. Mária sa čoskoro pobrala domov. Ema sa k nej celou cestou túlila, ale mat ju láskavo upokojovala: „Neboj sa, moja, pozri, ako mesiac svieti!“ — „Vidím, mama,“ vravela Ema, ale aj tak sa bojím!“ Doma si Ema hned ľahla spať.

Chlapci už tiež polihovali. Samo a Mária zostali v kuchyni sami.

— Nahovárajú ma do Ameriky, — povedal Samo. — Pustila by si ma?

Pozrela na neho vydeseň.

— Za nič na svete! — vykrikla, pribehla k nemu a zavesila sa mu okolo krku. — Ty by si šiel? — mala slzy na krajičku.

— Vieš, Amerika...

Zakryla mu rukou ústa.

— Sama by som tu zmárnila — povedala. — Nejdeme, neboj sa! — privinul si ženu k sebe.

— A kto fa to?

— Švanda a Švoda.

— Nech si idú! Švoda, ten aj dnes vystrájal na veži, pokuta päťdesiat zlatých ho nemimie. Na toho je možno aj Amerika krátká. Ale čo ma do neho, somára, ty nepôjdeš nikde! Pod...!

Učiteľovi jedlo zachutilo. Počúval Sama Pičandu a ako keby nadobro zabudol na

vlastné nedávne horekovanie, jedol a usmieval sa.

— Ja poznám vaše deti iba zo školy...

— Tak povedzte, aké sú?

— Aké? Každé trocha iné... — zamyslel sa učiteľ. — Ema je v poslednom čase plachá, ale učí sa dobre a usilovne sa zaujima o všetko nové... Sama by ste mali dať študovať na horársku školu do Hrádku, lebo nemôže žiť bez lesa. Potom uvidíte!

— Rozmyšľal som o tom, — povedal mlynár a vsypal medzi mlynské kamene ďalšie vrece zrna. — Máte pravdu, hora ho pritahuje. Mrie za zvieratami, zbiera všemožné rastliny, suší ich a robí herbáre...

— Neviem, či sa vám Peter pochválil? Pohádzili sa mi hodinky a ja som nimi len potriásal. Pravdaže, nešli. Nevyznám sa do mechanizmov. Peter ma prosil aby som mu ich požičal. Viete, ako je to. Chlapec, veľmi som mu nedôveroval... Ale pozrel do nich a opravil ich. Vraj iba vyskočilo jedno koliesko. Mechanizmy, stroje, kolieska a strutky, to je jeho! Praktický človek, vynaliezavý, ten sa v živote nestratí!

— Mne sa to akosi nepáči! — zmrštil sa mlynár.

— Ale prečo? — spýtal sa živo učiteľ.

— Viac dôverujem zemi ako strojom... Strojov sa bojim. Aj tento mlyn ma desí, — zasmial sa. — Nuž, ale čo budem s chlapcom robiť? Hororil som s bratom, pomôže mu. Hodinár Kraps v Ružomberku si ho zoberie za učenia...

— Kto zostane obrábať pôdu? — spýtal sa učiteľ Matula. — Kto po vás preberie mlyn?

— Možno Karol!? — zamyslel sa Pičanda.

— Možno ten najmenší, Marek, keď bude živý a zdravý... Ani pôdy však nemám veľa, ani mlyn nebudem mať prenajatý naveky.

— Karola by bola škoda obetovať zemi, — vyskočil učiteľ. — Z toho musí byť maliar! Chlapec má talent, už teraz kreslí lepšie ako ja... Musíte ho dať do skôl... Keď na to príde, pomôžem mu aj ja, ale musí ísť študovať... — rozohnil sa učiteľ a Pičanda na neho začudovane pozrel.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Pohľad na účastníčky páračiek.

Durštinske gazdinky si „vyparali“ jedno z prvých miest.

Rodinou budme, ale dlhý si platme. Kmotry A. Tomaškovičová a Š. Paluchová po návrate z jarmoku.

Trhaná čiara života je predzvestou mnohých prekvapení... veštia „cigánky“ prestrašenému „gazdovi.“

PÁRAČKY

Nečudo, že s takou posilou sa gazdinky z Dębna neobávali súťaže.

Zima je sice za nami, ale vráime sa ešte k poslednej fašiangovej sobote do Kultúrneho domu v Krempachoch, kde sa zišli na 12 ročníku „PRUCEK“ Krúžky vidieckych gazdiniek z desiatich dedín novotarskej gminy. Organizátorom tohto podujatia bolo Gminné kultúrne stredisko v Lopusznej.

Celé podujatie to je vlastne súťaž v páraní peria doplnená kultúrnym programom každého krúžku. Z každej dediny páralo pät najšikovnejších žien a ostatné im pomáhali v kultúrnom programe. Súťažné komisie mali naložaj čo robí. Jedna sledovala ruky gazdiniek a druhá počuvala pesničky, vtipy, „godky“ s mravným ponaučením ba aj klebety, ktoré si kedysi ženy rozprávali. Komisie hodnotili čistotu narečia v akom gazdinky hovorili, kroje účastníčok súťaže no a perie, či ho gazdinky dobre opárali. Súťaž prebiehala šikovne. Krúžky mali po 30 dkg peria, ktoré mali opárať v časovom limite 50 minút. Najrýchlejšie párali — za 30 minút — ženy z Ludžmierza. Za 35 minút opárali perie súťažiaci z Krempach. Potom každých pár minút končili páranie ďalšie krúžky.

Kultúrny program bol skutočne veľmi dobrý a znamenite odovzdával atmosféru dávnych páračiek na dedinách. Zaujímavý program plný nápadov a dôtipnosti pripravili Krempašanky, zase ženy zo Szlembarku predstavili recept na hus s dvoma žalúdkami. Pekne rubozvučne spievali gazdinky z Lopusznej a Ostrowska. Komisie po dlhom rozhodovaní udeliли prvé miesto v páraní peria krúžkom: z Ludžmierza, Krempach, Lopusznej, Novej Belej a Durština, a ostatným krúžkom prisúdili druhé miesto: zase prvé miesto za kultúrny program ziskali gazdinky: z Krempach, Lopusznej, Szlembarku, Ludžmierza a Ostrowska a na druhé miesto sa zaradilo ďalších pät krúžkov. Všetky krúžky dostali peňažné odmeny.

Milé prekvapenie pre súťažiacie ženy pripravili žiaci zo základnej školy a ženy z Krempach veselou scenkou „Ako uhorské cigánky prešli gazdovi cez rozum.“ Súťažiacim spriemňovala čas ľudová kapela deda Lojasa, ktorá hrala na záverečnej zábave tohto skvelého podujatia.

Text a foto:
ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

ZO ZASADNUTIA PREDSEDNÍCTVA ÚV KSSČaS

Po druhýkrát v tomto volebnom období rokovali v Krakove dňa 24. februára t.r. členovia Predsedníctva ÚV KSSČaS a HRK. Zasadanie viedol predseda ÚV kr. Ján Molitoris.

V programe zasadania boli tri hlavné otázky: plán práce na rok 1985, finančný rozpočet za rok 1984 a finančný plán na tento rok.

Podstatná časť diskusie bola venovaná pracovnému plánu Spoločnosti na tento rok. Podnetom do diskusie bol návrh plánu, ktorý prednesol úradujúci člen ÚV, kr. František Soltyš. Návrh obsahoval celý rad rôznych akcií a podujatí, v tom i tradičné prehliadky súborov, ktoré by mali ovplyvňovať dianie v miestnych skupinách.

Ako prvá z nich mala by sa konat prehliadka divadelných krúžkov vo Vyšných Lapšoch. Pre vítaťo tejto prehliadky naša redakcia pripravila pekný krištáľový pohár. Zasa prehliadka folklórnych súborov Spoločnosti sa uskutoční v máji v Krempachoch a zúčastnia sa jej predstaviteľia Matice slovenskej. Napokon na jeseň v Malej Lipnici sa bude konat prehliadka Ľudových kapiel, na ktorú bude aj pozvaná dychovka zo Slovenska. Treba tuná poznámenia, že súhlasne s plánom tento rok malo by sa založiť folklórny súbor vo Vyšných Lapšoch.

Veľmi cennou pre našu Spoločnosť je spolupráca s Československým ústavom zahraničným v Prahe, ako aj s Maticou slovenskou v Bratislave, o ktorej sa bude rokovať počas návštevy jej predstaviteľov u nás.

Po diskusii a priponienkach predsedníctvo jednohlasne schvánilo plán práce na tento rok.

V ďalšej časti zasadania účtovníčka ÚV kr. Mária Ziembová informovala krajanov o finančnom rozpočte za uplynulý rok a zároveň oboznámila s finančným plánom na tento rok. Prihlásené požiadavky boli po odsúhlasení odoslané na schválenie na Ministerstvo vnútra.

Na záver predsedníctvo prerokovalo niekoľko organizačných otázok, v tom otázku šitia krov pre naše súbory.

(DS)

HUSINEC

HISTORIE NAŠICH PREDKU

Pred viac než 200 rokmi, kedy roku 1744 se naši predkové Češi pripustili na dnešní území Dolného Slezska a založili tu osadu Husinec, dnes Gęsiniec.

Rodnou zemi — Čechy — opustili ako exulantov pre víru, ktorou hľadal Hus, pražský kazateľ a reformátor, jehož zásluhou bolo národní a spoločenské probuzenie Čech. Uprchli z Čech, aby nemuseli prijímať katolick-

kou víru a aby mohli zůstat v Černi ideom reformátora Husa. V noci překročili českou hranici a vydali se k Fridrichovi II. Veľkemu s prosbou, aby jim umožnil osídlit se na území, ktoré mu patrilo. Na znamení súhlasu s jejich prosbou jim Fridrich II. daroval malý statek uprostred lesu. Udělil jim privilegia svobody vyznání a jazyka a zprostil je některých povinností, mj. vojenské služby. Na ten malý statek se přistěhovalo asi 3 000 exulantů. Lidi bylo mnoho a půdy příliš málo. Některí z nich se proto rozhodli odtrudit odcít. Část se vystěhovala na Poznaňsko, jiní na Lublinskou a dálší do stredného Polska a okolo Lodže. Ti, kteří zůstali, začali mytit lesy a postupně zvětšovat svá hospodářství.

První větší investici, která se zachovala dodnes a kterou sami postavili, byl kostel, vybudovaný v roce 1749. Datum 27. května 1749 můžeme tedy považovat za datum vzniku vesnice Husinec, pojmenované na počest Mistra Jana Husa upáleného na hranici.

Naši předkové těžce pracovali, rozvíjeli svá hospodářství. Postupně bylo zahájeno vyučování pro děti. V první škole v Husinci se učila jen malá skupinka dětí. Víme o tom z ústní tradice, předávané z pokolení na pokolení.

Později na tomto území v souladu s historickým vývojem zavládl německý jazyk. Teprve po druhé světové válce se do škol vrátila čeština. Udržela se do roku 1958. Od té doby se jediným jazykem v Husinci stala polština, kterou přinesli polští občané, vracející se na své etnické území.

Ceská národnost však v Husinci docela nezahynula. Z dosud nezjištěných příčin shořela česká klubovna, jediná opora české kultury. V roce 1960 byla obnovena. Rozvíjí se v ní kulturní činnost, konají se besedy a přednášky, a často se tu Češi prostě setkávají, aby si popovídali a zavzpomínali. Dnes jsou to už poští občané české národnosti; zůstalo jich 35 a stále jich ubývá. Mnozí se vystěhovali, starí umírají a mladí se popolštují, k čemuž přispívá podobný jazyk.

Nakonec bych se chtěla ještě zmínit o změně názvu vesnice z Husince na Gęsiniec. Byl to přece název připomínající velkého člověka — nebylo by možné tento myl napravit?

RŮZENA URBANOVÁ

NOVÁ BELA

Uplynulo už 40 rokov Ľudového Poľska. Za toto obdobie sa v našej obci veľa zmenilo. V roku 1945 žilo v Novej Belej okolo 800 občanov, dnes ich je 1 158. Obec sa veľmi zmenila, vybudovalo sa veľa nových, dokonca aj poschodových domov. V obci je tiež veľa nových hospodárskych stavieb.

Veľkou výmoženosťou je elektrický prúd, ktorý bol zavedený po vojne. Vybudovali sme aj vodovod. Zvýšila sa úroda obilia, zemiakov a sena v súvislosti s

čím sa zvýšil aj chov dobytka, ošípaných a oviec, ktoré naši občania vo veľkom množstve predávajú štátu, podobne, ako aj zemiaky — jedlé a na sadenie.

Pred rokom 1945 neboli v našej obci ani jeden traktor. Dnes máme 65 traktorov so súpravami rôzneho náradia, ktorými naši rolníci obrábjajú polia.

Vybudovali sme aj novú školu, v ktorej sa vyučuje slovenčina a zdravotné stredisko, vďaka čomu máme na mieste lekárov aj potrebné lieky. Cez Novú Belu vedú dve asfaltové cesty s chodníkmi. Vybudovali sme aj hasičskú remizu, v ktorej sa nachádza aj pekná zasadačka a svadobná sála.

Cez Novú Belu tečie potok, ktorý je regulovaný a sú cez ň vybudované nové mosty a mostíky. Hoci som už veľa rokov riečiarom, nie som v stave napisat o všetkom, čo sa u nás po vojne vybudovalo a urobilo. Myslím si však, že najdôležitejší je pokrok v poľnohospodárstve, vyššia úroda, viacero poľnohospodárskych strojov, ktoré pomáhajú roľníkom v práci.

Srdiečne zdravím všetkých čitateľov Života v Poľsku a v zahraničí.

JOZEF BRYJA

PÍSALI O NÁS

V liste do redakcie časopisu Slovensko (číslo 3/1985) krajan Alojz Galuš z Krempach píše o zájazde odbojárov na Slovensko. O zájazde sme písali v Živote číslo 12/1984:

„V mene Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku i nás odbojárov z hornej Oravy a severného Spiša veľmi srdečne ďakujeme za pozvanie na oslavu 40. výročia SNP. Sme odkazu SNP verní, my, ktorí sme v ňom bojovali od Dukly až po Prahu i ďalej. Sme povdáčení za pozvanie Matici slovenskej, že nás už niekoľko desaťročí pozýva na stretnutia v našej milovanej starej vlasti. Nie je našou vinou, že bývame za administratívnu hranicou vlasti, ale je zásluhou našich dedov a rodičov, že nezabúdame svoju materinskú reč a aj do budúcnosti urobíme všetko, aby sme si udržali národné povedomie medzi všetkými našimi krajanmi.“

Z mnohých osobných stretnutí na dedinkách Spiša a Oravy sme presvedčení, že od týchto rozhodných slov medzi našimi krajanmi u severných susedov nemajú ďaleko k ešte presvedčivejším skutkom. Vo všetkej ich záslužnej kultúrnej krajanskej práci im v redakcii držíme palce.

PRÍRUČKA NIELEN PRE TURISTOV

Koncom minulého roka vydavateľstvo Wiedza Powszechna vydala Slovenčinu do vrecka

(Mini rozmówki slowackie), ktoré autormi sú: Marián Servátku, bývalý lektor slovenského jazyka na Jagellovskej univerzite v Krakove a dobrý priateľ našich krajanov a Halina Wójciková.

Slovenčina do vrecka je určená najmä pre poľských turistov, ale môže poslužiť aj našim mladým krajanom, ktorí sa chystajú navštíviť Slovensko. Knižka obsahuje značný počet otázok a odpovedí, slovíčok a zvratov, ktoré umožňujú turistom dorozumievať sa v typických situáciach, v akých sa môžu ocitnúť počas pobytu v cudzine.

Jednoduchý tematický systém, ako aj abecedne zoradený vecný register umožňujú rýchlo nájsť potrebný zvrat alebo vyjadrovaci prostriedok. Veľmi zjednodušená (možno až príliš) transkripcia bude pomocná pri správnej výslovnosti slovenských zvratov.

Treba uvítať túto veľmi vydanú publikáciu. Vedľa posledného čase (po Základoch slovenského jazyka pre studentov) je to druhá príručka slovenčiny toho istého autora pre poľského polyglota. A asi tretia vobec slovenská konverzačná príručka v Poľsku.

Ako nám napísal autor Marián Servátku, pripravuje Učebnicu slovenského jazyka pre samoukov, ale je to otázka budúcich 4—5 rokov.

Treba ešte poznamenať, že v Krakove a Bratislave sa usilne pracuje nad novým poľsko-slovenským slovníkom. Bude to teda ďalší krok na ceste sponzovania slovenského jazyka a kultúry v Poľsku a zblížovania dvoch spriateľených národov.

Marián Servátku, Alina Wójcik — Mini rozmówki slowackie, Wiedza Powszechna, Warszawa, 1984, náklad 30 000.

DS

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 8. decembra 1984 umrel v Kacvine vo veku 85 rokov krajan

PAVOL PČELÁR

Zosnulý bol jedným zo spoluorganizátorov Miestnej skupiny Spoločnosti v Kacvine a aktívnym obecným funkcionárom. Odišiel od nás vzorný krajan, manžel a otec.

Cestí jeho pamiatke!

MS KSSČaS v Kacvine

Dňa 11. februára t.r. sa Krempašania navždy rozlúčili s krajankou

ZOFIOU GALIŇAKOVOU

Zosnula prežila 45 rokov. bola dlhorčenou aktívnu členkou Miestnej skupiny KSSČaS v Krempachoch.

Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka a dobrá matka a dcéra.

Cestí jej pamiatke!

MS KSSČaS v Krempachoch

INDIA

ŠTART K MODERNOSTI

V súčasne realizovanom päťročnom pláne (1985—1990) uprednostnili v Indii poľnohospodársku produkciu. Totiž vláde premiéra R. Gandího ide predovšetkým o zvýšenie sebestačnosti vo výžive štátu v súvislosti s vysokým prirodzeným prirastkom obyvateľstva.

V komplexe potravinárskeho hospodárstva Indie hlavné úsilie smeruje na modernú agrotechniku, irrigáciu, zavlažovacie systémy, lepšie využitie existujúcich zariadení, ako aj rozšírenie kultúr a doteraz tam nepestované rastliny.

Federálny program rozvoja indického poľnohospodárstva, ktorý spracovali vynikajúci odborníci a konzultovali známi vedci, ako jeden z hlavných cieľov predvída zvýšiť do roku 1990 produkciu obilia na viac ako 185 mil. ton. Zároveň bude vláda prijímať také opatrenia, ktoré na jednej strane budú spieť k efektívnejmu obmedzovaniu subsídia v poľnohospodárstve, a na druhej strane napomáhať tvorieniu a rozvíjaniu každého druhu služieb pre poľnohospodárstvo, o.i. elektroenergetickej siete, skladovania a spracovania.

V realizovanom päťročnom pláne sústredili pozornosť na rozvoj poľnohospodárstva v celej Indii. Totiž od r. 1969 t.j. od času, keď Národný konkres — J. Nehru vystúpil s iniciatívou tzv. zelenej revolúcie sa výroba obilia začala sice zvyšovať, ale v 94% sa tento rast týkal iba úrody vo dvoch štátach — Pendžabe a Hariane.

Preto sa budú zameriavať na to, aby sa doteraz zanedbané poľnohospodárske oblasti Indie premenili na nové sýpky štátu. Už v tomto roku má okolo 60% prirastku poľnohospodárskej produkcii pochádzať zo štátov Západný Bengal, Orisa, Nadhja Pradeš, Bihar a Uttar Pradeš.

Ešte v počiatokom obdobi tejto zelenej revolúcie dosahovali zvyšovanie úrody predovšetkým zavádzaním do pestovania vysokourodnych druhov obilia — pšenice a ryže, dnes už hlavné úsilie venujú využitiu moderných agrotechnických metód v širokom meradle, mechanizácií prác, racionálneho hnojenia pôdy, pestovateľským a ochranným

základom. Už v minulom roku používali na Poliach Indie o 20% viac umelých hnojiv ako v predošom roku a o 30% viac ochranných prostriedkov rastlín.

V polovici minulého roka prijatá politika intenzifikácie poľnohospodárskej produkcii prináša prvé pozitívne výsledky. Vďaka rozšíreniu viacerých opatrení — v minulom roku v Indii zožali až 153,6 mln ton obilia, čím konečne vyvrátili na Západe rozšírený názor, že India nebude schopná vyrábiť viac ako 140 mln ton obilia. Tento úspech spôsobil, že štátne obilné zásoby narástli do rekordnej výšky 22,44 mln ton: pšenice — 14,93 mln ton, ryže — 7,43, sorgo — 92 tis. ton, kukurice — 16 tis. ton.

V novembri min. r. skončili v Indii sejbu — po prvýkrát na celom zaplánovanom areáli. Indovia veria, že úroda bude taká dobrá ako naposledy a bude priznivo ovplyvňovať celé národné hospodárstvo krajiny, čo pre vládnúcu stranu Národný kongres má mimoriadny význam. Najmä vzhľadom na jej program všeobecného a urýchľeneho rozvoja Indie a vytvorenia mohutného a moderného štátu, v ktorom sa pri delení národného dochodu nezabudne ani na najbiednejšie vrstvy.

(ra)

CHLIEB NÁŠ KAŽDODENNÝ...

Na svete žije už 4,8 mld ľudí. Podľa hlázenia OSN v roku 2000 nás bude až 6,2 mld. Predpokladá sa, že v roku 2100 našu zemeguľu bude obývať — 8,4 mld a významný expert OSN Salas tvrdí, že dokonca okolo 10 mld.

Na demografickej mape sveta zaznamenávame zmeny doteraz neregistrované. Zatiaľ čo krajiny Európy a Severnej Ameriky sa blížia k prírodnému prirastku rovnajúcomu sa nule, či dokonca vyššemu počtu úmrtí ako prirastku, obyvateľstvo tretiego sveta sa zvyšuje v tempe, aké doposiaľ nikdy nezaznamenali. V roku 1950 z celkového počtu 2,5 mld ľudí okolo 800 mil. bývalo v Európe, Severnej Amerike, ZSSR, Japonsku, Austrálii a na Novom Zélande a 1,7 mld v ostatných častiach sveta. V roku 1985 sa predpokladá, že v týchto oblastiach bude žiť 1,2 mld ľudí a v ostatnom svete 3,7 mld. Koncom našeho storočia tieto čísla budú ešte vyššie: prvé 1,3 mld a druhé 4,8 mld.

Tretí svet je demograficky diferencovaný. Prírodný prirastok v Číne za posledných 33 rokov sa zvýšil dvojnásobne a do r. 2025 sa zvýší o okolo 40 percent a začne sa zmenšovať. Zas obyvateľstvo Indie bude naďalej rásť a dobehne Činu. Obyvateľstvo Latinské Ameriky sa do r. 2025 zvýší na 865 mil. Ale priam gigantický skok zaznamená Afrika kde sa do r. 2025 počet obyvateľov zvýší trojnásobne.

Ponúka sa otázka: bude Tretí svet v stave sa vyživiť? Teoreticky — áno! Posudzuje sa totiž, že samotná produkcia obilia na našom svetadieli — zemeguli bude môcť zaistíť každému človeku 3 000 kalórii a 65 gr bielkovín. Neobmedzené rezervy potravín sú v oceánoch. Avšak keď o tomto probléme uvažujeme reálne — nie! Produkcia potravín totiž nie je prispôsobená potrebám ľavine preto, že neradia ľuďom potreby, ale vliečie práva trhu.

Je priam neuveriteľné, že v minulom roku mal svet rekordnú úrodu obilia — 1,78 mld. ton, čiže o 8,5% viac ako v roku 1983. A zároveň sme svedkami tragickejho hladomoru v Afrike a života na hranici hladu v iných svetadieloch.

Pričin nedostatku je veľa a medzi nimi najdôležitejšia — tých, ktorí chlieb jedia, z roka na rok pribúda a ornej pôdy ubúda následkom stále vyššej civilizácie. A ešte jedna dôležitá vec — na 24% plochy

zemegule, ktoré sú uznané za poľnohospodársky vhodné, obhospodárených je iba 8%. Zvyšok to je pôda zle alebo vôbec neobhospodárená.

Generálny riaditeľ FAO — Eduardo Saouma povedal, že... „niektoré krajiny nevedia čo robiť so svojimi prebytkami potravín, zatiaľ čo v iných ľudia stále trpia hladom.“ Hladom trpí okolo pol miliardy ľudí a počet podvyživených sa odhaduje na okolo 800 mil. V posledných rokoch v týchto skupinách zaznamenávajú rast, týka sa to najmä rozvíjajúcich sa krajín, v ktorých prírodný prirastok je veľmi vysoký.

Prikladom môže byť Afrika. Totiž rastlinná produkcia v tomto svetadieli sa v priebehu 20 rokov priemerne zvyšovala o 1,8% ročne, zatiaľ čo prirodzený prirastok dosahoval 2,6% per. Od roku 1970 tam produkcia potravín na obyvateľa klesla ročne priemerne o 1,1 do 1,3%. Keď ešte v rokoch 1970—1971 africké krajiny dovážali 43 mil. ton obilia, už v rokoch 1980—1981 museli dovážať 80 mil. ton.

Je priam neuveriteľné, že svetadiel, ktorý má obrovské a rôznorodné prírodné bohatstvá, ktorý môže vyrábať najcennejšie druhy poľnohospodárskych produktov akou aj majúci k dispozícii veľké vodné zásoby, je v jednoj katastrofálnej situácii. Iba v samotnej Etiópii sa počet obetí hladu odhaduje už na 300 000. Možno z tohto stavu obviňovať iba sucho? Hlavnou príčinou je ekonomická zaostalość afrických krajín, prehľbená monokultúrovým charakterom poľnohospodárstva. Jedno aj druhé je dedičstvom dlhých rokov nadvlády kolonizátorov a v takých krajinách ako Etiópia — feudalizmu.

Volanie o chlieb bude z roka na rok väčšie. Všetky akcie charitatívnej pomoci, spravidla krátkodobej tento problém nevyriešia. Dovoz obilia prekračuje možnosti mnohých chudobnejších krajín pre jeho vysokú cenu. Ak v roku 1973 tona pšenice stála na svetovom trhu 65 dolárov, dnes je vyše trojnásobne drahšia. Neštastie spočíva ešte aj v tom, že monopol na export obilia majú Spojené štáty, ktoré v honbe za ziskami úmyselné brzdia jeho produkcii a používajú aj ekonomické reštrikcie.

Rozvíjajúcim sa krajinám je potrebný program dlhodobej pôsobnosti v oblasti rozvoja poľnohospodárstva. Iniciatívy FAO neprinášajú očakávané výsledky. Iba malá časť prostriedkov — v porovnaní so 700 mld. dolármami ročne určenými na zbrojenia — je určená pre tento humanitný účel. A väčšina rozvíjajúcich sa krajín si jednoducho nemôže dovoliť samostatnosť v realizácii veľmi nákladných programov, smerujúcich k odzborenju tzv. „potravinárskej bomby“.

MÄSO ZO ŽITA?

U nás v krajinе sa rozšíril názor, že žito je pre zvieratá škodlivým krmivom. Ci v skutočnosti je to naozaj tak?

Doc. dr. František Horszczaruk — vedúci Ústavu chovu ošípaných SGGW-AR vo Varšave tvrdí, že žito je od najstarších čias a bude u nás ešte dlho, hlavným krmivom v mäsovom chove ošípaných.

Je pravdou, že žito pretože obsahuje nílen rezorcinolové zlúčeniny, ale aj pektín — je horšie strávitelné ako jačmeň alebo pšenica. Ale tieto rozdiely nie sú veľké.

Zitné zrno je charakteristické vysokou po-krmovou hodnotou. Vzhľadom na energetickú hodnotu žitné zrno predstavuje oves a iba trochu zaostáva za ostatnými druhmi obilia. Naproti tomu vzhľadom na obsah strávitelných bielkovín predstavuje kukuricu. Zitné zrno má taktiež vysoký súčinatel strávitelnosti — 90%, podobne ako kukuričné zrno.

Zrno priznivo pôsobí na kvalitu mäsa a tuku. Jednak žito pri styku s vodou alebo žalúdočnou stavou vytvára veľké množstvo hlienu, ktorý obliepuje zrno, a stažuje prístup žalúdočnej štavy a zlepjuje zrno do väčších hrudiek. Okrem toho pod vplyvom vody zrno rýchlo puči a zväčšuje svoj objem. Preto kŕmenie veľkým množstvom žitného zrna je nebezpečné pre zvieratá, spôsobuje ochorenia zažívacieho ústrojenstva. Veľké dávky žita zhoršujú u zvierat chut, pretože žito je menej chutné ako iné druhy obilním. Aby sme predišli nepriaznivým dôsledkom na zdraví zvierat, treba žito zošrotovať, močiť alebo paríť.

Zošrotované zrno možno dávať starším zvieratám, ktoré väžia viac asi 30 kg. Pre chovné kusy by šrotové dávky nemali prechovať 20% obsahu krmivoovej dávky a pre zvieratá s hmotnosťou vyše 30 kg — 50% hodnoty kŕmnej dávky. Kŕmnikom by sme nemali dávať viac žitného šrotu ako 1—1,5 kg šrotu na 100 kg váhy tela. Dobre je miešať žitné zrno s pšenicou alebo jačmeňom v pomere 1 : 1.

Dávku žitného zrna možno zväčsiť, keď ho budeme paríť. Z uskutočneného výskumu vyplýva, že dávka žitného zrna pre kŕmnika s telesnou hmotnosťou 40—50 kg predstavuje 0,8 kg, pre kŕmnika od 75 do 120 kg zasa od 1,5 do 2 kg. Uvedené množstvá žita sa týkajú suchého zrna pred parením. Kŕmniky, ktoré boli kŕmené pareným žitom spolu so zmesou L alebo T, ako aj perzskej d'ateliou, priastali denne v priemere 585 g.

ZBIGNIEW RUTA

O POSTUP DO MEXIKA '86

Začala sa posledná fáza kvalifikácií na futbalové majstrovstvá sveta, ktoré sa budú konať na budúci rok v Mexiku. Do tohto šampionátu zostalo sice ešte hodne času, ale futbaloví odborníci a davy fanúškov sa už dnes zamýšľajú nad tým, kto do Mexika postúpi a ako tam pochodi. Hoci dnes, keď pišeme tieto riadky, je k prvým odvetným kvalifikačným stretnutiam ešte skoro mesiac, jednako sa aj my pokušime pouvažovať aspoň stručne o vyhládach poľských a československých futbalistov v týchto kvalifikáciách. Ostatne, keď sa toto číslo dostane k čitateľom, uskutoční sa už niekoľko zápasov a budeme mať možnosť overiť si, ako bolo toto zvažovanie správne.

Keď Poľsko vyzrebovalo v prvej skupine za súperov futbalistov Belgicka, Grécka a Albánska, všeobecne sa myselelo, že je to pomerne ľahká skupina a za najtažších súperov sa považovalo Belgičanov. Neskôr však vysvitlo, že sa do tohto súperenia môžu zamiešať aj ostatné mužstvá, najmä keď poľskí futbalisti nečakane stratili bod v zápase s Albánskom, na dôvažok na domácej pôde. Potom prišla ďalšia spŕška v podobe presvedčivého víťazstva Albánska nad Belgičkom 2:0 v Tirane. A keď napokon Grécko v takom istom momene vyhralo s Albánskom, šance sa vyrovnali a o výrazných favoritoch skupiny sa vôbec prestalo hovoriť.

Napriek tomu všetkému zdá sa, že najväčšie vyhládky na postup má Belgicko a Poľsko, ktoré zatiaľ stratilo iba jeden bod. Sice Poliaci hrajú ešte so všetkými súpermi na ich ihriskách a len jeden zápas doma, jednako mali by úspešne zavŕšiť kvalifikácie, o to viac, že tak Albánci, ako aj Belgičania stratili hodne zo svojej vlnajšej priebojnosti. Ostatne, je známe, že Poliaci sa v dôležitých, rozhodujúcich stretnutiach vedia sústredíť a podať

JÁN SPERNOGA

Nový tréner čs. mužstva Josef Masopust s obrancom Jozefom Fialom

dobrý výkon. Podľa mienky odborníkov na postup do Mexika potrebujú poľskí futbalisti získať v zbývajúcich štyroch stretnutiach šest bodov, a len za mimoriadne priaznivých okolností by stačilo päť. Samozrejme, na štaste sa nemožno spoliehať. Ostatne viac bude známe po májových zápasoch a o všetkom rozhadne asi stretnutie Poľsko-Belgicko 11. septembra t.r.

Oveľa tažšiu skupinu vyžrebovali československi futbalisti, ktorí majú za súperov NSR, Portugalsko, Švédsko a Malta. Vyhodou tejto skupiny je však to, že z nej postupujú dvaja. V najlepšej situácii sú hráči NSR, ktorí v prvých troch stretnutiach (s Maltoú, Švédskom a vonku s Portugalskom) nestratili ani bod a podľa všetkých predpokladov mali by vyhral skupinu. O druhé miesto budú súperiť s rovnakými šancami Švédsko, Portugalsko a CSSR.

Vyradiť oboch súperov nebude pre čs. futbalistov ľahkou ulohou. Presvedčili sa o tom už včieli v Lisabone, kde prehrali s Portugalskom 1:2. Bola to vlna naštastie jediná prehra, kým obaja súperi majú už na svojom konte po dve porážky. Hrajú pritom dosť chimericky — raz sú schopní podať vynikajúci výkon, ale inokedy sú na nepoznanie slabší. Práve to svedčí v prospech CSSR, ktoré má predsa vyrovnanejší kolektív. A hoci už nereprezentuje triedu spred pár rokov, triedu európskych majstrov a olympijských víťazov, jednako jeho možnosti sú naďalej veľké. Možno teda dôľať, že čs. národné mužstvo pod vedením nového trénera, kedyž vynikajúceho záložníka Josefa Masopusta, ktorý sa od júla min. roku ujal svojej funkcie, dobre pripraví na posledné kvalifikačné stretnutia a zabezpečí si postup na majstrovstvá sveta Mexiko '86.

Skok do výšky mužov je disciplinou, v ktorej naposledy zaznamenali obrovský pokrok. Pripomeňme, že len vo februári najprv Švéd Patrik Sjöberg (na snímke) skočil 238 cm a o dva dni neskôr Dietmar Mögenburg z NSR zlepšil svetový rekord v hale na 239 cm, čiže toľko, ako je oficiálny rekord na otvorenom štadióne Číňana Zu Tian-Huana. Treba tuná poznamenať, že za posledných 24 rokov výskari zlepšili svetový rekord až o 21 cm, pričom zároveň „stúpa“ aj priemerná výška najlepších skokanov. V súčasnosti najvyšší je Mögenburg (201 cm) a Sjöberg má len 2 cm menej. Predpokladá sa, že už tento rok padne „začarovaná“ hranica 240 cm, ba možno aj viac. Práve Mögenburg a s ním druhý skokan NSR C. Thränhardt vyzvali toľž Číňana na súboj o svet. rekord. Budú to chcieť urobiť o.i. na štadióne v Eberstadt, kde skokani dosahujú spravidla dobré výsledky. Pripomeňme, že práve tam Jacek Wszota v r. 1980 vytvoril svetový rekord (235 cm), toľko tam skočil Mögenburg, no a Zu Tian-Hua vytvoril v Eberstadt posledný svet. rekord. Ako to dopadne, uvidíme. Veď napokon kandidátov na svetové prvenstvo je oveľa viac.

Hviezdy svetovej estrády

DURAN DURAN

V posledných rokoch, zdá sa, akoby klesala popularita tvrdého rocku a zovnajšku, ktorý s tým súvisí. Mnohým mladým ľuďom sa už zunovala aj chladná monotonnosť rockovej hudby. Zato čoraz viac obľubeny začína byť nový smer „new romantic“, tak z hľadiska samej hudby, ako aj vzhľadu. Zvyšuje sa záujem o lyrickejšie melódie, bohaté na harmóniu, ktoré interpretujú ľudia príjemného vzhľadu.

Nový smer začali popularizovať v roku 1980 najmä Steve Strange a Visage. Z ich nasledovníkov vznikla ešte v tom istom roku v Birminghame hudobná skupina DURAN DURAN. Jej zakladateľmi boli basgitarista John Taylor a klavirista Nick Rho-

des. Neskôr sa k nim pridali ďalší hudobníci — spevák Simon Le Bon, gitarista Andy Taylor a bubeník Roger Taylor. Názov skupiny vymyslel Le Bon podľa mena plukovníka Durana Durana, jednej z postáv vo filme Barbarella. Potom si navrhli kostýmy, naštudovali pohybovú časť koncertov a prvé nahrávky na krútili na gramoplatne.

Sami by, samozrejme, nevedia urobili, keby nemali pomoc. Poskytli ju majitelia klubu Rumrunner — Paul a Mike Borrowovi, ktorí sa zapáčila myšlienka o novoromantickom orchestri a tak sa postarali o vytvorenie podmienok tomuto mladému telesu.

Skupina Duran Duran vyštartovala v roku 1981 trama hitmi: Planet Earth, Careless Memories, ako aj Girl of film. Rýchlo si získali veľkú obľubu a na vlnie tejto obľuby absolvovali veľké turné po Anglicku a všade si svoju novoromantickou hudbu získavalia tisíce mladých poslucháčov. Potom nasledoval zájazd do Ameriky, kde poslucháči tak tiež vrele prijali nový hudobný smer.

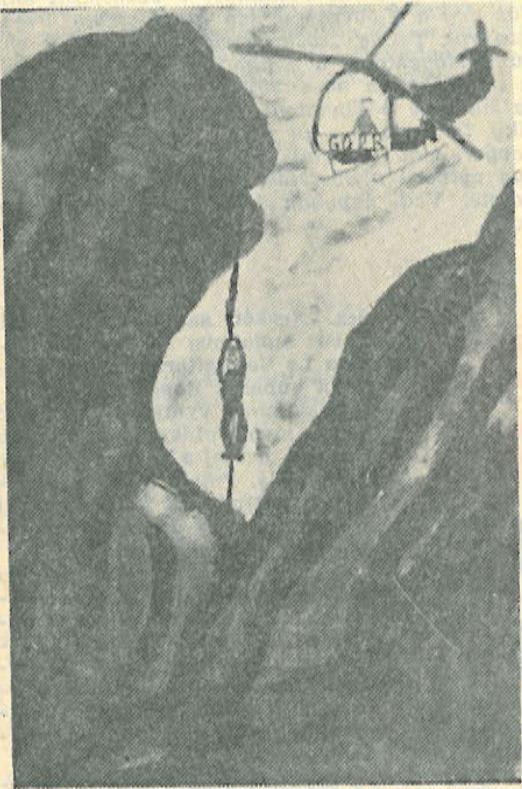
Popularita skupiny Duran Duran neklesla podnes. Práve napak, stúpa. Napr. Simon Le Bon patrí dnes medzi najobľúbenejšie zväzy v anglickej populárnej hudbe a skupina hráva v sade pred vypredaným hľadiskom.

ÚČASTNÍCI SÚŤAŽE KRESIEB '84

KREMPACHY: Bohumila Bronská (3. tr.), Emanuel Brizek (2. tr.), Andrej Bryja (2. tr.), Martin Bryja (6. tr.), Leokádia Bryjová (5. tr.), Dariusz Galiniak (6. tr.), Jolanta Galušová (3. tr.), Lucyna Grigušová (6. tr.), Mieczysław Horník (7. tr.), Jolanta Hylová (7. tr.), Anita Kiernožáková (3. tr.), František Klukošovský (7. tr.), Beáta Kovalčíková (6. tr.), Lídka Kovalčíková (6. tr.), Beáta Krišáková (5. tr.), Monika Krišáková (2. tr.), Henrich Krištofek (3. tr.), Jaromír Krištofek (3. tr.), Joanna Krzaková (5. tr.), Eduard Lukáš (7. tr.), Henrich Lukáš (7. tr.), Jolanta Lukášová (4. tr.), Jozef Lukáš (3. tr.), Richard Moš (12 r.), Gregor Mosz (4. tr.), Helena Mravčáková (4. tr.), Helena Pacigová (13 r.), Monika Pacigová (2. tr.), Zenon Paciga (6. tr.), Peter Paluch (11 r.), Beáta Petrásiková (2. tr.), Jacek Petrásik (3. tr.), Ján Petráš (7. tr.), Kristina Petrásiková (6. tr.), Kristina Petrásiková (5. tr.), Margita Petrásiková (5. tr.), Mária Petrásiková (8. tr.), Monika Petrásiková (3. tr.), Peter Petrásik (4. tr.), Renáta Petrásiková (5. tr.), Sabína Plešová (3. tr.), Gregor Sarna (3. tr.), Lucyna Surmová (4. tr.), Mária Tažíková (6. tr.), Andrej Tomaškovič (7. tr.), Anna Tomaškovičová (3. tr.), Renáta Tomčová (2. tr.), Bohuslav Zigmund (3. tr.), Jacek Zigmund (6. tr.), Ján Zigmund (7. tr.), František Zigmund (7. tr.), Mária Zigmundová (5. tr.)

Kým budem — maľba Stanislava Wierzbicka (3. tr.) z Malej Lipnice.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového a televízneho herca. Hral v desiatkach filmov a mnohých kovbojkách. K najznámejším patria: Mladé levy, Honba, Appalopsa, Dve tváre pomsty, Posledné tanго v Paríži a Krstný otec, ktorý naposledy vysielala aj naša televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Na autorov správnych odpovedí čakajú knižné odmeny.

V živote č. 321/85 sme uverejnilo snímku polského herca Zdzisława Wardejna. Knihy vyžrebovali: Stanislava Klaková a Jadwigę Vontorčíková z Veľkej Lipnice, Pavol Machaj z Jurgova, Viera Timarová a Anna Mótovská z Nadlaku.

MALÁ LIPNICA: Anna Brzegowyová (6. tr.), Emilián Brzegowy (4. tr.), Gregor Holla (1. tr.), Kristina Janoviaková (4. tr.), Dorota Jędrygová (1. tr.), Bohuslava Kobroňová (6. tr.), Jozef Kubacka (4. tr.), Vladislav Madar (6. tr.), Helena Marmulová (4. tr.), Mária Marmulová (6. tr.), Jozef Michalák (1. tr.), Bohuslava Mičiňáková (4. tr.), Jozef Omylák (6. tr.), Marian Omylák (6. tr.), Bohuslava Sevíková (4. tr.), Krištof Slachta (1. tr.), Miroslav Stašík (6. tr.), Henrich Vontorčík (6. tr.), Mária Vontorčíková (4. tr.), Tadeáš Vontorčík (6. tr.), Katarína Vojčiaková (1. tr.), Miroslav Vojčiak (6. tr.), Zbigniew Vojčiak (6. tr.), Anna Vykrentová (6. tr.)

MATONOGLI: Stanislav Balčík (3. tr.), Halina Bašistyová (3. tr.), Krištof Bašisty (2. tr.), Jozef Bašisty (4. tr.), Mariusz Bašisty (2. tr.), Andrej Biščák (3. tr.), Dana Cieluchová (2. tr.), Stanislav Florek (4. tr.), Marek Helegda (2. tr.), Grażyna Kobyláková (2. tr.), Anna Kuligová (3. tr.), Marek Kuliga (4. tr.), Dorota Lichosytová (3. tr.), Barbora Maryniecová, Marek Morzyniec (3. tr.), Lucyna Pápežová (4. tr.), Miroslava Pezdeková, Aneta Pierogová (3. tr.), Mariusz Pierog (1. tr.), Česlav Rafáč (4. tr.), Krištof Rafáč (4. tr.), Lucyna Sandrzyková (4. tr.), Jolanta Spišáková (4. tr.), Krištof Spišák (3. tr.), Krištof Stašák (3. tr.), Česlav Záchora (4. tr.), Dorota Záchorová, Stanislav Záchora (4. tr.), Adam Zborek (4. tr.), Anna Zboreková (4. tr.), Margita Zboreková (2. tr.), Vieslav Zborek (2. tr.), Dana Zonzelová (4. tr.), Eva Zonzelová (2. tr.)

NEDECA: Alina Górska (3. tr.), Agata Ivančáková (2. tr.), Kristína Krempaská (4. tr.), Margita Sobčáková (4. tr.)

NOVÁ BELA: Jozef Antolák (3. tr.), Marek Antolák (6. tr.), Pavel Antolák (6. tr.), Beáta Bednáříková, František Bednářík (4. tr.), Alena Galušová (6. tr.), Peter Glód (6. tr.), Ján Halupka (4. tr.), Andrej Chalupka (4. tr.), Mária Chovanecová (6. tr.), Jolanta Klukošovská (6. tr.), Alojz Kolodej (7. tr.), Andrej Kolodej (3. tr.), Anna Kolodejová (4. tr.), Gregor Kolodej (6. tr.), Marta Koščová (7. tr.), Andrej Lojek (3. tr.), Ján Majerták (6. tr.), Andrej Nemec (6. tr.), Helena Nemcová (3. tr.), Ján Skvarek (7. tr.), Marián Skvarek (3. tr.), Silvester Skvarek (4. tr.), Anna Vincekovičová (5. tr.), Mária Vincekovičová (3. tr.), Mária Zarembová (5. tr.)

PODSRNIE: Janina Bachulová (8. tr.), Olga Bachulová (7. tr.), Mária Chovanecová (8. tr.), Stanislav Makuch (4. tr.), Bronislav Rapáč (8. tr.), Andrej Sarňák (8. tr.), Anna Sarňáková (6. tr.), Bohdan Sarňák (8. tr.), Peter Sarňák (6. tr.), Mária Skyčáková (8. tr.), Emilia Spáková (8. tr.)

PRIVAROVKA: Dorota Bandyková (6. tr.), Dorota Bandyková (7. tr.), Jolanta Bandyková (3. tr.), Kristína Bandyková (8. tr.), Lídka Bandyková (6. tr.), Zofia Bandyková (6. tr.), Janina Fitáková (7. tr.), Mariola Flosová (6. tr.), Helena Gombarčíková (3. tr.), Helena Górníčková (4. tr.), Miroslav Górníček (7. tr.), Monika Jagelková (5. tr.), Beáta Jašurová (7. tr.), Česlav Jašura (6. tr.), Dana Jašurová (6. tr.), Florián Jendruš (4. tr.), Kazimír Karloška (8. tr.), Kristína Karkošková (6. tr.), Miroslava Karkošková (7. tr.), Bohuslava Kramárová (5. tr.), Stanislav Kramár (4. tr.), Beáta Kožuchovská (7. tr.), Halina Kuligová (6. tr.), Robert Neupauer (8. tr.), Juraj Ogorek (6. tr.), Violetta Ogorekovičová (6. tr.), Agata Otrebiaková (0. tr.), Tereza Pastovová (6. tr.), Jozef Stercula (7. tr.), Kristína Svetláková (8. tr.), Vieslava Wójciaková (3. tr.)

REPISKA: Kristína Kubičová (13 r.), Monika Madejová (6. tr.), Halina Sišková (14 r.), Stanislav Siška (2. tr.), Mária Vasilevska (4. tr.)

VÝŠNÉ LAPŠE: Ján Bizub (14 r.), Eva Braviaková (12 r.), Helena Budzová (13 r.), Mária Grigľáková (14 r.), Anna Krišáková (11 r.), Ján Stančák (12 r.), Violetta Stančáková (11 r.), Joanna Starostovičová (14 r.)

— Viem rýchlo rozoberať celý budík, — chváisce sa Jurko.
— A zložiť ho vieš? — pýta sa otec.
— Ale, oco, dve roboty predsa nemôžem robiť odrazu!

VESELO SO ŽIVOTOM

— Maťko, vymenuj najkratšie dni roka!

— Sviatky, prosím...

* * *

— Mamo, prečo sa neviete s oteckom poriadne pohádať, vedja nemám v škole o čom rozprávať!

Janko príde zo školy a chváli sa mamke:

— Zo slohu budem mať jednotku.

— A to už ako? — čuduje sa mamka.

— Opísal som ho od Fera. Ten máva vždy jednotku.

— A čo ste pisali?

— Životopis!

— Ako si dnes spal?
— Dakujem, dobre.
— A čo si videl vo sne?
— Nič, ja spím so zatvorenými očami.

— Zapni si šaty, — vraví mamečka Pavlinke.
— Ako si ich môžem zapnúť, keď gombík je vzadu a ja som vpred?

— Ondro, prečo stojíš a vrieskaš a nepomôžeš mi postaviť stan?
— Keď fa tak veľmi lutujem, že musíš robiť všetko sám...

SCHOVÁJÍČKO

Ej, vajíčko-schovájíčko,
čože to dnu schováva?
Tuki-fuki,
puki-puki,
je tu hlavka pípavá,
žltá ako púpava.
Ahoj, kura!

ŠTEFAN MORAVČÍK

Prichystaj sa

Prichystaj sa, dievčina,
šibačka sa začína.

Namaľuj si vajec kopu,
na dvere už chlapci klopú.

JOZEF JAKUBOVEC

BAHNIATKA

Záleží na tom
lupienku zlatom,
čo vonia blatom.

Záleží na tom bahniatku,
na malom vŕbovom jahniatku.

Ked' sa zjaví na konári,
všetko novým svetlom žiarí.
Je to verný posol jari.

JOZEF MORAVČÍK

JAR

Jar je bystrá, jar to vie!
Fialku dá za krovie
a potom už, ja to viem,
beži, beži rovno sem!

Rozkvitnutá, voňavá,
slniečko nám rozdáva.

INGRID LIŠKOVÁ

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

L. Vansa, [1867—73, Gemer Malohontská]

Po nábreží koník beží, koník vranný,
skadež si, šuhajíčko maľovaný?
Skadial'som, stadiál'som, Slovenstva syn ver-ný som, duša mo - jal)

Skadial'som, stadiál'som, Slovenstva syn ver-ný som, duša mo - jal)

Po nábreží koník beží

Po nábreží koník beží, koník vranný,
skadež si, šuhajíčko maľovaný?
Skadial'som, stadiál'som, Slovenstva syn ver-ný som,
duša moja!

Pod lípkou, nad lípkou iskerečka,
skadež si, moja milá frajerečka?
Skadial'som, stadiál'som, Slovenka zrodenná som,
duša moja!

Z tej jedličky dve hrdičky
na tú lúčku,
ja som Slovák, ty Slovenka,
daj mi rúčku!
Rúčku ti podávam,
tebe verná zostávam,
duša moja!

Povedzže mi, duša moja, čia
ty budeš,
povedzže mi, duša moja, čia
ty budeš?
Už som povedala,
že ja budem len tvoja,
duša moja!

ZDENĚK KRIEBEL

Ptám se, ptám se, pampeliško

Už si vrabci koupou bříško,
už se káča točí,
kde jsi byla, pampeliško,
od čeho máš oči?

Od slunce, od zlata!
Jak jsem se tam zahleděla,
hned jsem byla zlatá celá
jako housata.

Pampelišky, povžte mi,
podruhé se ptám:
Cím otvírá slunko zemi,
kudy pouští jaro k nám?

Žežulky si povídají,
že jsou vrátka v jednom háji,
ke vrátkům je zlatý klič,
petr-petr-petrklič.

Z DEJÍN

JAN HALAČ

Zorničky

Začiatky slovenskej literatúry pre mládež siahajú do obdobia národného obrodenia. Už snahy osvetovcov boli rozširovať vzdelanie a kultúru v národnom jazyku, podnecovať k národnemu sebauvodomovaniu široké vrstvy ľudu, predkladať aj mládeži zrozumiteľnú, výchovnú a vzdelávaciu literatúru.

V ďalších etapách národného obrodenia, hlavne v štúrovskom období, ale i po ňom, myšlienka časopiseckého pôsobenia na výchovu a vzdelávanie mladých generácií sa intenzívnejšie prejavovala rozličnými modifikáciami mládežníckych a detských časopiseckých foriem. Niekoľko to boli periodicky vydávané aktuálne zábavníky, zborníky či almanachy. Preto z vývinového hľadiska ako prvý pokus o slovenský časopis pre deti môžeme uvádzáť Zorničku z rokov 1846—1847. Je zrejmé, že redaktori a súčasne aj autori textov August Horislav Skultéty a Jonatan Dobroslav Cipka sa zamerili výslovne na mladých čitateľov a že mienili realizovať myšlienku — pravidelne predkladať slovenským deťom aktuálne čítanie pre výchovu a vzdelávanie, potešenie a zábavu.

V štúrovskom období národného obrodenia Zornička vlastne predstavovala relativne vystupňovaný záujem o intencionálnu slovesnú tvorbu pre deti a mládež a to či na poli časopiseckej alebo knižnej produkcie. Dokazujú to prvé kritické ohlasy na detskú literatúru — Janko Francisci a Ctibor Zoch v Orle tatranskom, Jozef Miloslav Hurban a Mikuláš Dohnány v Slovenských pohľadoch, ako aj prvá knižka slovenskej poézie pre deti Rečňovanka, ktorú v dvoch zväzkoch zostavil A.H. Skultéty. Dokazuje to aj Zornička, ktorá je vlastne prejavom oných snáh vyúsťujúcich už v spomenutých modifikovaných časopiseckých formách.

So skutočnou podobou slovenských časopisov pre deti a mládež sa prvý raz stretnáme mimo etnického územia Slovákov, čo je sice parodoxné, ale pre minulosť slovenského národa priznačné. V Novom Sade vychádzali dve periodiká: Slávik — noviny pre slovenské dievky a Zornička, list pre slovenských mládencov a panny, pre obveselenie a zušľachtenie srdca. Ich redaktorom, spoluautorom i vydavateľom bol Jozef Podhradský. Slávik a Zornička ideovali sledovalo národnopolitické tendencie, bránili národné práva a pranierovali maďarizáciu i zradcov z vlastných radov. V období pred národným oslobodením r. 1918 najdlhšie vychádzali dva detské časopisy: Noviny malých a Zornička. Noviny malých vydával a tlačil v Senici Ján Bežo. Vychádzali najprv osemkrát do roka, neskôr desaťkrát.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

KRESBA PRE VĀS — obrazok pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Na autorov najkrajších obrazkov čakajú slovenské knihy. Prosíme uviesť svoj vek.

JARNÉ KONTRASTY

Na jeseň a v zime boli módne veľmi široké úbory. Dokonca aj tie, ktoré boli priliehavé a malí detaľky, ktoré ich rozširovali napr. veľké goliere, kapucne, vrecká atď.

Teraz, v jarných kolekciach, vidíme celkom novú tendenciu: pod širokými kabátmi sú prekvapivo priliehavé kostýmy a šaty. Sú jednoduché, často bez žiadnych záhybov, vreckov, golierov. Charakteristické sú pre ne rovné a ľahko rozšírené rameňa, prestrihnutý pás, veľmi široký inkruftovaný opasok, ale často doplnený úzukým, na večer ſerpa, zdôraznené bedrá, predĺžená sukňa, skromné poloookrúhlé alebo lodičkové výstrihy, s ktorými kontrastuje veľká bižutéria.

Okrem toho budú módne komplety s nohavicami, ku ktorým sa navrhuje tak široké kabátiky, ako aj užšie vojenského typu.

Kabáty mali by byť veľmi široké, napr. E. Ungaro navrhlo veľmi široký kockovaný kabát pánskeho strihu a k nemu batretku, zasa Dior voľný dvojradový flašový kabát s našitými vreckami a rovnými rozšírenými rukávmi. K tomu kostým s rovnou, veľmi úzkou predĺženou sukňou a krátkym kabátikom bez goliera zapínaným na tri veľké gombiky.

Pre spoločenské príležitosti budú zasa módne čierne šaty, najčastejšie dvojdielne. Napríklad Guy Laroche navrhlo vlnenú sukňu, vpredu rozstiahnutú bielu blúzku s pánskym golierom, k tomu svetrik a veľmi široký opasok. Sukňa je iba pod kolenná. Naopak Dior navrhlo veľmi úzke šaty siahajúce skoro k členkám s károvaným výstrihom. K tomu ſerpa a kratučký kabátik. Podľa toho, čo sme videli v jarných kolekciach, dľžka spoločenských šiat je teda rôzna, od krátkej až po členky. Výber patrí vám.

KÝM DIETĂ DOSPEJE

Mnohé nemluvňatá možno už v druhom polroku zvykať na nočník. Pokusy začiname po jeden a spaní. Dieťa by nemalo sedieť na nočníku dlhšie ako niekoľko minút. Keď dieťa posadíme na nočník, hovoríme: „e-e“ alebo „ci-ci“, aby sme ho naučili signalizovať potrebu pomocou súvislostí medzi zvukom a fyziologickou činnosťou. Od dieťaťa, ktoré nečisto sedí, nemali by sme odchádzať, naopak, mali by sme ho pridržať. Nemali by sme dieťa nútiať, aby využívalo nočník. V prípade neúspechu pokúšame sa ešte raz alebo odložíme celú vec na nasledujúci deň. Trpečlivosť a pochávanie umožňujú dieťaťu sa rýchlejšie naučiť vykonávať telesné potreby. Koncom prvého roku života mnohé nemluvňatá signalizujú stolicu hlasom alebo výrazom tváre. Snažme sa umož-

ňovať dieťaťu potrebu len vtedy, keď o to prosí, ale nevyhnutne pred spánkom a prechádzkou. Malé dieťa (od 2 a pol roka) je najlepšie sádzať na nočník; trochu staršie na záchod, ktorý je najlepšie vybaviť vložkou s malým otvorom. Vždy po vykonaní telesnej potreby umyjeme dieťaťu ručičky.

METODA ZLOSTI. Kolem tretího roku života dítě zjistí, že existuje zpôsob, díky ktorému se malý človeček stane středem pozornosti a dostane to, co chce. Je to záchrana zlosti. Dítě se neociekávané, napr. na ulici, návštěvě, vrhne na zem, kopem sebe a kříčí.

V takové chvíli je těžké zachovat klid, ale je to jediný správny zpôsob. Někteří rodiče přeruší záchravu porádným plácnutím, ale ta metoda má jednu vadu: přesvědčí dítě, že se mu podařilo vyprovokovat reakci. Zůstanou-li rodiče klidni a nevšimaví, dítě brzy pochopí, že vztekáním nic nedokáže.

Někdy je záchrava normální reakci, která nemusí rodiče zneklidnit. Stává se to, když např. náhle a ostře přerušíme dítěti hru nebo práci a nařídíme mu, aby se šlo umýt, najist, nakoupit apod. Nereaguje-li dítě na žádoucí nepříjemnou situaci proti tomu ne reaguje-li příliš silně ne sebemenší nepříjemnost, je dobré poradit se k psychologem.

KOLIKRÁT DENNE TRÍMESÍČNÍ DÍTE MÁ STOLICKU? Proč je stolička někdy zelená? Zdravé nemluvně má stoličku jednou až třikrát denně. Obvykle je světle žlutá, kašovitá, někdy se světlejšími hrudkami. Je-li stolička delší dobu na vzdachu (např. nevymácháme-li hned plísku), změní barvu na zelenou.

Zelená stolička s větším množstvím bílých hrudek může být příznakem onemocnění, ale pouze ve spojení s jinými příznaky, jako jsou vodnatá stolice s příměsi slizu nebo krve, bolesti břiška, snížení výhy. V takových případech — jak jsme už psali — se musíte bez odkladu poradit s lékařem. Než lékař dítě prohlédne a vyšetří, nedávejte dítěti jist, jenom pit.

JEŠTE O JÍDLE. Pokusy samostatně jist, pochvaly a pobídky rodičů přinášejí rychlé úspěchy. Dítě ji stále obratneji a rychle si zvyká na nová jídla. Nejprve si pomáhá prsty, ale brzy se naučí držet šálek i lžíčku. Sálek může být lehký, s dóst velký ouškem, a lžíčka krátká, aby se dobře držela.

Při prvních pokusech se lžíčkou a šálkem se dítě vždycky nestrefí do úst. Když už překoná tyto potíže, začne se učit držet lžíčku tak, jak je to pro něj nejvhodnější. Nebraňme mu, chytí-li lžíčku celou dlaní. Naše hubování mu jen překáží a dítě etrácí chuť k učení.

U stolu má byt příjemné a klidné ovzdušie. I když je někdy těžké zachovat klid při pohledu na upatlané dítě, v budoucnosti se to vyplatí.

TAKÝ JE ŽIVOT

• Ako vieme, majstrom sveta automobilov formuly 1 sa v min. roku po tretíkrát stal rakúsky pretekár Niki Lauda. Avšak nie všetci vedie, že okrem vysokých odmen za každé vyhraté preteky, Niki zarabá množstvo peňaží na propagovaní rôznych výrobkov veľkých firiem. Vypočítali napr., že propagovanie minerálky prináša majstrovi 60 000 dolárov ročne, cigaret Marlboro a pneumatik Goodyear — po 83 000 dolárov, továrne na mliečne výrobky Parmalat — 50 000 dolárov atď. V minulých rokoch táto činnosť prinášala majstrovi volantu skoro milión dolárov.

• V Amerike je už oddávna zaužívaná prax pochovávania psov a mačiek, ako aj iných domáčich zvierat, ktorým majitelia nie sú usporadúvajú ceremoniálne pohreby, ale často ešte budú drahé paminky. Avšak bez precedensu sú služby, aké ponúka istý pohrebný ústav na Floride, pohreby... aut. Co ešte viac prekvapuje, firma sa nesťažuje na nedostatok zákazníkov. Niektorí z nich doporučujú „pochovanie“ auta v zvláštnej rakve...

• Sherlock Holmes, slávny detektív, hrdina mnohých poviedok a románov od Conana Doylea sa nadálej teší veľkej popularite. Kluby fanúškov Sherlocka jesť v mnohých krajinách. Minulý rok oslavovali 130. výročie „narodenia“ detektíva. Vo Švajčiarsku vybudovali obelisk na pamätku „smrti“ Holmesa pri vodopáde Reichenbach.

• Príkladom príliš veľkých emócií spojených so scénickou akciou bol incident v jednom divadle v Salzburgu. Scénar divadelnej hry predpokladal, že herci hrajúci teroristov malí utiecť pred policajtmi cez hľadisko a schovať sa za kulisami. Skutoční policajti, ktorí boli v divadle považovali divadelný trik za skutočnosť a začali naháňať domnelých teroristov. Diváci ich „vystúpenie“ odmenili potleskom, keďže sa domnievali, že toto nedorozumenie je inscenačným nápadom.

• 83-ročný Číňan Vu Kely je na neobvyknej ceste. Rozhodol sa precestovať na bicykli celú krajinu. Vu Kely chce zrealizovať svoj plán v priebehu piatich rokov.

VIEŠ, ŽE...?

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

VODNÍ A VĚTRNÉ MLÝNY patří k nejstarším strojům na světě. Mletí obilí patřilo vzdycy k nejtěžším pracím, a proto rolníci brzy začali využívat síly vody a větru. V dolním Sasku v NSR v obci Gifhorn je skansen se 40 mlýn z 18 zemí. Jsou mezi nimi otáčivý holandský mlýn, větrný mlýn podle konstrukce Leonarda da Vinci, 300 let starý vodní mlýn z Tyrolska a kopie historického mlýna ze Sanssouci v Postupimi, vysokého 40 metrů.

VLÁDKYNĚ TIBETU. Ve starém sibiřském městě Tugulym byla nalezena broncová figurka, zobrazující mytickou vládkyni Tibetu Lhamo na koni. Vládkyně má ústa otevřená k válečnému křiku, vlasy jako jazyky plamenů, hněvivé oči, hrozivé stažené široké obočí. Na čele má třetí oko a na hlavě korunu s pěti lebkami. Tugulym leží na někdejší cestě z Asie do Evropy. Když to bylo území Velké Tjumeně, knížectví, které se stalo částí sibiřského chanátu. Soudí se, že figurka byla určena chánovi. Badatelé dávné kultury tvrdí, že měla cenu tisíce ovcí.

ODYSEA SEVERU. Každoročně na podzim v Kanadě putují obrovská stáda karibu ze severního Quebecu do tundry nad Hudsonovým zálivem. Tisíce zvířat hynou cestou jako oběti vlků a lovčů, nebo se utopí v rozvodněných řekách, jejichž hladina po otevření přehrada propustí stoupá tak, že se karibů nemohou dostat na druhý břeh. Tisíce mrtvých zvířat leží na březích a hrozí epidemie. Obyvatelé tétoho řidce zalidněných oblastí prosí o pomoc, ale těžko je najít způsob, který by přinutil karibů, aby opustili své tradiční cesty.

HUMOR

- Neviete, kde mám pero?
- Za uchom!
- Ale za ktorým?

* * *

— Ako ste tohto roku spokojný so včelami.

— Veľmi! Medu sice nedali veľa, ale zato pätkrát dopichali svokru!

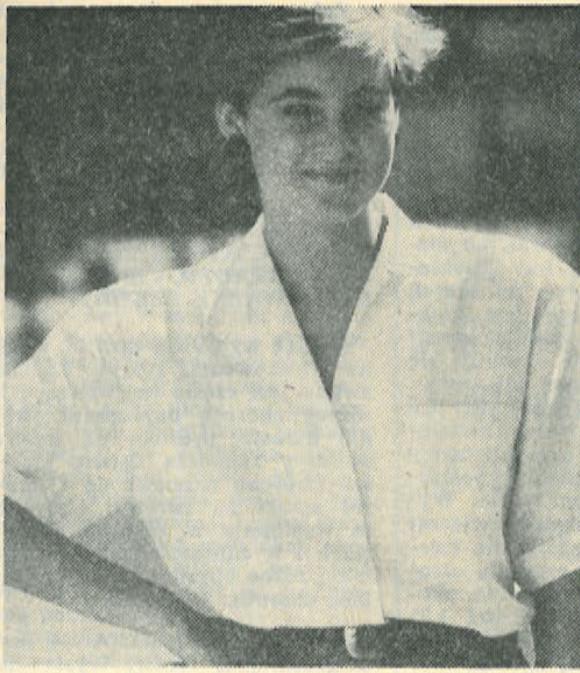
— Vieš, aký je pre ženu najhorší trest?

— Neviem.

— Zavorte ju do izby bez zrkadla a dat jej osem klebúkov.

— Coho by si sa radšej vzdal — žien albo vína?

— To záleží od ročnika,

1

Tento rok blúzky budú módne nielen ku kostýmom, ale aj k sukňam a nohaviciam — do práce a pre spoločenské príležitosti.

BLÚZKY NA JAR

2

1

Túto blúzku môžete veľmi dobre využiť do divadla a pre spoločenské príležitosti. Na obrázku je čierna s bledomodrým vzorom.

4

3

Túto elegantnú bielu čierne bodkovanú blúzku so stojatým zapínaným golierom, širokými rukávmi s veľkými priliehavými manžetkami a viazačkou z tej istej látky odporúčame ženám s dlhým krkom.

5

Zdroj: Štúdia Módna

4

Mladým dievčatám iste pristane táto biela blúzička s okrúhlym golierom a viazačkou.

5

Táto slušivá blúzka má všité rukávy s manžetkami zapínanými na gombíky a zaujímavo riešený golier. Je béžová s hnedou vzorkou.

6

Fialová pásikovaná blúzka športového charakteru je bez goliera, má dvojradové zapínanie a trištvorlové rukávy s manžetkami zapínanými na gombíky.

WALKA
Z OWADAMI

Zarazki przenoszone są ze zwierząt chorych na zdrowe również i przez owady. Specjalne niebezpieczeństwo przedstawiają takie owady jak komary, muchy kluające, bąki i wszy, gdyż żywią się one krwią zwierząt. Po nasaniu się krwi zwierzęcia chorego przechodzą one na zwierzęta zdrowe i zarażają je przy ukuściu. Muchy nieklujące również są niebezpieczne, siadają bowiem na kale zwierząt i wszelkich innych nieczystościach zawierających zarazki przenoszą je na nogach. Inne owady jak piórojady i sierściojady, stale niepokoją zwierzęta i zmniejszają ich wydajność. Z tego wynika, że tępienie jest konieczne.

Muchy — najbardziej dokuczliwe są w cieplej porze roku. Zwierzęta stale muszą się od nich opędzić, nie mają chwili spokoju, nie mogą spokojnie zjadac zadanego im karma, krowy niepokojone w czasie uduju dają mniej mleka. Zasadniczą rolę w tępieniu much odgrywa czystość, utrzymanie w należytym porządku gnojowników, śmieciników i innych miejsc przeznaczonych na

odpadki. Miejsca te powinny być tak urządzone aby muchy nie miały do nich dostępu. Zawartość śmieciników trzeba wywozić jak najczęściej na pole przed zaoraniem, na dobrze urządzone gnojówki lub pryzmy kompostowe. Zakładanie w oknach siatek metalowych lub ze sztucznego tworzywa utrudnia znacznie dostęp much do pomieszczeń. Okna zaszkłone najlepiej pomalować na niebiesko, a wtedy muchy mniej je obsiadają. W handlu znów pojawiają się liczne preparaty do zwalczania owadów i warto zaostrzyć się w nie w okresie wczesniejszym.

Bąki — są spotykane w okolicach lesistych. Mają one bardzo silny aparat klujący za pomocą którego łatwo przeklukują skórę zwierząt. Najbardziej atakują one zwierzęta w dni gorące. Ukuśnięcia ich są bardzo bolesne, gdyż ślina zawiera silnie działający jad. Ślina taka wpuszczona w ranę powoduje obrzęk. Zwierzęta niepokojone przez bąki źle się opasą i głodne wracają z pastwiska. Ponadto bąki przenoszą zarazki niebezpiecznych chorób jak wągliki i niedokrwistość zakaźna koni. Na powyższe owady oraz wszy i komary można stosować preparaty chemiczne o których już wyżej wspomniano. Należy tylko wziąć pod uwagę, że są to trucizny i stosując je ostrożnie i przede wszystkim na ściany, sufity i podłogi.

UPRZĄTANIE I NISZCZENIE PADLINY

Usuwanie zwłok padłych zwierząt ma ogromne znaczenie dla

zwalczania zaraźliwych chorób i dla zapobiegania szerzeniu się ich. Nie uprątnięta padlina, zakaża pomieszczenia lub pastwisko, ziemię i wodę i może być przyczyną wybuchu choroby zaraźliwej, a nawet stałym ogniskiem zarazy, w zależności od miejscowych warunków padlinę należy odwozić do zakładów utylizacyjnych (rakarni) albo zakopywać lub spałać. Najważniejsze jest odwozanie do rakarni, gdzie na skutek przerobienia zwierząt jest unieszkodliwiane jako źródło zarazków, a jednocześnie uzyskuje się dobrą paszę białkową dla zwierząt. Grzebowisko zaś musi być urządzone w miejscach oddalonych co najmniej dwa kilometry od osiedla w miejscach położonych wyżej, niepodmokłe. Wykluczone jest grzebanie zwierząt w pobliżu rzek, stawów, na terenach zalewowych oraz na stromych zboczach. Miejscie to okopuje się rowem głębokości 1,25 metra i szerokości 2,5 metra tworząc z ziemiwał zabezpieczający przed wylewem nadmiaru wody. Zwłoki zwierząt padłych zakopuje się na głębokość 2 metrów. Dobrze jest złożyć je jakim roztworem bakteriobójczym jak wapno. Izol — co zabezpiecza jednocześnie przed ewentualnym rozwleczeniem zwłok przez dzikie zwierzęta mięsożerne. Wóz, którym przewożono zwłoki musi być bezwzględnie zdezynfekowany (może być roztwór wapna) jeszcze na grzebowisku, gdyż w przeciwnym razie można zarazę przywieźć z powrotem do gospodarstwa.

Zakopywanie padłych zwierząt w przypadkowych miejscach lub porzucanie ich np. w lesie stwarza wielkie bezpieczeństwo nie tylko dla zwierząt ale także dla ludzi.

OB. J.K. CHCIAŁBY WIEDZIEĆ DOKŁADNIEJ O RÓŻYCY SWIN, KTÓRA TO CHOROBA WYRZĄDZIŁA MU UB. ROKU POWAŻNE SZKODY.

Różycę wywołują zarazki, zwane włoskowcami różycy. Różycę zwana jest często czerwonką. Na różycę chorują najczęściej świnie dorosłe, prosięta do trzech miesięcy zapadają bardzo rzadko. Choroba przenosi się z chorzej sztuki na zdrową. Choroba ta występuje w różnych postaciach i w zależności od tego wywaja różne objawy i różny przebieg choroby.

RÓŻYCA NADOSTRA — jest najgroźniejszą formą. Występuje najpierw brak chęci do jedzenia, zakopywanie się w stomie, ciępla ciała podnosi się powyżej 41°C. W kilka lub kilkadesiąt godzin po pierwszych objawach występują zasinienia w okolicy głowy, z biegiem czasu duże plamy pokrywają ciało i jeżeli świnia nie jest zaraz leczona, w krótkim czasie pada.

RÓŻYCA POKRZYWKOWA — ta druga postać jest lżejsza i częściej udaje się ją wyleczyć. Objawy początkowo są podobne do różycy nadostrej, pojawiają się nieco później czerwone, czę-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KAPUSTA ZAPEČENÁ Z MÄSOM. Rozpočet: 1 hlávka kapusty, 1 cibuľa, 200 g bravčového mäsa, 200 g údeného mäsa, 2 vajcia, soľ, mletý čierne korenec, 2 lyžice strúhanky, 1 lyžica masti, 1 lyžica masla.

Očistenú hlávku kapusty rozkrojíme na štvrtky, uvaríme do polomäcka a sedime. Na masti oprážime nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme zomleté mäso, osolime, okoreníme, mierne podlejeme vodom a prikryté dusíme. Po 10 minútach odstavíme, pridáme, polovicu nadrobno poselanou kapustu, vajcia a podľa potreby zahustíme strúhankou. Polovicu tejto masy dáme doobre vymasteného pekáča, na to dáme vrstvu kapusty a na ňu znova kapustu zmiešanú s mäsom. Povrch pokvapkame maslom a v rúre upečieme.

ZELENINOVÉ LIEVANCE. Rozpočet: 300 g mrazenej zeleniny, 100 g vareného mäsa alebo salámu, 4 vajcia, 1 lyžica oleja, soľ, 150 g polohrubej mýky, 1,5 dl mlieka.

Mrazenú zeleninu trocha podlejeme vriacou vodom, osolíme a prikryté udušíme do mäkkia. Žltky rozťaháme s mliekom, mýkom, olejom a so soľou, pridáme pokrájanú zeleninu pokrá-

jané mäso alebo salámu a nakońc primieśame z bielkami usláhaný tuhý sneh. Zmes vkladáme veľkou lyžicou do lievancovej panvice s rozohriatym olejom a z oboch strán opekáme. Podávame s opekanými zemiakmi alebo so zemiakovou kašou. Namiesto mrazenej zeleniny môžeme použiť čerstvú koreňovú zeleninu.

ZAPEKANÝ TVAROH. Rozpočet: 800 g tvarchu, 60 g masla, 2 dl kyslého mlieka, soľ, rasca, mletá červená paprika, 2 žltky.

Tvaroch vymiešame so soľou a s rascom a necháme v teple trochu nahriat. Pridáme maslo, žltky, mletú červenú papriku a kyslé mlieko alebo smotanu. Všetko dobre premiešame, roztrietme na vymastený pekáč a upečieme.

SÝROVÁ POLEVKOVÁ. Rozpočet: 100 g strouhaného sýra (např. eidamského), 3 lžice másla, 2 lžice mouky, 1,5 litru vody, polevková kostka, 1 dl sметany, žloutek, sůl, mletý pepř, žemle, lžice másla na osmahnutí žemle, 2 lžice posekané paštítky (szczypiórek).

Do vroucí vody vložíme polevkovou kostku. Z másla a mouky připravíme světlou jišku, přidáme ji do vývaru, rozšleháme a asi 10 minut vaříme. Smetanu smícháme se strouhaným sýrem vložíme do polevky, zvolna ji povaříme, osolíme a opepríme. Když se sýr začne tavit, rozvedlámé do polevky žloutek; dál

už nevaříme. Žemli nakrájenou na kostičky osmahneme na másle, rozdělíme na nahřáté talíře a zalijeme polévkou. Povrch ozdobíme paštítkou.

ZEMIAKOVÉ LOKSE SO SYROM. Rozpočet: 500 g uvarených zemiakov, 100 g tvrdého žltého syra, 100 g hrubej mýky, soľ, 1 vajce, 30 g masti, 1 cibuľa, maslo.

Uvarené zemiaky pretlačíme a premiešame s postruhaným syrom, mýkou a vajcom. Osolíme, přidáme na masti oprážený cibuli a rukou vypracujeme cesto. Na pomáčené doske sformujeme menšie lokše, které opekáme na rozohriatej plátni z každej strany a ešte teplé potrieme maslom. Podávame so zeleninovým šalátom alebo s dusenou zeleninou.

SALÁT

ŘEDKVIČKOVÝ SALÁT S JOGURTÉM. Rozpočet: 3 svačinky ředkviček, 3 natvrdo vařená vejce, 2 bílé jogurty, sůl, petrželka.

Ředkvičky nastrouháme na hrubé nudličky nebo nakrájíme na kolečka. Zloutky rozdrtíme vidličkou, utřeme se soli a jogurtem, nalijeme na ředkvičky a dobře promicháme. Salát na talířích posypeme nadrobno poselanými bílkami a posekanou petrželkou.

MLADÝM GAZDINÁM

Trvanlivé pečivo sa pripravuje z pšeničnej, ražnej alebo inej mýky, kypriacich prostriedkov alebo droždia a rôznych prísad (mliecko, tuk, vajcia, ovocie, cukor, med, škrobový sirup, pochutiny a iné). Vyrábajú sa perníky (perník na strúhanie, perníčky) keksy (mäkké, tvrdé), sucháre (vodové, mliečne, karlovarské diétne) piškoty, čajové pečivo (lienecké, orechové, mandľové), pracíky a oblátky.

Strúhanka a kocky do knedli sa pripravujú z pšeničnej mýky, vody a soli, podobne ako biele pečivo. Kocky sa režú zo zapečeného cesta, nato sa sušia. Tieto výrobky sú veľmi hygroskopické a preto sa musia skladovať v suchu a oddelene od zapáchajúcich látok.

Cestoviny sú výrobky z nekysnutého pšeničného cesta. Najčastejšie sa vyrábajú z krupicovej mýky. Na zvýšenie výživnej hodnoty cestovín sa do mýky pridávajú rôzne prísady (vajcia, sójová mýčka alebo sušené mlieko).

Ako každý sušený výrobok, aj cestoviny sú veľmi hygroskopické a preto ich treba skladovať v

sto prostokątne plamy. Choroba trwa dłużej i czasami sama przechodzi, lecz nigdy nie należy tego oczekwać, gdyż wypadki takie są rzadkie, a nie leczac chorzej sztuki przyczyniamy się do szerzenia się choroby.

RÓŻYCA PRZEWLEKLA — pokrzywkowa postać różyca może przejść w przewlekłą chorobę. Pojawia się wówczas bolesne dla świń zapalenie stawów, które stają się gorące i obrzękłe. Równocześnie może być zaatakowane serec. Świnie nie podnoszą się, a zganiane — kwiżą. Prócz tego spotykamy niekiedy luszczenie się naskórka skóry, powstające rany, które goją się powoli. Przewlekła postać jest zwykle nieuleczalna. Leczyć trzeba w pierwszych godzinach choroby, można wtedy uratować świnie chore nawet na najcięższą postać różyca.

Zapobieganie różyca polega przede wszystkim na niedopuszczeniu do zakażenia. Tutaj szczepienia ochronne są najlepszym sposobem zapobiegania różyca. Przy pierwszych objawach choroby, lekarz wstrzykuje surowicę sztukom chorym i narażonym na zakażenie. Odporność świń na różyce przy szczepieniu surowicą trwa 2 do 3 tygodni. Chcąc zabezpieczyć zdrowe sztuki przed różyca szczepi się je specjalną szczepionką — czyli zarazkami, którym sztucznie odebrane zdolność zarażania. W tym przypadku odporność jest długotrwała.

HENRYK MĄCZKA

suchých čistých a dobre vetratelných priestoroch. Hotové cestoviny nepotrebujú dlhú kuchynskú úpravu. Niťovky stačí variť 4 až 5 minút, makarón 15 až 20 minút.

OSLÁVENCOM

VYPRÁŽANÉ OVOCIE. Rozpočet: 1 lit. zaváraného ovocia (marhule, broskyne, jablká). Cestičko: 150 g hladkej mýky, 1,5 dl bielho vína, 2 vajcia.

Cestičko: Múku, žltky a víno spolu vyšľaháme na hustejšie često, ktoré necháme aspoň pol hodiny odpočívať. Pred použitím vmešame do cesta z bielkov ušľahaný tuhý sneh.

Zavárané ovocie necháme dobré odkvapkať, potom ho namáčame v pripravenom cestičku a výprázame na oleji. Vyprážané ovocie posypeme práškovým cukrom alebo ho ozdobíme šľahačkou, prípadne polejeme čokoládovým alebo citrónovým krémom.

ODPOVEĎ:

KLÚČE: 5 a 15

W SPRAWIE AKTYWIZACJI I ROZWOJUROLNICTWA NA TERENACH GÓRSKICH I GÓRZYSTYCH

W SPRAWIE AKTYWIZACJI I ROZWOJUROLNICTWA NA TERENACH GÓRSKICH I GÓRZYSTYCH

Realizując postanowienia uchwały Wspólnego Plenarnego Posiedzenia Komitetu Centralnego PZPR i Naczelnego Komitetu ZSL — Rada Ministrów podjęta uchwałą Nr 4 z dnia 21 stycznia 1985 r. w sprawie aktywizacji gospodarczej i społecznej oraz rozwoju rolnictwa na terenach górskich i górzystych.

JAKIE TERENY ZOSTAŁY ZALICZONE DO TERENÓW GÓRSKICH I GÓRZYSTYCH?

Należą do nich miejscowości w województwach: bielskim, częstochowskim, jeleniogórskim, katowickim, kieleckim, miejscowościem kraśnickim, legnickim, nowosądeckim, opolskim, przemyskim, rzeszowskim, tarnowskim i walbrzyskim, w których ponad 50% użytków rolnych jest położonych powyżej 350 m npm oraz miejscowości, w których ponad 50% użytków rolnych leży na stokach o nachylaniu przekraczającym 12 stopni.

Wojewodowie ustalą wykaz tych miejscowości, a także mogą zaliczyć do terenów górskich i górzystych gospodarstwa rolne położone poza tymi miejscowościami, jeżeli korzystaly one dotychczas z dodatków do cen skupu żywca i mleka.

JAKIE CELE MA SPELNIĆ UCHWAŁA?

Pierwszym z nich jest przyśpieszenie rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej na terenach górskich i górzystych. Drugim, równorzędnym, jest aktywizacja rozwoju rolnictwa na tych terenach.

PODŁĘDZIE JAKICH DZIAŁAŃ PRZEWIDUJE UCHWAŁA DLA REALIZACJI WYTYCZONYCH W NIEJ CELÓW?

Pierwszym z nich jest przyśpieszenie rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej na terenach górskich i górzystych.

Drugim, równorzędnym, jest aktywizacja rozwoju rolnictwa na tych terenach.

Wojewodowie zapewnia przygotowanie programów rozwoju i infrastruktury gospodarczej i społecznej na terenach górskich i górzystych. Zakres tych programów obejmował będzie m.in. melioracje, zaopatrzenie w wodę, urządzenia kanalizacyjne, regulację potoków górskich, modernizację sieci elektrycznej, usługi produkcyjne, transportowe, budowlane i remontowe, drobną wytwarzcośc i rzemiosło, budownictwo mieszkaniowe, drogi lokalne, placówki handlowe, zdrowia i opieki społecznej, oświatowe, wychowawcze i kulturalne, obiekty sportowo-rekreacyjne i turystyczne.

Wojewodowie określą także w planach rocznych i społeczno-gospodarczych województw środki finansowe przeznaczone na realizację tych programów. Rozwój infrastruktury gospodarczej i społecznej finansowany będzie z budżetów terenowych, funduszów pozabudżetowych terenowych i centralnych, dotać z budżetu centralnego, świadczeń ludności w ramach czynów społecznych oraz ewentualnie z innych źródeł.

Podjęte zostaną również działania sprzyjające rozwojowi rolnictwa. Chodzi tu zarówno o lepsze dostosowanie struktury produkcji rolniczej do warunków przyrodniczych terenów górskich i górzystych oraz poprawę zaopatrzenia rolnictwa we właściwe środki produkcji, jak i o poprawę warunków ekonomicznych produkcji rolniczej na tych terenach.

JAKIE TO BĘDĄ DZIAŁANIA?

Stworzone zostaną warunki do przyśpieszenia wychodowania i upowszechnienia odpowiednich odmian roślin uprawnych, w szczególności pszenicy i wcześniej dojrzewającego owsa oraz odpowiednich ras i typów zwierząt gospodarskich. Podjęte będą działania dla zapewnienia importu ciągników oraz maszyn do zbioru i konserwacji pasz, dostosowanych do pracy na pochyłościach. W wypadku braku możliwości pokrycia potrzeb na tej drodze, zapewnione zostaną warunki do uruchomienia produkcji tych ciągników i maszyn w kraju. Zwiększone będą dostawy maszyn i narzędzi rolniczych dla rolników gospodarujących na terenach górskich i górzystych.

Uchwała zakłada również lepsze dostosowanie działalności naukowo-badawczej do potrzeb praktyki lekarskiej, praktyki rolniczej na terenach górskich i górzystych, szersze uwzględnianie tej problematyki w programach nauczania średnich i wyższych szkół rolniczych, a także lepsze dostosowanie doradztwa rolniczego do potrzeb i warunków produkcji rolniczej na tych terenach.

A W ZAKRESIE POPRAWY WARUNKÓW EKONOMICZNYCH PRODUKCJI ROlnICZEJ?

Dla poprawy tych warunków uchwała przewiduje wprowadzenie dodatków do cen skupu żyw-

ca wołowego i cielęcego w wysokości 20%, do cen skupu mleka krowiego w wysokości 30% oraz do kontraktowanej welly w wysokości 10%. Uchwała zapewnia również stałość dotychczasowych zasad udzielania dotacji do cen usług rolniczych, świadczonych na terenach górskich i górzystych.

Dla posiadaczy gospodarstw rolnych na tych terenach uchwała zakłada utrzymanie zwolnienia od opłacania należności Państwowego Funduszu Ziemi (wyłącznie ogólnionych w nakazie podatkowym).

Przewiduje utrzymanie zwolnienia od opłat elektryfikacyjnej i melioracyjnej, a także od opłat za urządzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiornice urządzenia kanalizacyjne wsi. W ramach posiadanych środków wojewodowie obniżą również opłaty za pobór wody z wodociągów zbiorowych.

CZY PRZEWIDYWANE JEST PODŁĘDZIE DZIAŁAŃ DLA OCHRONY UPRAW PRZED SZKODAMI WYRZĄDZANYMI PRZEZ ZWIERZYNĘ LEŚNĄ?

Zgodnie z postanowieniami uchwały zweryfikowana zostanie pojemność lówisk na terenach górskich i górzystych. Do pojemności zweryfikowanych lówisk dostosowany będzie stan zwierzyń lownej.

CZY UCHWAŁA PODŁĘDZIE TEMATYKĘ ROZWOJU TURYSTYKI NA TERENACH GÓRSKICH I GÓRZYSTYCH?

Dla przyśpieszenia kompleksowego zagospodarowania tych terenów uchwała przewiduje opracowanie koncepcji wykorzystania terenów górskich i górzystych na cele turystyczne, ze zwróceniem uwagi na rozwój bazy turystycznej w gospodarstwach rolnych.

Opracowana zostanie również koncepcja wykorzystania rozpoznanych zasobów wód mineralnych.

NA KOGO UCHWAŁA NAKŁADA OBOWIĄZEK REALIZACJI JEJ POSTANOWIEŃ?

Do wykonania postanowień uchwały zobowiązane zostały centralne i terenowe organy administracji państowej oraz inne zainteresowane instytucje, zgodnie z ich kompetencjami. Uchwała zaleca również centralnym związkom spółdzielczym działającym na terenie wsi oraz organizacjom społecznym spowodowanie udziału zrzeszonych w nich jednostek w realizacji jej postanowień. Uchwała wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia tj. z dniem 22 lutego 1985 r. (Monitor Polski Nr 2/85 pozycja 11).

WIESLAWA MOLITORIS

HVĚZDY O NÁS

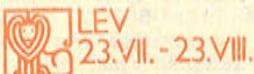
Jsi středem pozornosti svého okolí. Dává ti skutečně zadostučení, že všechno, co děláš, je pozorně sledováno? V nejbližší době tě čeká nepříjemné a zbytečné nedorozumění, které si sám zaviniš. Snaž se všechno co nejrychleji vysvětlit.

Nový neklid a obavy, do značné míry neodůvodněné. Otevřou se před tebou neočekávané perspektivy v citovém životě. Uvědomíš si, že nejsi ihostejný osobě, o kterou se už dost dříve zajímáš, ale ten zájem jsi nedovedl projevit.

Události, které na začátku nevypadaly zajímavě, se začnou rozvíjet. Mohou přinést určité změny ve tvém postavení. Nebran se před tím. Události nemůžeš nijak ovlivnit, ale mohly bys je využít ve svůj prospěch.

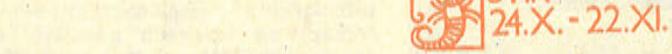
Máš sklon k přílišnému mudivání a obracení každého problému na všechny strany. Pamatuj, že nejlepší nápad nemá žádnou cenu, neuskutečníš-li ho prakticky.

Konečně se zbavíš pochybností a nejistoty, které tě už dávno trápí. Ukáže se, že tvoje rozhodnutí, přes počáteční váhání, bylo správné. Jen se nedej vyvěst z rovnováhy poznámkami různých „dobrých přátel“.

Ceká tě cesta, sice krátká, ale plná dobrodružství a zajímavých zážitků. V osobním životě nevelké, ale důležité změny. Díky nim budeš mít více času pro sebe a pro své zájmy a záliby. Neočekáváš, že všechno bude výhodnější.

kávaný úspěch ti vráti sebejistotu.

nosti tě přinutí k rozhodnému slovu.

Neustálé finanční těžkosti tě konečně donutí k opatrnějšímu plánování výdajů. Někdo blízký ti způsobí starosti, ale rychle si s nimi poradíš. Ovšem pod jednou podmínkou: musíš se promyšleně rozhodnout a své rozhodnutí důsledně realizovat.

Budeš mít příležitost vyzkoušet sám na sobě pravdivost rčení, že radosti jsou povrchní, ale nepříjemnosti sahají hluboko. Naštěstí ti rychlé životní tempo nedovolí dlouho se tím trápit. Můžeš očekávat zlepšení finanční situace, což ti také zvedne náladu.

Začíná pro tebe dobré období. Zbavíš se dosavadních starostí a překonáš potíže. Čím větší byly tvoje dosavadní nesnáze, tím příjemnější a radostnější bude pro tebe nová situace.

Přijde období určitého uvolnění a odpočinku, po kterém toužíš. Nebude sice dlouhé, ale přinese ti nové síly a chuť k práci. Rovněž rodinná situace se zlepší. Setkáš se s projevy upřímné a milé srdečnosti.

Nenechávej otázky příliš dlouho bez odpovědi, zejména ty, které se týkají důležitých problémů. Pokoušíš se vyhnout zaujetí odpovědného stanoviska vůči problémům na pracovišti, ale okol-

Nehledej radu u jiných, porad si sám. V poslední době se kolem tebe rozmnožili nezvaní poradci. Nedej na jejich slova, sám máš dost rozumu. Po krátké krizi se tvoje nálada znova zlepší. Všechno závisí na tobě, jen se dej s novou energií do práce.

NÁŠ TEST

AKO JEME — TAKÍ SME

Nie len láska prechádza cez žalúďok, ale to: ako jeme, svedčí aj o tom akí sme. Všimnite si, ako jedia naši priatelia bud' známi napr. na svadbách a iných hostinách (ked' možno, aj doma) a potom porovnajme s našimi odpoved'ami.

1. Jedáva vaš známy s chuťou a nepohnala sa? Dalej si všimnite, či je všetko, čo predložia, či si neprosí viac mäsa, knedlikov alebo väčšiu dávkou kompotu.

Je to priateľ na každé počasie, ideálny partner pre manželstvo, ktorý pravdepodobne bude na roztrhanie. Je to človek pilný, seriózny aj ked' treba, uspokoju sa aj s málom.

2. Je veľa a rýchlo, je súčasne vesely, družný? Pridá si, ked' mu chutí a dbá o to, aby aj ostatní malí dosť?

Taký partner je solídny, odvážny, vydrží aj nejakú tú búrku. Môže byť trochu despotický a bude asi oblejších proporcii. Ženy tohto typu by si mal brať len veľmi sebavedomý muž, a pokial ide o mužov, bude sa mať s nimi dobre domáca kvočka.

3. Všimnite si, ako odkrajuje mäso od kosti a nenechá — tam ani kúsičok. Keby bol doma, tak tú kost obhryzie a koncom noža sa bude pokúšať dostať z kosti špik.

Môže to byť labužník, pretože mäso pri kosti je najchutnejšie a špik je taktiež po-

chútkou. Súčasne je to človek, ktorý vás bude podozrievať, šikanovať, bude vám kontrolovať vrecká a bude na vás žiarliť. Ked' máte pevné nervy, môžete to riskovať.

4. Ked' sa podáva hydina všimnite si, kto si celkom bez ostychu zoberie stehno.

Nemáte pravdu, nie je to sebec. Naopak, je to človek priamy a prostý, má veľa zdravých inštinktov, aj ked' si niekedy neberie zrovna obrúšok pred ústa. Ale zato nájde skoro vždy správnu mieru vecí.

5. Ešte sa podáva hydina. Vaša známa si berie prsička. Máte rezignovať? Nie je snáď tak úprimná, ako vyzerá?

Je to duša nežná a tichá, krehká a trochu sentimentálna. Pokial je to skutočne „ona“, nebojte sa ani sňatku. Rada sa oprie o siláka a vy budete mať koho ochraňovať. Pokial je to „on“, musíte sa zamyslieť. Z tej nehy sa môže skoro objaviť holé tyranstvo.

6. Ešte ostaňme pri hydine. Možnosti je totiž mnoho. Pozrime sa, vaš známy siiahol po zadočku. Ale nenašiel nič. Tak si vybral krk a teraz sa snaží utrhnuti väčší kus kože. Čo s ním? Vlastne si poradi v každej situácii?

Opak je pravda. Je to človek výberivý, klebetný a drží. Ked' pritom vyzie rá sympatický, tým horšie pre neho. Never te mu, iba

ked' sa zaprisahá, že mu šlo skutočne iba o ten krk.

7. Je váš známy vytrvalý jedákom hovädzieho mäsa?

Pravdepodobne trpí na nejaký komplex, ale je na dobrej ceste. Kto vydrží pri hovädzine, má odvahu a pevné zuby. Sebaistota bude nasledovať.

8. Dajte si pozor na milovníkov baraniny. Výnimku sú drsné povahy, tým ju doprajte.

Baraninu uprednosňujú melancholické povahy. Vyvoláva nežné pocití a kto má sklon k sentimentalite, bude neznesiteľný. Vydržia to len tvrdé nátury.

9. Potrpí si váš známy na bravčovinu, na páry, klobásy, salámy a vôbec údeniny?

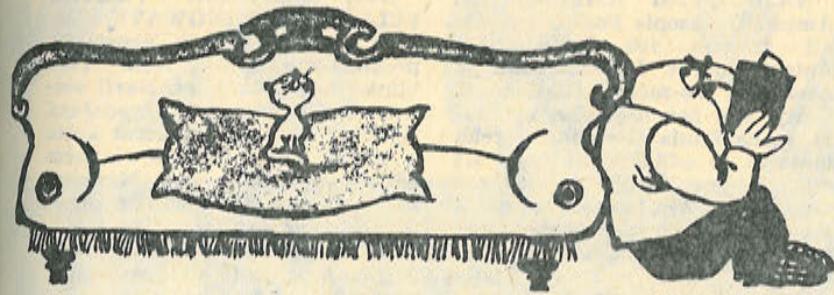
Poraďte im, nech zmenia jedálny lístok. Kto si potrpí na bravčovinu a údeniny, nevyhne sa pesimizmu a depresiám. Odporúčajte im občas roštenku alebo hovädzie pečenie.

10. Nielen mäsom žije človek. Všimnite si, kto má rád vajcia, kto si dáva hodne horčice, kto miluje orechy, mandle, figy a rôzne jadra, kto si naopak potrpí na paradajky, pomaranče a citróny.

Kto má rád vajcia, je hotový estét; neverte, že má sklerózu. S tým cholesterolom to nie je tak jednoznačné. Kto má rád orechy, jádra a horčicu, bystrí si pamäť a kia paradajky, citróny a pomaranče, potrpí si na hlas ako zvon. Pokial vám niečo z toho chybí, máte možnosť zmeniť jedálny lístok.

11. Jedli vaši známi vždy pomaly a vždy museli nechat na tanieri aspoň kúsoček jedla?

Budťo držia diétu (takto sa totiž učia odriekania) alebo mali príliš benevolentných rodičov. Poriadny človek si neberie na tanier viac, ako môže zjest.

NEUE BERLINER ILLUSTRIERTE — Berlin

Manžel sa večer nevrátil domov. Manželka rozoslala telegramy jeho najlepším priateľom, či nie je u nich. Dostala päť odpovedí: — Všetko je v poriadku. Je u mňa.

* * *

— Prečo si odvolał svoju žiadosť o rozvod?

— Pretože manželka sa so mnou už dva mesiace nerozpráva. A povedz mi, môže byť lepšia žena ako tá, čo dva mesiace mlčí?

* * *

— Pán doktor, to neboli ten pravý zub, čo ste mi vytiahli, — protestuje pacient.

Lekár vytiahol druhý zub.

— Ani to neboli on!

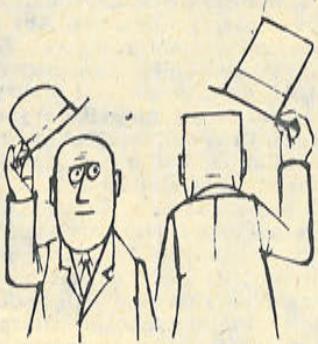
— Len pokojne. Ja som iba robil v obidvoch stranách miesto. Teraz ho už dostenam von...

* * *

V parku na lavičke sedia dva dôchodcovia:

— Co je nového? — pýta sa jeden.

— Nič. Ibaže sme si sadli na čerstvo natretú lavičku!

JEZ — Bělehrad

L'EUROPEO — Milán

DOKÁŽEŠ TO?

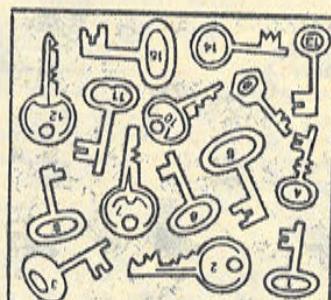
KLÚČE

Iba dva zo všetkých klúčov na obrázku sú rovnaké.

PSI

Sly tři paní na procházku se svými psky. Pustily je na dlouhá vodítka — ať se pejsci vyskotačí — a daly se do povídání. Povídaly, a psici dováděli, až se jim vodítka takhle zamotala. Poznáte, čí je který pes?

Odpoveď na str. 29.

MENO VEŠTÍ

RUDOLF. meno živé, čulé, oslnivé, jasné. Najčastejšie je to človek plavovlasý. Obličaj má mierne zaokrúhlený, čelo stredne vysoké, silne vypuklé, lícné ko-

sti vystúpujúce. Má tmavé oči, dlhé mihalnice, husté, zarastené obočie, nos obyčajne veľký, mäsitý a široké pery, silné, zdravé zuby. Je stredne vysoký alebo vysoký, silnej postavy a širokých ramien. Najčastejšie sa ponáša na matku. V spoločnosti býva váhavý, ale v každodennej živote dosť razný; inač povedané je to nepokojný duch. Neustále ho niečo ženie, vábi, príťahuje a on sa týmto vonkajším a vnútorným impulzom poddáva.

V škole sa učí priemerne. Má prísehnu a nervózneho otca. Matka je stonavá, zamilovaná do svojho Rudka. Doma sa cíti osamotený a opusťtený. Málodék končí strednú školu. Je z neho výborný lesník, záhradník, roľník a vodič.

Rudolf neznáša prácu v úrade. Žení sa s múdrhou a hospodárnou ženou, ktorá vládne v domácnosti. V mladosti robi rodine hodne starosti, keďže je dosť nespratný. Po svadbe je z neho domased, ktorý sa vzorne stará o rodinu. Rudolf pochádza najčastejšie z monogamickej rodiny a býva prvým bud' druhým dieťaťom. Žije dlho a máva dosť často troch synov. Voči rodine je uzavretý, nedôveruje ľuďom. Keď si však nájde priateľa, je mu oddaný a verný.

TADMIR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale neškodí podívat se občas do snáře. Co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Operních arších — tvoje plány narazi na překážky.

Balkonu — stojíš na něm: splněné přání; spadneš: pozor na nebezpečí.

Rukou — silných a zdravých: štěstí; špinavých: účast ve špatných obchodech; umytych: vysvětlení nepřijemné věci.

Povodni — ztráta peněz.

Beranovi — naděje; bečicím: ostuda; zaříznutém — nespravedlivé obvinění.

Divadelním jevišti — malý zisk.

Zeleném salátu — pro ženu těhotenství, pro muže otcovství.

Lýtkách tlustých — zisk; hubených — ztráta.

Slzách — veselí a radost.

Mracích tmavých — trápení; světlých — dobré znamení.

Dravém ptáků — nebezpečný nepřítel.

Věšení záclon — přijedou hosté.

Sekeře — těžká práce.

Sýkorkách — upovídána žanská.

Hasičských stříkačkách — nebezpečí.

Chlebu — materiální zisk, dostatek; bílý chléb — menší zisk, černý chléb — větší zisk.

Smažených vejcích — zdraví, radost a štěstí.

Jízdě vlakem — čeká tě úřední cesta.

Láhví s vodou — nuda; s vínem nebo vodkou — veselí.

ŽIVOT

MIESIĘCNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NĄCZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS:
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny), Ján Šternogá (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Kristofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (ilustracje). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiański, Jozef Grigláš, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lýdia Mšálová, František Paciga, Severin Vaksmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeraty w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

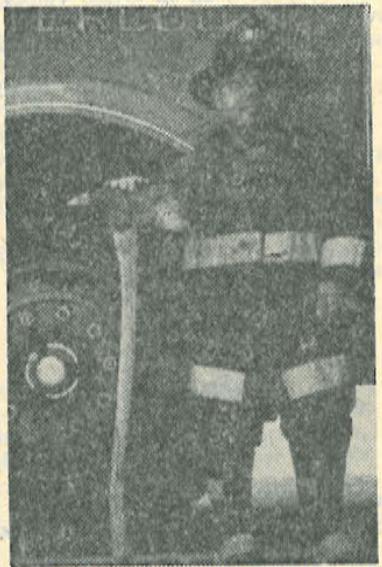
Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centralny Kolportaż Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie, Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zaszczyga sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 7.III.1985, podpisano do druku 14.V.1985. Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 152.

STÁVA SA ■ STALO SE...

NEMĚŘTE VELIKOST ČLOVÉKA NA CENTIMETRY. Život těch, kdo nedosáhl normálních rozměrů, je obtížný a naráží na řadu překážek — od užívání nejrůznějšího nářadí až po výběr partnera. Snímek však ukazuje, že se malí lidé mohou uplatnit i v náročných povoláních.

SIBÍRSKY ČARODEJ. Milánsky denník Calendario del popolo uverejnil veľký článok venovaný sovietskemu vedcovi, profesori Gavrilovi Ilizarovovi, riad. Ústavu pokusnej a klinickej ortopédie a traumatólogie z Kurgane na Sibíri. V tomto ústave, vzdialom na tisice kilometrov od Taliana, pomohli Talianom, ktorých prípady považovali — z hľadiska tradičnej ortopédie — za nevyliečiteľné. V minulom roku prof. Ilizarov bol v Taliane a na zvlášnej audiencii ho prijal prezident Sandro Pertini.

Medzi pacientmi Ilizarova bol o.i. známy cestovateľ Carlo Mauri, ktorý sprevádzal slávneho Heyerdaha na jeho morských expediciach. Mauri mal od narodenia jednu nohu kratšiu a okrem toho chodidlo poškodené následkom autonochody. Ak by nie fakt úplného vyliečenia — píše Calendario del popolo — a dokazy v podobe röntgenových snímkov, celá vec by vypadala ako science-fiction. Sibírsky čarodej, ako o profesori hovoria Taliani, pomocou aparátov vlastnej konštrukcie môže totiž predĺžovať končatiny bez chirurgického zasahu, odstraňuje deformácie a iné defekty rúk a nôh, vie tiež „prinútiť, aby kosti, tkanivo s svaly rástli.“

Ilizarovova metóda je teraz používaná nielen ortopédmi v ZSRR, ale aj v iných krajinách. Celkovo takúto pomoc obdržalo už vyše 200 000 pacientov a obdobie liečenia bolo značne skrátené.

BÝVALÝ DVORNÍ KUCHAR švédského kráľa Karla Gustava, Rakušan Günther Kraeftner, v interview s novinárom prozradil některá tajemství z kráľova soukromého života. Když má král

špatnou náladu, hlavně když se pohádá s královnou Sylvii, jde do kuchyně a začíná sám vařit. A jak tvrdí kuchař, vaří dobře. Přitom se mu zlepší náladu. Král rád vaří různá složitá exotická jídla. Jeho specialitou je však italská potrava „fettucini alla Romana“. Předpis dostal král kdysi od svého dědečka, krále Gustava Adolfa. Jsou to domácí makarony s rozhrátným máslem, pepřem a majoránkou, posypané strouhaným parmezánem a polité smetanou. Po takovém jídle je král vždycky ve výborné náladě.

KTO JE TO NABILA? Za najlepšiu partiu na svete — hovoriac rečou našich babičiek — uznali slečnu Nabili: Khashoggiovú, dcéru multimilionára Adana Khashoggiho zo Saudskej Arábie, ktorý má svoje podniky na oboch pologuliach. Slečna Nabila je 22-ročná, nesmierne bohatá, veľmi krásna, inteligentná, vyzdelaná a po otcovi má obchodný zmysel. Co viac možno očakávať?

Nabilina matka, prvá miliardárová manželka, je Angličanka. Terajšia paní Khashoggiová — mladá Nabilina macocha — Talianka. Nabila bola najprv v internátnej škole v Anglicku, potom vo Svajciarsku. Hovorí perfektne po anglicky, arabsky, francúzsky, taliansky a celkom dobre španielsky. Po skončení strednej školy sa slečna Khashoggi učila zásadám marketingu, keď pracovala vo veľkej britskej reklamnej agentúre, potom mala solidnú bankovú prax v Beirute. Keď dosiahla vek 20 rokov, otec ju menoval predsedkyňou jedného svojho podniku Triad Commercial Corporations, ktorý má filiálky v New Yorku, Paríži a Cannes. Zo začiatku si myslí, že multimilionár chce týmto spôsobom splniť iba vrtoch jedinej dcérušky a že Nabila bude iba „maľovanou“ predsedkyňou. Ale

krásna slečna pracuje veľmi usilovne, reprezentuje otcovu firmu na veľkých medzinárodných konferenciach, šikovne vede obchodné rokovania a skúsení businessmani ju považujú za vážnu partnerku. Naposledy otec zveril Nabili funkciu riaditeľky nadácie, ktorú utvoril a ktorá finančne rôzne vedecké výskumu a udeľuje štipendia tým, ktorých práca má prispievať k zblíženiu medzi arabským svetom a západnou civilizáciou.

Krásna slečna Khashoggiová nemá ešte ani snubence, ani chlapca. Na táozky odpovedá asi úprimne, že zatiaľ sa vôbec neponáhla, aby sa vydala. Na snímke: Nabila Khashoggiová v briliantoch a smaragdoch, ktoré jej prednedávnom otec daroval k narodeninám.

NAJBOHATSI AMERICKA. Americký časopis Forbes uviedol zoznam 400 najbohatších Američanov. V čele zoznamu sa nachádza 50-ročný Gordon P. Getty, syn petrolejového magnáta Jeana Paula Gettyho, ktorého majetok je odhadovaný na 4,1 mld. dolárov. Druhé miesto má sam Moore Walton, zakladateľ a majiteľ siete lacných obchodných domov, ktorého majetok odhadujú na 2,3 mld. dolárov. Tretie miesto má David Packard, spoluzakladateľ elektronickej firmy Hewlett-Packard, ktorý vlastní 1,8 mld. dolárov.

Podľa uvedeného časopisu žije v Spojených štátach 12 miliardárov, z toho dve ženy. V tejto dvanásťke sa nachádzajú predstaviteľia petrolejovej rodiny Huntovcov. Medzi 400 najbohatšími Američanmi sú o.i. vdova po Lennonovi, Yoko Ono a superhviezda zábavnej hudby Michael Jackson.

DVE PÚVABNÉ VNUČKY VELKÉHO HEMINGWAYE. Margaux a Mariel, jsou neustálym predmetom klípkov. Není však klípkem, že Margaux, starší sestra, exmanekýnka a nepodařená herečka, cestuje po celém svete a natáča film o svém slavném dedeckovi. Podľa slov Margaux má byť tento film jediným pravdivým vypráviením o živote veľkého spisovateľa. Mnozí však pripajajú ty hrdé sliby s určitou nedôvodom.

Mariel, ktorou si pamatujueme z filmu Manhattan, vzbudila nedávno zájem verejnosti. Aby dosťala vytouženou roli ve filmu Star 80, podrobila sa operaci zvěstuji prsa. S novými hadry sa v jejim živote objevil nový muž, Steve Crisman, majiteľ módnego podniku v Londýne. Mariel prohlásila, že sa zanedlouho provdá za pana Crismana, načež její sestra Margaux podotkla: „To je zábavné, Mariel se vdáva práve teď, když já mám v úmyslu se rozvést!“ Ukázalo sa, že aktuálni manžel Margaux, Bernard Foucher, se teprve z tohto veľkého ohľadu svedčí o jejich rozvodových plánoch.

PODVEDNÍ SPOLUPRÁCE. Vědce už odedávna zajímají zákonky, jimiž se řídí hejna ryb. Skládají se z desetiitisíců ryb bez vůdce, ale vždycky instinctivně vyberou správný směr. Je to podobný jev jako u hmyzu a zvířat žijících ve stádech. Všechny ryby, od velkých dravců až po malé rybky, tvoří hejna řídící se vlastní taktikou. Např. hejno sleduje, na které zaútočí dravá ryba, se rozpřechné na všechny strany. Když se útočník vzdálí, hejno se znova seskupí. Některé druhy ryb mají přímo vojenskou kázeň. Např. geometrický tvar hejna se nemění ani při změnách hloubky i rychlosti.

JOHN KENNEDY mladší, syn prezidenta USA, zavražděného před 21 lety, zvaný v rodině a mezi přáteli John-John, skončil nedávno 23 let a jak se slíší pro chlapce v tomto věku, má svou dívku. Je to kolegyně z hebrecké školy, kde John-John studuje proti vůli své matky, která by chtěla, aby syn absolvoval právo a ve stopách svého otce se věnoval politické kariéře. Jeho dívka je půvabná blondýnka, trochu podobná kdysi prosilé Marilyn Monroe. A jmenuje se také Monroe — Sally Monroeová.

John-John ještě nepředstavil svou dívku matce. Říká se, že se bojí její reakce. Až se Jacqueline doví, že synova vyvolená se jmenuje Monroeová a že je to budoucí herečka, určitě se rozhněvá. Ve Spojených státech se totiž stále ještě mluví o milostném dobrodružství prezidenta Kennedyho s Marylin Monroeovou a o tom, že Jacqueline to větmi těžce prožívala. John-John jistě také slyšel nebo četl o Marylin Monroeové a o svém otci. Sally říká: „Když mne představili John-Johnovi a když uslyšel mé jméno, podivil se na mne se zájmem. Myslím, že kdybych se jmenovala jinak, vůbec by si mne nevšiml.“

V MOHAMEDÁNSKÝCH ZEMÍCH ženy zřídka plní vysoké funkce ve vládě. Jednou z mála byla Leila Sarafová, do nedávna vedoucí jordánského resortu informací ve vládě Ahmeda Obelidata. Velkou pozornost věnovala postavení žen a jejich boji o rovnoprávnost. V jordánských sđelovacích prostředcích se ukázaly publikace věnované této otázce, namířené proti starým názorům a zvykům některých společenských skupin, především beduinských kmenů. Jejich představitelé si příšli postěžovat jordánskému králi a paní Sarafová přestala být ministryní. Prohlásila však, že bude nadále bojovat o rovnoprávnost. Chce tím uctít památku zemřelého manžela, který byl před lety předstou jordánské vlády.